

MEVLANA'NIN ÜSTADI

Seyyid
Burhaneddin Veli
Hazretleri

Mehmet HÜSREVOĞLU

BASKI BİLGİLERİ:

Mevlanâ'nın üstâd'ı

Seyyid Burhâneddin velî

Mehmet Hüsrevoğlu

ISBN:978-605-67830-0-5

1.BASKI: 1-05-2012

2. BASKI:10-10-2017

Dizgi-Tasarım: ARZ

Yazarla İletişim:

mhusrev@hotmail.com

Diğer kitaplarına erişim:

www.mehmethusrevoglu.com

Baskı:Kalkan Matbaacılık

Eser, kaynak gösterilmeden iktibas edilemez.

ÖNSÖZ

Seyyid Burhaneddin velî muhibbi, dostum Ömer Faruk Aksebzeci, türbe ziyaretçilerini bilgilendirme amacı ile geçmiş yıllarda yayınlanan, Seyyid Burhaneddin velî ile ilgili dokümanların bittiğini, bu konuda güncelleme yaparak bir kitapçık yazmamı teklif etti... Severe kabul ettim. Birinci baskı kısa sürede tükendi. İkinci baskı'yı nasîb eden Rabbimize hamd-ü senâ'lar olsun...

Kısaca, Seyyid Burhaneddin velî dönemi, tasavvuf tarihine değinerek okuyucularıma ön bilgi sundum... Üstadın hayatını ve o dönemki çevre şartlarını aktardım, eseri ma'arif'ten aktarım yaptım...

“ Ma'arif “ ilerleyen günlerde ayrıca kitap halinde sizlere arz edilecektir...

Bu vesile ile Kayseri'yi onurlandıran Seyyid Burhaneddin velî ve muhibb'lerine, babam Ahmet Hüsrevoğlu'na, birer Fatıha ile üç İhlas hediye etmenizi istirham ederim...

Hidayet ve başarı Allah'tandır...

Kayseri,10-11-2017

GİRİŞ

Seyyid Burhaneddîn-i velî, türbe ve kabristanına hoş geldin değerli misafir...

Bu makam, bin yıllık bir merkad'dir... Nice seyyidler, velîler, mücahidiler, âlimler ve âmirler burada, seyyid Burhâneddin velî'nin komşularıdır...

Mezarlığı ziyaret ettiğinde geçmişî düşünerek, ne olursa olsun varılacak en son makamın burası gibi herhangi bir kabristan olduğunu asla unutma...

Kabir ziyaretlerinde ulaşılacak amaç bir gün yaşayanların da fâni olacağı gerçeğinin net bir şekilde hatırlanması ve âhiret hazırlığında cimri davranılmaması konusudur.

Unutulmamalı ki nasıl yaşanırsa o istikamette yaşam son bulacaktır...

Nebî sav efendimiz; "...Kabir ziyaretleri size âhireti hatırlatır.." buyurmaktadır.(Müslim,cenaiz/106) Kendisi de sık sık Uhud şehitlerini ve Bakî Kabristanını ziyaret ederdi...Hz. Âişe annemizin beyanlarına göre, Cennet-ül Bakî 'ye seher vaktine yakın sıkça gider, selam ve dua'da bulunurdu... Bu ziyaret bir anlamda kendilerinin görev olarak benimsediği davranıştı...

Bizlerde, peygamberimizin bu güzel sünnetine uyararak, en azından ibret almak kastı ile kabir ziyaretinde bulunup, mezar ehline Kur'an ve dualarla ikramda bulunmamız gerekmektedir...

" Kabir ehlinin Kur'an ve dua ya ihtiyacı, dirilerin gıda ihtiyacından fazladır..." denilmiştir.

İmam Nevevî'ye göre " Kabir ziyaretinde çokça Kur'an okunup dua edilmesi en güzel davranışlardandır..."

Kabir veya türbelerin başında, Kur'an okumak, dua etmek, İslam toplumunun tamamına yakınının, benimseyip kabul ettiği (icmâ) bir uygulamadır.

İmam Kurtubî; Kabir ehlinin, Kur'an tilavetini işitip, okuyuş ve dinleme sevabının sadaka gibi kendilerine ulaştığını belirtmiştir.

Geçmişlerimiz için, her mekânda Kur'an okunup sevabı o şahsa gönderilebilir, ek olarak dinleme sevabı kabir başında bulunan şahsa da ihsan olunur ... Ancak özellikle genç bayan kardeşlerimizin evinde okumuş oldukları Kur'an ve hatim sevaplarını, öncelikle peygamber efendimizden başlayarak, istediği zat'ın ruhaniyetine hediye etmesi daha uygun olur... İllâ türbe başına geleceğim, yoksa dileğim kabul olmaz gibi bir düşünce yanlıştır...

Türbe ziyaretine geldiğin vakit, uygun görürsen abdest al... Giysini düzelt, sanki büyük babamızı ziyaret ediyor gibi, saygı ile Nebî sav efendimizin şu selamı ile geçmişine selam ver: " Esselâmü aleyke dâre gavnîl mü'minîn...yağfirullahü lena veleküm, ve entüm selefünâ ve nahnü bil eseri..."

"Essalâmü aleyke yâ seyyid Burhaneddin velî, ve ehibbâiha ve esdığâihâ..." diye selam vererek, izin isteyerek mezarlıktan içeri gir...

Öncelikle, bir Fatiha, on bir İhlâs-ı şerif okuyarak, senin de geçmişlerini dâhil ederek, tüm kabir ehline sevabın ulaşmasını Allah'tan iste... Artık türbeye girebilirsin. (Aclunî, Keşf-ül Hafâ,2/282)

Ali Emîrî efendi'nin Türbe kapısında manzum olarak uyardığı gibi;

“Ey ihlâs sahibi ziyaretçi! Üstün bir edeb'le gir...
Burası, muhterem hazret-i Burhâneddîn türbesidir.
Mânâ gözüne kuvvet olacak sürme istersen,
Hazret-i Burhâneddîn'in ayakucundan seslen...”

Vaktin müsait, Kur'an okumayı da biliyorsan, hürmetle bir köşede, sakın ha türbeye karşı durarak değil, kibleye karşı Yasîn okuyabilirsin... Çünkü “...Yasin, Kur'anın kalbidir...” Nebî sav efendimiz “...Ölülerimize Yâsin suresini okumamızı tembihlemiştir...”(Ebu Davud)

Değerli Misafir!

Türbe ve kabir ziyaretleri, islâmî esaslara uygun şekilde yapıldığında, hayr ve berekete vesiledir... Her ne olursan ol, sonunda toprak olacağını bizzat görmüş oluyorsun... Varabileceğin son mekân burasıdır...

Mezarlıklar, âhiret yurdunun kapısıdır... Burada, saygısız davranışlar kabul edilemez... Şu an ziyaret etmekte olduğun seyyid Burhaneddin mezarlığında, yüz binlerce insan meskûn'dur... Onlar için azab ve mükâfat burada başlamış bulunmaktadır...

Nebî sav efendimiz; “...Kabirler ya Cennet bahçelerinden bir bahçedir ya da Cehennem çukurlarından bir çukurdur...” buyurmuşlardır. (Tirmizi,Kıyamet,26)

Asırlardır, şehrimiz insanının son ikameti olan bu mekânda, isimleri unutulmuş binler içinde, hafızalarda kalan ve unutulmayan bir isim olabilmek ne kadar önemlidir... Bu nedenle seyyid Burhaneddin velî, şehrimizde medfun olan değerlerimizin başıdır...

Allah'ın emir ve yasaklarına uyarak, son nefesini vermiş olan bir kul; İnşallah kıyamete kadar mezarında güzel bir hayat yaşayacaktır...

Mü'minin ruhu; Cennette olmasına rağmen, dünyadaki kabri ile de bağı kesilmeyecektir... Bu bağ özellikle Cumâ günleri artar, eksilmez... Ziyarete gelenlerin selamını alır, izin verilirse karşılık bile verebilir...

Seyyid Burhaneddin velî hazretlerini ziyaret ederken bu duygu ile hareket etmelisin.

Sakın ha! İslam öncesi geçmiş kavimlerin gelenek ve uygulamalarını devam ettirme! Türbe veya yanındaki ağaçlara kumaş parçaları, ip, tel bağlama! Mum yakma! Türbeye para atma! Saç teli bırakma... Bu ve benzeri tüm yöntemler, tamamen cahiliye adetleridir...

Türbe veya kabir ehli, kim olursa olsun onun şahsından hiçbir şey istenemez... Örneğin Ey! Seyyid Burhaneddin velî çocuğumu iyileştir, sınav kazanmama yardımcı ol, beni zengin kıl gibi bir temenni ve duada bulunulmaz...Bu ve benzeri davranışlar net olarak İslam dışıdır ve bilinçle söylendiğinde İmânî tehlike içerir...

Nebî sav efendimiz, "... Ufacık bir ayakkabı bağı bile olsa utanmadan sadece Allah'tan isteneceğini " mü'minlere öğütlemiştir...(Tirmizi,Deavat,149)

Maddi ve bireysel sorunların giderilmesi için torpil isteği, ölü ve diri hiçbir fânî'nin Allah'ın yardımını olmaksızın güç yetirebilmesi mümkün değildir...

Dinimiz için telafisi mümkün olmayan tek düşünce ve davranış; Tevhid inancın yara almasıdır...

Yaratan, yaşatan, şifâ veren, başarı ve güç sahibi kılan ancak Allah'tır... Aksi düşünülemez... Değerli misafir!

Seyyid Burhaneddin velî'nin, âşıklerini, sadık dost ve müridlerini de dualarına ekle... Bu kabristan Mevlevî büyüklerine de ev sahipliği yapmaktadır unutma...

Bazı Mevlevî şeyhleri, burada medfun olmayı arzu etmiş ve yakınlarına vasiyet etmişlerdir...

Dünya hayatında kiminle dost isen, âhiret'tede bu dostluk devam edecektir...

Bu nedenle, Allah ve Resûlü'nün sevdiği velî şahsiyetler buldukları mekânları şereflendirir... Örneğin Medine'yi nurlu kılan Nebî sav efendimizdir. Şam-ı şerif denildiğinde Muhyiddîn ibn-i Arabî, Bağdat ismi zikredildiğinde, İmam-ı âzam, Konya denilince nasıl ki Mevlânâ Celêddin-i Rumî akla geliyorsa, Kayseri içinde Seyyid Burhaneddîn velî aynıdır...

Şehirler, içerisinde bulunan manevî şahsiyetler, salih zât'lar nedeniyle bilinir ve şerefli hale gelir...

İlahî azaba uğramış şehirlerin hiçbir zaman güzel bir hatırası olmamıştır... Bu nedenle Seyyid Burhaneddin velî hazretlerinin şehrimize verdiği değeri küçümsememeli, onu ve arkadaşlarını ziyarette kusur etmemeliyiz...

“...Diri'lerin ölmüşlere verebileceği en iyi hediye; Onlar için, dua – istiğfâr ve onlar adına verilen sadakalardır. “ Sahabe mezarları, Nebî sav efendimiz soyundan gelen seyyid'lerin mezarları, o bölge halkı için bir nûr ve âhiret'te önderleri olacaktır inşaallah...

KAYSERİ

Tarihin en eski yerleşim yerlerinden birisidir... Asur-Hitit- Kilikya-Kapadokya ve Roma medeniyetlerinin izleri hala tarih olarak karşımıza çıkmaktadır. Şehrin kuruluşu milattan önce iki bin beş yüzlü yıllara dayanır...

Romalılar döneminde, krallar şehri anlamına gelen Kaserya (caesarea) Müslüman akıncılar tarafından Kayseriye ismine tahvil edilmiştir.

Tarihi ipek yolu üzerinde bulunan, coğrafi konumundan dolayı merkez teşkil ettiği için üzerinde taşıdığı tüm uygarlıklar için önem arz etmiş, siyaset-ilim – bilim dalında söz sahibi olmuştur. Şehrin başlangıç tarihi Asur'lular ile başlar.

Milattan sonraki ilk dönemlerde Hristiyan Kapadokya Krallığı'nın bir eyaleti olan Kayseri, Kapadokya Krallığı'nın ikiye bölünmesinin ardından I. Kapadokya'nın başkenti oldu. Milattan sonra 395 yılında ROMA İmparatorluğu da doğu-batı diye ikiye ayrılınca Doğu Roma Bizans hâkimiyetinde ortalama üç yüz yıl kaldı...

Resûlullah sav. efendimizin İstanbul'u fetheden komutan ve askere övgü hadis-i şerifi nedeniyle Bizans'a sefer düzenleyen İslam ordularının geçiş güzergâhında olduğu için dokuz kez Müslümanların hâkimiyetine girmiş ancak süreklilik arz etmemiştir.

Evliya Çelebi seyahatnamesinde, İslam ordularının Kayseri'nin feth başlangıcını, Kudus'ün fethi ile birlikte olduğunu şöyle açıklamaktadır:

"...Hz. Ömer radiyallahü anh bizzat Küdüs'ü feth edip, 80.000 askere Halid bin Velid hazretlerini

başkumandan tayin ederek, Kayseri'yi feth edip (Kale) içine yeterli askeri koyduktan sonra Halid, Medineye gider...(Bir müddet sonra) Kayser lkesi kffarı yine cünüp askerleri ile gelip, bu Kale'yi kuşatırlar, Müslümanların tamamını şehid ederler... Bu sırada eğimli dağdan, büyük bir ordu mavi renkli sancakları ile ortaya çıkıp bütün kffarı kırarlar, kffarın pis leşlerinde silah aletlerinden bir yara bulunmaz...

Daha sonra Kayseri şehri bir süre boş ve atıl kalıp, hiçbir kral istila etmeye cesaret edemedi...

...Rical'l gayb askeri, kffarı kırdığı için hala Kayseri'ye yakın olan büyük dağ, Erceyş dağı yani erenler askeri dağı demeden meşhur galat Erciş (Erciyes) dağı derler...

Hız. Muaviye, şam'da Emevioğulları halifesi iken 80.000. asker'e Hazret-i Ubeyde bin Cerrahı kumandan tayin edip, zorla ve kahren bilek zoru ile Rum keferesi eli ile Kayseri'yi feth eder...

...Abbasi oğullarından el-Mu'tasım Billah'ın Bağdat'ta Hülagu Han elinde helak olduğunu Kayser fecereleri duyunca fırsatı ganimet bilip, yine Kayseri'yi istila ederler..."

Malazgirt zaferinden beş yıl öncesinde AFşIN BEY komutasındaki İslam orduları Malatya civarında Bizans Ordusu'nu mağlup edince Kayseri dâhil olmak üzere Anadolu topraklarında İslam hâkimiyetinden söz etmek meşrulaşmış, asıl fetih ve zafer Malazgirt'ten sonraki döneme nasip olmuştur.

Sultan Alparslan, beraber savaştığı beylerine Fetih topraklarını PAY ederek Danişment Ahmed Gazı'ye Kayseri'yi ikt (cretsiz kullanım) olarak verilmiştir.

Kayseri ve civarında ilk Müslüman Türk devleti, Selçuklulara bağlı olarak DANIŐMENDLİ beyliği olarak kurulmuş oldu. Ortalama yüzyılı aşkın süre içinde Kayseri’de hüküm süren DaniŐmend’liler bu süre içerisinde şehrimize, günümüze kadar ulaşan kalıcı eserler bırakmıştır. (1071-1178)

Miladî on ikinci asır başlarında Kayseri, Anadolu Selçuklu devleti hâkimiyetine girdi.

Kırk yıl sürecek Selçuklu hâkimiyetinde Kayseri her yönde altın çağ yaşamış denilebilir. İmar hareketleri, bilim’e verilen önem, dini yapılanma ve tasavvufi akımlara özel bir ilgi gösterilmiş, Seyyid Burhaneddin veli ve çağdaşı meşhur mutasavvıf ve âlimler bu devirde Kayseri kültür tarihine derin izler bırakmıştır.

Anadolu Selçuklu Devleti’nin en parlak dönemi şüphesiz I. Alâaddîn Keykubat iktidarında gerçekleşmiştir (1219–1237) Selçuklu Devleti iktisadi anlamda güçlenince, dindar ve tasavvufa ilgi duyan sultanları sayesinde her şehirde medreseler ve tekkeler yapılmıştır. Tasavvufi hayatta üst düzey bir canlılık oluşmuştur.

Anadolu İslam medeniyetinin tesisi ile birlikte Endülüs- Mısır- Suriye – Irak ve Horasan yörelerindeki İslam düşünür ve mutasavvıfları özellikle Kayseri- Konya ve Sivas üçgenine yerleşmeye başlamış, kurulan medrese, dergâh ve tekkelerin yetiştirdiği öğrenciler, İslam dünyasında anılmaya başlamıştır.

Özellikle Orta Asyalı Müslümanların Anadolu’ya göç etmelerinin nedenlerinden biri âdil sultanların yönetimine girmek arzusu yanında, doğuda baş gösteren Moğol tehlikesine karşı korunmak amaçlı olmuştur.

Putperest Moğol ordusu, Doğu Asya hâkimiyetinin devamı olarak Orta Asya'ya yöneldiğinde (M.1215) Türkistan- Buhara- Harezmi ve Horasan yöresindeki İslam düşünür ve mutasavvıfları, ilim yok olmasının niyeti ile emin belde olarak şöhret bulan Anadolu'ya yerleşmeye başlamışlardır...

Endülüs İslam medeniyetinin simge isimlerinden Muhyiddîn İbnî Arabî (M. 1240) Avrupa kıtasının bir ucundan kalkarak Konya-Kayseri- Şam muhitinde belirli dönemler bulunmuş ve güzide öğrenciler yetiştirmiştir.

İslam dünyasında şöhret bulmuş ve yolu bir şekilde Kayseri ile kesmiş İbnül Arabî'nin öğrencileri gibi başlı başına bir tarikat olan KÜBREVİYYE- SÜHREVİYYE-AHİLİK-BAYRAMİYE-MEVLEVİYE, Kayseri'de ilgi bulmuş ve mensupları bu şehirde unutulmaz eserler vermiştir.

Alâeddîn Keykubat ile altın çağını yaşayan siyasî ve kültürel yaşamın yanı sıra askeri olarak Moğol istilasına karşı tedbirler alınmış hatta püskürtülmüş, Anadolu toprakları yaşanabilen, müreffeh bir medeniyet haline getirilmiştir.

Alâeddîn Keykubat; âlim ve tasavvuf ehline büyük ilgi göstermiş, kendisinde; Yüksek ilim kapasitesine sahip üç dili mükemmel konuşan bir sultan olarak tanınmıştır.

Mevlâna'nın babası Bahaddîn Veled- Şehabeddîn Sühreverdî, Seyyid Burhaneddin velî -Necmeddin Dâye - Evhaüddin Kirmanî- Âhi Evran onun zamanında itibar görmüşlerdir.

1221 tarihinde Mahperi Hatun, 1227 de ise Melike Adiliye ile evlenen Alâeddîn Keykubad'ın bu hanımlarından üç oğlu dünyaya gelmiştir.

Mahperi Hatun; Bizans'ın Alaiye hâkimi Kry Vart'ın kızı'dır. Evlendikten sonra Müslüman olmuştur... İkinci eşi, Melikei Adiliye ise Eyyûbî'lerden Melik Adil'in kızı'dır...

İbn-i Bibi, Selçuklu sultanının (Alâeddin Keykubat) Erzincan fethinden sonra (1128) ülkesinin geleceğine dair önemli kararlar aldığını ve henüz bir yaşında olan İzzeddin Kılıç Arslan'ı veliaht, buna karşılık büyük oğlu Gıyaseddin'i Erzincan valisi olarak tayin ettiğini bildirmektedir. İbn-i Bibi nin vermiş olduğu bilgilerden, alınan bu kararın on sene sonra yeniden tekrarlandığı ve hemen akabinde Alâeddin Keykubat'ın öldürüldüğü bilinmektedir.

Alâeddin Keykubat'ın bu şanlı saltanatı fazla uzun sürmedi. 1237 yılında Kayseri'de yazlık sarayında genç yaşta vefat etti... Ölüm nedeni ise taht kavgası, toprak paylaşımı iddiası, birinci derece yakınlarına sirayet etmiş, birinci eşi, oğlu, bir kısım vezirlerin dâhil olduğu bir tertiple sultan'ı zehirlemişlerdir...

Yabancı elçilerin kabulü sırasında, sıcak bir av eti en yakınları tarafından sultana sunulmuş, av etinin zehirli olduğunu fark etmesine rağmen iş işten geçmiştir...

Sultan, yakınları tarafından zehirlenmesine o denli üzülyordu ki şu an Kayseri Şeker fabrikası sınırları içerisinde olan göl kenarında ki sarayına çekilerek ölümü bekliyor, İhanetin çok büyük olması şifa tedbirlerini almayı bile engelliyordu sultan için...

Alaaddin Keykubat'ın şehid edilmesi ile olay kapanmamış, düşmanlık veya aile içi intikam duyguları artarak devam etmiş neticede aşağıda tafsilatını vereceğimiz

ikinci cinayet işlenerek Sultanın sevdiği eşi Melikei Âdiliyye'de şehid edilmiştir...

Sultan'ın ani vefatı putperest Moğollar'ın Anadolu'yu istila konusundaki iştahını iyice kabarttı... Moğolların kim olduğu konusunda kısa bir bilgi verelim:

Cengiz Han, babasının ölümünden sonra devlet başkanı olunca, çevresindeki Türk ve Moğol kabileleri toplayarak 1206 yılında imparatorluğunu ilan etti... Ölmeden önce de dört oğluna ülkesini paylaştırdı... Dördüncü oğul Tuli Han ilhanlı devletini kurdu... Torun Hülagu ise İlhanlıları imparatorluk haline getirdi...

Hülagu, Kuzey Avrupa da bugünkü Polonya, Rusya, İran, Maveraünnehir, Suriye, Bağdat'ı ele geçirdi, Anadolu ya yöneldi, daha sonra Abbasi halifeliği ve Selçuklu devleti, tarihte örneği görülmemiş bir biçimde Moğol istilası ile medeniyet tarumar oldu...

Alâeddin Keykubat, bu felaketleri endişe ile takip ediyordu... Anadolu'nun pek çok şehrine surlar inşa etti... Komşu devletlerle saldırmazlık antlaşmaları yaptı... Bu dönem, Diyarbakır, Ahlât, Malatya istila edilmiş, Anadolu halkını Moğol korkusu sarmıştı... Sultan Moğollar ile de antlaşma yapmak istedi... Antlaşma zemini oluşmuştu ki yukarda zikrettiğimiz elim suikast neticesi vefat etti...

Alâaddîn Keykubat'ın ölümünden sonra yerine geçen ve üstün meziyetlere sahip olmadığı için babasının taht varisi olarak vasiyet etmediği II. Gıyaseddîn Keyhüsrev, başa geçince gerileme ve çöküş dönemi başlamış oldu.

Saltanat tam anlamıyla meşru bir zemine oturmadığı için öncelikle, fevkalade dindar ve üstün

meziyetlere sahip üvey annesi Melikei Adiliye'yi Ankara'ya sürdü orada boğarak öldürttü, kardeşlerini ise hapsetti...

Yıllar sonra Melikei Adiliye'nin türbesi, kızları tarafından yaptırılarak, naaşı Kayseri'ye nakledildi...

Tarihçi Prof. Dr. Osman Turan, II. Gıyasettin için şu çarpıcı tespitleri yapmaktadır: "... Henüz 19 yaşında, çok genç, eğlence ve sefih bir yaşama düşkün, akli kifayetsiz, garib bir tabiata sahip, sadece vezirlerin oyuncağı bir şahsiyettir..." II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in bu durumunu Moğollar bildikleri için, hiç vakit kaybetmeden serhat şehri Erzurum'u işgal ettiler...

Sultan'ın basiretsiz devlet yönetimi, Selçuklu iktidarını sıkıntıya soktu. Görüşülmeden, düşünülmeden ani bir refleksiyle alınan savaş kararı neticesi 1243 yılında Sivas'ın Zara ilçesi yakınlarında bulunan Köseadağ mevkiinde, taraflar konuşlandı... Sayıca kendisinden az olan Moğol ordusunun öncü birliklerine yenildi. Yetmiş bin kişilik Selçuklu ordusu savaşmadan bozguna uğradı...

Gıyaseddin Keyhüsrev, iki tarafın öncü kuvvetlerinin çarpışma neticesi oluşan ilk yenilgi sürecini, sanki dev ordunun yenilgisi zannetmiş ve Tokat güzergâhından Konya'ya doğru kaçmıştır...

Sultan'ın kaçtığını büyük bir şaşkınlık içinde duyan Selçuklu ordusu, neredeyse üç kat asker fazlasına rağmen savaşmadan, utanç verici bir şekilde dağılmış, hezimete uğramış, Anadolu kapıları böylece Moğollara açılmış oldu...

Moğol ordusu Anadolu içlerine kadar ilerlerken önüne çıkacak hiç bir kuvvet kalmamış, doğu'dan batı'ya yönelerek Sivas işgal edilmiştir... İşgal, şehrin ileri gelenlerinin şartsız teslim olma garantisi vermesi neticesi

az zararla atlatılmıştır. . Sivas istilasından sonra hedef Kayseri olmuştur.

Şehrin kenar mahallelerini yağmalayan Moğollar iç kaleye kadar ilerlemiş, şehir halkı, bilhassa Ahiler iç kale surlarını onararak şehri kahramanca müdafaa etmişlerdir.

Artık tüm umutlarını yitirmiş ve geri dönüş hazırlığı yapan Moğol ordusu, son savaş günü kale içinde istihbari bilgileri aktaran işbirlikçiler sayesinde Kale içerden resmen düşmana teslim edilmiştir.

Moğollar Kayseri Kalesi'ni kahramanca savunan ÂHÎ ve yerli halkı esir alarak Meşhed ovasına götürmüş ve tamamını şehit etmişlerdir.

Uzun süre şehri terk etmeyen Moğollardan 7 aşiret güvenlik ve hâkimiyeti tesis için Kayseri'yi mesken olarak seçmiş, başta Erkilet civarı olmak üzere 7 ayrı mahalle ve köylerde iskân alanları oluşturmuşlardır.

Kızık- Kınık- Salur ve Bünyan ilçesi'nin bazı köyleri Moğollar tarafından kurulmuş ve zaman içerisinde İslamiyet'i kabul etmişlerdir. Bir kısmı ise yıllar sonra Timur'la birlikte ülkelerine geri dönmüşlerdir...

Şehir halkı için uygun görülen vergi miktarı 140.000 altın civarındadır. Bu meblağ düzenli olarak tahsil edilmiştir.

Kayseri'de uygulanan Moğol zulmünün boyutları tüm tarih kitaplarında felaket olarak nitelenmiştir.

Selçuknâme'de olay şöyle resmediliyor:

“...Bütün askerler şehre girdi... Şehirde buldukları yerli halkın ve askerlerin ellerini bağlayıp hepsini Meşhed ovasına götürdüler ve katlettiler, evleri yağma ettiler ve tüm şehri yaktılar... Çocuk ve kadınları ise aralarında bölüşüp şehri terk ettiler... “

Tarih-i Aksarayı: "...Rum memleketinin ocağına düşen ateş, bir semavî afat oldu... Nesiller üzerinde tesiri sezilecek nitelikte sarsıntılar doğurdu... " tespitini yapmaktadır...

Müneccimbaşı tarihi, Moğolların Kayseri mezalimini şöyle anlatıyor:

"Tatarlar Kayseri'ye yürüdüler... Kısa bir muhasaradan sonra şehri savaşız aldılar... Şehri yaktılar ve yağmaladılar... Halkın çoğunu öldürdüler... Kadınları esir aldılar... Kayseri'de teneffüs eden bir canlı kalmadı... Kayseri vahşi hayvanlar yeri oldu... Moğollar yağmaladıkları mal ve esirlerle ülkelerine döndüler. "

Yakın Kayseri tarihçileri olayları şöyle özetliyor:

"Moğollar ABAKA komutasında kalabalık bir ordu ile Anadolu' ya geldi... Elbistan Ovası'ndan Kayseri'ye girdiler. Müslümanları katletmek isteyen Abaka'ya kadılar ve müftüler elçi olarak gittiler ve yalvardılar... Şehrin herhangi bir askeri kuvvete karşı duracak gücünün bulunmadığını ve kendilerine itaat edeceklerini beyan etmelerine rağmen, Moğollar başta Kayseri Kadısı Celaleddin Habib olmak üzere çiftçi- asker sanatkâr-ulema kim varsa katlettiler... "

Moğol istilası, Kayseri için tarihte bir daha örneği görülmemiş YIKIM'A neden olmuştur. Kuruluşundan günümüze kadar böyle bir katliam ve yıkım bir daha yaşanmamıştır. Yaklaşık yüz elli yıllık süre içerisinde yaralar ancak sarılabılmıştır.

Katliam sayısı konusunda bazı tarihçiler fevkalade abartılı rakamlar vermesine rağmen o dönem coğrafi ve mesken yapılanması göz önüne alındığında şu sonuç ortaya çıkmaktadır:

“Selçuklu döneminde KAYSERİ 22 bin, başkent Konya 72 bin, Sivas 57 bin civarında nüfus’a sahip olduğu tahmin edilmektedir... Kayseri de ise özellikle sur içinde yaşayan ve sur dışında bir iki külliye ve yerleşim biriminin dışında meskûn mahal’in olmadığı gözlemlenmektedir... Moğol istilasından önce 25–35 bin aralığında nüfus’a sahip olduğu bilinmektedir...”

Bu hesaplamalar eşliğinde Şehit olan nüfus sayısını 10 ila 20 bin civarında olduğunu belirtmek, sağlıklı bir yaklaşım olabilir...

Günümüz tarihçileri; Kıyıma uğrayan Müslümanların naaşı'nın, şehre daha uzak kalan Erkilet altı değil(meşhed ovası) , kadim mezarlık bölgesi olan bu günkü Kartal mevki, muhtemelen Seyyid Burhaneddin mezarlığında medfun olduklarını belirtmektedir. Şehrin her iki yakasının meşhed ovası diye adlandırılması kuvvetli ihtimal dâhilindedir...

İstila sonrası kendisine özgü bir medeniyet tesis eden şehirden eser kalmamıştır.

Moğol istilası ile Selçuklu Devleti tamamen bir çöküş yaşamış, yıkımdan etkilenen diğer Selçuklu şehirleri, Moğollarla ağır vergi antlaşmaları yaparak yıkımdan kurtulmuştur.

Kayseri bir asır sonra ERATNA Beyliği'nin hükümrân olması ile yaralar sarılmış, siyasi ve beşeri düzen, ancak Osmanlı Beyliği'nin kuruluş yıllarına tekabül eden dönemde tesis edilmiştir.

Bu mihnet yıllarında Seyyid Burhaneddîn velî ve sonraki dönem mutasavvıfları insanlara tevekkül- rıza ve ümit içinde yaşamayı aşılıyarak Kayseri halkı için en fazla

ihtiyaç duyulan ruhî ve manevî iklimi oluşturmuşlar, halk arasında düzen ve huzur aşılamlıdır.

MOĞOL ve Haçlı seferleri ile her türlü olumsuz savaş koşullarına katlanamayan Anadolu halkı bu dönemden sonra bağrından Osmanlı Beyliği'ni çıkarmıştır.

İslamiyet'in, ön ve orta Asya bölgesinde, tüm toplum katmanlarınca hüsnü kabul görmesi, yeni bir çığır açılmasına sebep olmuş ve asr-ı saadetten iki asır sonra, hicri 4. , miladi 9. asrın başlarından itibaren Orta Asya bölgesi, birinci Altın dönem olarak niteleyebileceğimiz bir medeniyet havzası inşa etmiştir...

Dini ilimlerin yanı sıra sağlık, matematik ve fen bilimlerinde ulaşılan bazı uç noktalar bugün bile aşılmış değildir... Büyük mutasavvıflar, yöneticiler, pozitif bilimlerin her dalında yetişmiş üstün zekâ'ya sahip şahsiyetlere bu çağda değer verilip, el üstünde tutulmuştur...

Yükseliş dönemi, Harzemşah devletinin yıkılışı, Asya kıtasını kasıp kavuran MOĞOL istilasası ile son bulmuştur...

Önüne gelen canlı cansız her türlü varlık türünü yok eden Moğol istilasasına karşı, devrin seçkin insanları, düşünürleri, ilmin ve medeniyetin yok olması için BATI ya göç etmeyi bir anlamda zorunlu HİCRET olarak kabul etmişlerdir...

Gücü yeten birçok âlim, sanatkâr ve mutasavvıf, küçük gruplar halinde ülkelerinden ayrılmışlardır... Beklenen bela çok geçmeden belirmiş ve Orta Asya İslam medeniyeti tarumar olmuştur. Moğol istilasası Hilafet merkezine kadar dayanmış, Halifeyi esir alarak hunharca şehid etmişlerdir...

Geride kalan devasa kütüphaneler, ilmi buluşlar, laboratuvarlar, bir daha gün yüzüne çıkmayacak şekilde, yıkılmış, yıkılmış ancak hicret edenlerin bilgi dağarcıklarında bulunan birikim ve mütevazı kütüphaneleri ile ilim, İnan- Bağdat ve Anadolu güzergâhında canlanmıştır...

12. YÜZYIL İslam dünyası, Doğu'da Moğol istilası ile uğraşırken batıdan gelen Haçlı seferleri Kudüs bölgesi dâhil olmak üzere Anadolu güzergâhını ağır tahribat altında bırakmış, bu ağır koşullar altında, yıkım ve hezimet'e boyun eğilmemiş, yeni bir diriliş hareketi başlamıştır.

Anadolu'ya hicret eden, İslam dünyasınca tanınmış, şöhreti duyulmuş muhacirlerden özellikle şehrimizi ilgilendiren tarihi şahsiyetleri doğum tarihleri itibari ile şöyle sıralayabiliriz:

- 1- Bahaüddin-i Veled (1151—1231)
- 2- Seyyid Burhaneddin-i Tirmizi (1165—1244)
- 3- Evhadüddin Kirmani (1164—1237)
- 4- Ahi Evran (1171---1261)
- 5- Şeyh Necmeddin Daye (1177---1256)
- 6- Şems-i Tebrizi (1185—1247)
- 7-Mevlana Celaleddin Rumi (1207—1273)
- 8- Fahreddin Irâkî (1209—1289)
- 9- Sadreddin Konevi (1210—1274)
- 10- Hacı Bektaş-ı Veli (1209—1271)

Nice Orta Asya kökenli şahsiyetler, yaşadıkları döneme damgasını vurmuşlardır.

Ayrıca Endülüs' ten Anadolu' ya gelen ve Şam'da vefat eden Muhyiddin İbn-i Arabî'nin özellikle Konya ve Kayseri de oluşturduğu rüzgâr çok önemlidir...

Muhyiddin ibni Arabî'nin iki seçkin öğrencisi, Sadreddin Konevi ve sonraki dönemde Davudi KAYSERİ bu toprakların evladıdır...

Mevlana Celaleddin Rumi; Hocası Seyyid Burhaneddin velî dolayısı ile Kayseri ilişkisi hiç kesilmemiştir... Mevlana Celaleddin Rumi'nin halefi olan Selehattin Feridun (Zerkup) Seyyid Burhaneddin veli'nin ikinci önemli müridi ve öğrencisidir...

Seyyid Burhaneddin velî, bu anlamda yaklaşık sekiz asırdır kuşaktan kuşağa devam eden ve kültür dünyamızda seçkin bir yere sahip olan Mevlevi geleneğinin kurucu üstadı sayılmaktadır...

Anadolu toprakları o dönem değişik din ve kültürleri bünyesinde barındıran bir mozaik görünüm arz ettiği için, saf İslam inancının toplum katmanları arasında yayılması, halkın değişik İslam dışı akımlara sempati ile bakmaması konusunda, ismini zikrettiğimiz seçkin zevat'ın büyük emek ve gayretleri olmuştur...

Şamanizm - Budizm ve Hıristiyanlıktan esinlenip, yeni bir Din veya mezhep icat eden ayrılıkçı akımlar, Kalendariler, Babailer ve diğer İslam dışı zümreler; Selçuklu sultanları ve ULEMA işbirliği neticesinde bu topraklarda hayat bulamamışlardır...

Anadolu İslam birliğini tesis ve Müslüman âlim, sanatkâr ve idarecilerin hamisi gibi iki önemli misyonu şahsında barındıran Selçuklu sultanı 1. Alâeddin Keykubat'ı unutmamak ve rahmetle anmak gerekmektedir.

Sekiz asırlık bir zaman dilimi geçmesine rağmen, dini duyarlılıkları, Müslümanlara hizmet gibi erdemleri bünyesinde barındıran idareci ve din adamlarını, ümmet unutmamıştır...

Onları hayırla anmak, tarihteki seçkin yerlerini korumak, asırlar geçse bile ne ekilirse karşılığının bir sonraki nesillere yansımaya şahitlik etmek önemlidir...

Seyyid Burhaneddin veli Hazretleri ile ilgili yaşam öyküsüne geçmeden önce, kısaca tasavvuf tarihinden aktarım yaparak, tarihi değerlerin nasıl kalıcı olduğuna dair ön bilgi sunup, ana konuya geçilecektir.

Kitabımız Selçuklu devri tasavvufi yapılanmaları üzerine bina edildiği için, özellikle Miladi 1225 – 1275 yılları arası Kayseri’deki dini oluşumlar üzerinde fikir beyan edilecek, bu dönem için Kayseri de faaliyet gösteren tasavvufi akım olarak hangi ekol etkinse o konuda bilgi verilecektir...

Tasavvufi akımların ancak Kayseri eksenli bölümleri kısaca tanıtılmış olup, İslam dünyasını etkileyen diğer büyük yapılanmalar, Nakşî, Kadiri vb. kurumlar konumuz dışı olarak düşünölmüştür...

Günümüzde iman etmiş tüm bireylerin kendilerine has, manevi iç dünyaları, belli kurallar dâhilinde ise dini yaşamlarından söz edilebilir...

Bir kişinin “İMAN” çizgisinde olup, mü’min sıfatı ile tanımlanabilmesi için, açık yüreklilikle; isteyerek, Kelime-i Tevhit ve Kelime-i Şahadet getirmesi kısaca, Allah ve Re-sulüne iman ve itaat teminatı vermesi yeterli olmaktadır...

İman etmek, kimlik olarak, “MÜMİN” olmak gibi mü-kemmel bir kazanç sağlamasına rağmen, bu kimliğin içini

doldurmak için; ibadet emir ve yasaklara uyma, aynı zamanda inanç bütünlüğü gerekmektedir.

Kısaca, amentü diye meşhurlaşan altı iman esasına, şüphe içermeksizin inanıp, İslam'ın beş temel şartını yerine getirmek, MÜSLÜMAN kimliğini elde etmek için asgari şarttır...

Ayrıca Kur'an ve sünnetle belirlenmiş , "HELAL" veya "HARAM"dır diye tasnifi yapılmış, kurallara titizlikle uymak, bu emirleri yerine getirmek, kişiye artı bir etiket bahşetmektedir ki, bu güzel etiket Takva etiketidir...

İşte bu yaşam biçiminin kurumsal karşılığına , "Tasavvufi Hayat" diyoruz...

Hemen belirtelim ki, "TASAVVUF" deyince, Müslümanların aklına, tanımlar değil, belirli bir hayat tarzı ve bu hayatı yaşayan insanlar gelir.

Büyük mutasavvıfları düşündüğümüzde aklımıza gelen ilk düşünce; onların ahlakı, ALLAH'A karşı samimi duygu ve bağlılıklarıdır...

O halde tasavvuf, dini sadece kurallar manzumesi olarak görmeyip, O'nun derin manasına nüfuz etmeye çalışmak, dolayısı ile manevi yaşam alanını, maddi yaşamdan daha fazla üstün kılmak şeklinde ele almak demektir...

Mutasavvıf hiçbir zaman İslam dinini, kuru bir ilim konusu, kültürel hayat olarak görmemiş, İslam'ın ancak yaşandığı zaman bir manası olabileceğini ifade etmiştir.

Resûlullah sav efendimizin, bazı yakın arkadaşlarının zenginlik içinde mütevazı yaşamları, servetlerini Allah için harcamaları mutasavvıflar için ölçü olmuştur... Hz. Osman ve Hz. Ebu Bekir'in o dönemki

şahsi servetleri bu günkü değerlerde küçümsenmeyecek boyutta olduğu gerçeği inkâr edilemez...

Hz Osman (r.a.) Tebük seferinde, onbin askeri baştan aşağı donatmış ayrıca her askere bir dinar harçlık vererek, bir celsede yapılabilecek en büyük bağış ile müminlere örnek olmuştur...

Diğer zengin sahabeler de aynı erdemle, İslam toplumunun gereksinim duyduğu alanlara her türlü parasal yardımlarını esirgememişlerdir...

Hicri birinci asırdan itibaren başlayan döneme “ZÜHD” dönemi denmiştir. Sahabe ve Ashabı suffa'nın yıldızları zaten yaşamın en saff olanı ile iç içe oldukları için hicri 1. asır, tasavvufi yapılanmanın başlangıcıdır.

ZÜHD: Kısaca , “ Dünya ya kendini kaptırmamak “ diye tanımlanabilir... Dünya ya bel bağlamamak... Issız bir mahalde yaşamak ve zenginlik karşıtı olmak değil, toplum içinde, her türlü imkâna rağmen, dünyaya tapmamak ve burasını emanet edilmiş kısa bir mekân olarak görmektir...

İslam dünyasının fetihlerle genişlemesi ve değişik etnik kavim ve dini inanış içindeki insanların Müslüman olması, dini duyarlılıklarının henüz gelişmemesi, elde edilen devlet gelirinin olağanüstü artması, Müslümanların refah toplumu haline gelip, İkbâl ve dünyevileşme endişesi; Tasavvufun müstakil bir ilim tarzı olup gelişmesine neden olmuştur.

Refah-dünyevileşme- dinî ilimlerde eksiklik gibi bireysel problemler, birey üzerinde olumsuz etki oluşturmaya başladığında, bir öze dönüş olarak tasavvufî düşünce oluşmaya başlamıştır.

ANADOLU DA TASAVVUFİ HAREKET

HORASAN diyarı miladi 10. asırdan itibaren dünyaca şöhret bulan ve bazılarını ismen belirttiğimiz büyük mutasavvıflar yetiştirmiştir.

İslam medeniyetine beşiklik eden Horasan'ın Orta Asya bölgesi sadece manevi ilimlerde değil, pozitif ilimlerde dünya ölçeğinde saygı ile anılan ilim adamlarının yetiştiği bölgedir.

Horasan'dan ANADOLU'ya göç eden mutasavvıflar macera aramak veya kendi yurtlarında oluşan bir huzursuzluk'tan dolayı ülkelerini terk etme gibi bir zaruretten öte, MANEVİ bir işaretle, anayurtlarından ayrılarak yeni İslam bölgeleri kurmuşlardır.

Anavatanlarında, maddi ve manevi bir kariyere ulaşmış, şehrin eşrafı olan bu insanlar, İslam medeniyetinin temsilcileri olarak göç ettikleri yerlerde öncelikle, adalet ve şefkat dağıtmaya başlamış, birer sığınak vazifesi görmüşlerdir. Müslüman kimlik nasıl olur, fiili olarak göstermiş ve öğretmişlerdir.

Ömer Lütfi Barkan bu konuda şu tespitleri yapmaktadır:

“Anadolu'ya hicret eden Müslümanlar, İslam dünyası ile sıkı bir ilişki içindeydiler... Bu devirde putperest Moğollar'a karşı İslamlaşmakta devam eden Anadolu'da tarikatlarla iyi bir iş birliği ve diyalog içinde olan Altınordu Devleti, Suriye ve Mısır Memlüklüleri velhâsıl İslam ve Türk âleminin her tarafı ANADOLU ile sıkı bir münasebet halinde bulunmuşlardır...

Sade göç edenler değil, Türk- İslam dünyasının her tarafından gelmiş şehirli unsurlar ve aynı zamanda ulema-

şeyhler- sanat sahibi her türlü muhacir kabilelerini, Anadolu topraklarının bereketi etki altına almıştır...

Orta Asya ve Horasan yöresinden gelen toplulukların akabinde kurulan İslam devletleri, Osmanlı'nın çekirdek alt yapısını oluşturmuşlardır.

Osmanlı İmparatorluğu kurulmaya başladığı zaman, bu kadar geniş hudutlar içinde kaynaşmakta olan bir âlemin dört bucağında oluşmuş DİNÎ ve TASAVVUFÎ akımlar-bilgi ve tecrübe sahibi insanları, manevî kuvvetleri arkasında buldu... Bazı büyük şehirlerde, burjuva muhitlerinde değil, en uç beyliklerdeki köylerde şubeleri olan AHÎ teşkilatı ileri çağlarda imparatorluk kurulmasında büyük rol oynamıştır.

Bu tür TARİKAT ve teşkilatların ne büyük bir kuvvet temsil ettiğini, arkalarına aldığı halk kitlesini muayyen sosyal nizamlar için nasıl harekete geçirerek o zaman içinde sosyal olaylarda, büyük roller oynamış olduklarını tarih kaydetmektedir.

Bir anlamda misyoner dervişler'in din ve tasavvuf propagandası ile halk katmanları arasında çok faal bir oluşum ve maya gibi faaliyete geçerek, o ülkelerin sosyal bünyesinde, siyasi kuruluşlarında büyük yenilikler yapmak için müsait kaynaşmayı oluşturmakta temsil ve FÛTUHAT işlerini kolaylaştırmakla fevkalade önemli etken oldukları muhakkaktır.

RUM ilinin İslamlaşmasında bu misyoner derviş gruplarının oynadığı rol büyüktür. Ordulardan önce fetihlere çıkmış dervişler'ler karşı tarafı çok önceden MANEN fethetmiş bulunmaktaydılar.

Orta Asyalı muhacir mutasavvıflar kendileri ile beraber memleketlerinin örf ve adetlerini, dinî adab ve

erkânını beraberinde getiren insanlardır ki bunların içinde müteşebbis kafile reisleri geldikleri yerde hanedan tesis etmiş soy ve makam sahibi mühim şahsiyetler vardır.”

Belirttiğimiz gibi hicri üçüncü asırdan itibaren tasavvufî hareketin bir bölümü Orta Asya'ya kaymış ve bu bölgede asırlardır süregelen bir tasavvufî gelenek oluşmuş, günümüze kadar ulaşmıştır.

Orta Asya orijinli tasavvufî ekoller Selçuklu ve Osmanlı devletinin resmi kurumları haline gelmiştir. Osmanlı imparatorluğunun resmi olarak tanıdığı protokol sıralamasında yer verdiği NAKŞİBENDÎ tarikatı da bir Horasan ekolüdür.

Allah'ın yüce ismi yeryüzünde duyulup İSLÂM toprakları genişlesin şuuru ile ANADOLU topraklarına başlayan cihat hareketi iki koldan başlamıştır.

a) Allah Resulü sav. efendimizin Bizans İmparatoruna gönderdiği meşhur “ESLİM TESLİM” hitabı ile biten mektubudur.(H.628)

“...İstanbul'un elbet fethedileceği... “ Hadis-i Şerif-i ile Anadolu'nun fethine zemin hazırlanmış özellikle KAYSERİ'NİN İstanbul yolu üzerinde olması şehrin ilk döneminden itibaren başta SAHABE-İ GÜZİN olmak üzere İslam mücahitleri ile tanışmasına neden olmuştur.

b) Kısa dönemde bir İslam medeniyeti oluşturan Orta Asya Müslümanları (horasan erenleri) CİHAD ibadetini yerine getirmek için batı bölgesine iskân hareketi başlatmıştır.

c) İslam tarihinin en büyük felaketi olan putperest Moğol istilası nedeniyle zorunlu göç hareketi Anadolu içlerine kadar uzanmış ve Bizans hâkimiyetinde olan topraklarda Müslüman azınlıklardan söz edilir hale gelmiştir.

Miladi 10.yüzyıldan itibaren, Maveraûnnehir-Horasan ve Orta Asya'dan gelen Müslümanlar artık Anadolu'nun bazı bölgelerinde çoğunluk olabilecek düzeye ulaşmışlardır.

Hicrî birinci asırdan itibaren Kayseri'nin fetih yolu olması sebebiyle Müslümanlarla tanışması Resulullah sav. efendimizin vefatından hemen sonraya tekabül eder.

İstanbul'u fetheden kumandan ve asker olabilmek ve Resûlullah sav. efendimizin övgüsüne mazhar olmak için mücahid SAHABİ grupları, Mezopotamya'dan Roma'ya çıkan ve hükümdar yolu ile bilinen; Diyarbakır, Malatya, Darende, Gürün, KAYSERİ, Boğazlıyan, Sarıkaya, Ankara, Eskişehir, İzmit yolunu kullanarak ÜSKÜDAR'a çıkıyorlardı.

İslam orduları KAYSERİ üzerinden dokuz sefer yapmıştır. Ebu Eyyûb el-Ensarî Hazretleri'nin de katıldığı ilk Bizans fetih çıkarması hicrî 48-49 yıllarına denk gelmektedir. İslam orduları Malatya-Kayseri- Eskişehir yolunu takip ederek Kadıköy'e varmış İstanbul muhasarasından netice alamadan geri dönmüşlerdir.

Hicrî ikinci asır başlarında, İslam orduları tarafından KAYSERİ kısmen fethedilmiştir. Bu fetih hareketinde Seyyid Battalgazi'nin bulunduğu rivayet edilir...

Hicrî 110 yılından başlayıp bir asır boyunca, hâkimiyeti, Bizans- İslam orduları arasında el değiştiren KAYSERİ'DE artık İSLAM hâkimiyetinin tescili ABBASİ Halifesi Harun Reşidin bölgeyi fethetmesi ile Müslümanların toprağı olmuş ve İslam hâkimiyeti 160 sene sürmüştür.(M. 809–968).

Bundan sonraki bir asır boyunca KAYSERİ Rum (Bizans) - Ermeni hâkimiyetine geçmiştir.

Anadolu'da artık bir Müslüman çoğunluk ve Selçuklu hâkimiyetinden söz edilir duruma gelindiğinde, Bizans ile savaşmak kaçınılmaz olmuştur.

Anadolu'nun fetih hareketi; 1071 yılında tamamen İSLÂM hâkimiyeti ile taçlanmış oldu.

Malazgirt savaşından sonra Anadolu toprakları Türkiye olarak dünya ölçeğinde isimlendirilmeye başlanmıştır. Milâdî 11–12–13. asır, Selçuklular dönemi diye tanımlanmıştır. Anadolu tasavvuf tarihinin en önemli evresi bu dönemlerdir... Bu üç asır sonraki dönemlerin temelidir. Meşhur tarikat kurumları bu dönemde tanınmış ve tarihsel olarak kayıtlara geçmiştir...

Anadolu Selçuklu medeniyetinin en parlak dönemi M. 13. Yüzyıl başlarıdır. I. Alâaddîn Keykubat döneminde özellikle KONYA-KAYSERİ vilayetleri âlimler kenti olmuş, büyük mutasavvıflar bu dönemde Kayseri'de irşad faaliyetlerine devam etmişlerdir

Bu nedenle ilim ve tasavvuf erbabına gereken değer vermişler. Kayseri, Konya, Aksaray, Sivas-Amasya, Niğe, Tokat, Ankara, Erzurum gibi önemli merkezlerde yetişen ilim adamları İslam dünyasında ciddi bir itibar sahibi olmuşlar, geçim sıkıntısı çekmemişlerdir.

Selçuklu idarecileri, ehl-i sünnet el cemaat akaidi ve Hanefi hukuk sistemine bağlılıklarını vakıfnamelere bile yazdırarak, kendilerinden sonra gelecek yönetici ve ilim erbabına da bu yolda olmalarını vasiyet etmişlerdir.

Doğudan batıya göç eden Türkmen kabileleri Anadolu topraklarında, mutasavvıflar ise uygun görülen stratejik önemli mevziilere yerleşip irşad faaliyetlerine başlamışlardır. Bu noktalar Ö. Lütfi Barkan'ın tanımıyla Kadim doğuyu batıya bağlayan yol güzergâhları, savunma

ve gözetleme amaçlı tepe noktalar veya tarım arazisi için elverişli boş alanlara yerleşmişlerdir.

Bu tür yerlere kurulan tekkeler ve zaviyeler nedeniyle çevre yavaş yavaş dolmuş, oluşan köy ve kasaba, kültür ve tarikat merkezi haline gelmiştir. Kurulan bu tekke ve zaviyeler misafirler için otel ve lokanta, askerî harekât için gözlem evi, birer sığınma evi işlevi görmektedir.

Genel olarak Horasan yöresinden gelen mutasavvıflara Horasan erenleri tanımlaması yapılmıştır.

İslam'ın yayılması için örnek insan konumunda irşad faaliyetlerini devam ettirmişler, zikredilen amaç doğrultusunda o yörenin sakinleri olarak sosyal yaşamı etkilemişlerdir...

Mürşid'ler genelde şehrin eşrafı ile kaynaşarak, Müslim ve gayrimüslim halk arasında düzen ve huzur ortamını temin etmiş, kimsesizleri sahiplenmişlerdir...

Medrese ve tekkelerle temasını eksik etmeyen şehir halkı yüksek dini kültür ve tasavvuf donanımı ile MEDENİYET oluşturmuşlardır.

İslam dünyasının medeniyet altyapısı diyebileceğimiz her dalda ki üstün oluşum, putperest Moğollar tarafından, Orta Asya'dan başlayarak, KAYSERİ dâhil birçok İslam yurdunu tarumar etmiştir. Moğol istilası sırasında Kayseri'yi kahramanca savunan bir tasavvufi yapılanma olan Ahi'lik asırlar sonra bile hayır ve rahmetle anılmaktadır.

Anadolu'da özellikle Selçuklu dönemi Kayseri merkezli üç tasavvufi akımdan söz edeceğiz.

YESEVİLİK: Anadolu toprağında izleri olan bu tarikatın köklerine inilecek olursa; Yusuf Hemadânî'den (k.s) başlamak gerekmektedir... Yirmi yaşına kadar

ülkesinde eğitim aldıktan sonra BAĞDAT' a gelerek şeyh Ali Fareverdî den feyz aldı... Çağdaşları arasında fıkıh ve dini ilimler öğreniminde yıldızlaştı... Hadis ilmi ile uğraşan dördüncü nesil hadis âlimlerinden hadis dinledi... Dinî ilimlerde üstad derecesine geldikten sonra tasavvufi yaşama ağırlık verdi. Hanefi mezhebine mensup olan Yusuf-î Hemedani, ilim ve fazilette, çağının en meşhur simalarından biri oldu. Bağdat nizamiye medresesinde öğretim görevlisi olarak uzun süre öğrenci yetiştirdi... Türk- Tacik tüm bölge halkına dini bilgileri öğretir, Hıristiyan ve Zerdüştlerin evlerine girer, İslam'ı tebliğ eder, onların gönül evlerini mamur etmeye çalışır, İslam'ı tebliğ ederdi... Müslümanlar arasında ayrılık ve kutuplaşmaya asla müsaade etmez aşırı uçta bile olsa, KÂBE 'ye yönelip, Namaz kılan bir insana, değişik bir görüşe sahip olsa bile, asla küfürle itham etmezdi...

Yusuf Hemedani, vefat etmeden önce öğrencileri arasında irşad makamına ulaşmış, dört öğrencisini kendisinden sonraki dönem için vekil tayin etti... Bunlar: 1)Abdullah Berkî

2)Hasan Andakî

3)Hoca Ahmet Yesevî

4) Abdulhalık Gücdüvanî 'dir.

Bu dört mümtaz şahsiyet içinden, Ahmed Yesevî ve Abdulhalık Gücdüvanî, Türkmen- Tacik halklar üzerine tasavvufi yapılanmada temel taşı olmuş ve ilerleyen zaman içinde Anadolu'nun İslamlaşma sürecini başlatmış tasavvuf büyüklerindedir...

Hoca Ahmed Yesevî'nin doğum tarihi net bilinmemekle birlikte miladi,1093 yılında doğduğu tahmin

edilmektedir. Soy ağacı Hz. Ali'ye (r.a) kadar dayandığı rivayet edilir.

Türkistan'ın bugünkü sınırları içinde olan YESİ şehrine yakın bir köyde doğduğu için "YESEVÎ" lakabı ile şöhret bulmuştur. Öğrenimini tamamladıktan sonra Buhara'ya gelerek, Şeyh Yusuf Hemadanî'ye mürid olur, ilmi ve tasavvufî yolda ilerlemeye başlar...

Bu bağlılık hasebiyle öğretmen-öğrenci arasında ciddi anlamda manevi iletişimde kaynaşma meydana geldi... Ahmet Yesevî, tıpkı hocası gibi ilim ve takva'da, parlayan bir yıldız haline geldi... Orta Asya bölgesinin kendi döneminde ilim havzası oluşmasına sebep oldu... Yusuf-ı Hamedanî'nin vefatı ile birlikte, Ahmed Yesevî, Buhara'dan doğduğu yer olan Yesî'ye döndü...

Halkına, vefat edene kadar dini ilimlerde hizmet etti, yedi sekiz bin öğrenci yetiştirdi... Hicrî 562, miladî 1166'de 73 yaşında vefat ettiği rivayet edilir.

Ahmed Yesevî, Hocası Yusuf Hemadanî gibi Hanefî mezhebine bağlı olup, ŞERİAT VE TARİKAT bütünlüğünü sağlamış, şeriata aykırı davranış ve tutum içinde olan bir şahsın tasavvufla alakası olmayacağını belirtmiştir.

Bu denli duyarlı ve titiz olması sebebi ile Türkler'in İslamiyeti kabul etmesinden sonra ilk tasavvufî ekol oluşturan şahsiyet olmuştur...

Pîr-i Türkistan, Sultan-ul evliya gibi ünvanlarla yâd edilen üstad, ilahî aşkın, şiir diline de yansımaya öncülük etmiştir. Yunus Emre- Eşrefoğlu Rumî – Niyazi Mısrî- Aziz Mahmud Hûdaî gibi şair yönü ağır basan müridlerin piri olmuş tasavvuf şiirinin temelini oluşturmuştur.

Türkler arasında daha fazla hüsnü kabul görmüş olan Yesevîlik, NAKŞİBENDÎ tarikatının, çok daha büyük boyutlu nüfuz alanlarına ulaşması sebebiyle zaman içinde Nakşibendiye içinde erimiştir.

KÜBREVIYYE: Necmeddin Kübrâ, tasavvuf tarihinde tarikatlar dönemi denilen, Hicrî altıncı asrın ikinci yarısı Türklerin çoğunluk olarak yaşadığı Harezm bölgesinde yaşamış ve yöre halkını irşad etmiştir. Yetiştirdiği öğrencileri daha sonraki dönemlerde çağın seçkin mutasavvıf şahsiyetleri olmuşlardır... Türklerin İslamiyet'i kabul edişinden sonraki dönemlerde, halkın üst düzey dini yaşamında, tasavvufi akımların etkisi büyük olmuş, İbadet ve ahlak bağ-lamında, mürsidler örnek yaşamlarıyla toplumu fiili olarak eğitmişlerdir.

Hoca Ahmed Yesevî – Abdül Halik Gücdüvani – Necmeddin Kübrâ – Ebul Hasan Âşık (Hasan Endakî) gibi mürsidler çağa damgasını vurmuşlardır.

Necmeddin Kübrâ Hicrî 540 tarihinde Harezm'e bağlı HİVE kentinde dünyaya gelmiştir.

Ticaretle uğraşan zengin bir ailenin çocuğu olarak büyümüş, ilköğreniminden sonra dini ilimleri öğrenmek için o dönem ilim merkezleri olan Nişabur, -Hemedan- İsfahan- Mekke- İskenderiye- Bağdat- Tebriz'de eğitimini tamamlamıştır...

Kırk yaşına kadar gurbet ortamındaki ilmi ve tasavvufi ilerleyiş tamamlanınca ülkesine dönerek halkını irşad'a başladı... Büyük bir ilgi gördü... Bu günkü Türkistan özellikle Harezm bölgesinde, ehlisünnet geleneğinin sarsılmaz bir şekilde kökleşmesini sağlamıştır... Hicrî 618 tarihinde ülkesinde vefat etti...

Harezmi bölgesini coğrafi olarak tanımlamak gerekirse, Horasan ve Mevraünnehir'e komşu bölgedir. Bugünkü konum itibari ile Türkmenistan-(Merv ve Serahs) Afganistan (Belh ve Herat) ve İran toprakları olarak tarif edilebilir. Hicrî 7. Yüzyılda Anadolu'da yaygın hale gelen tasavvufî düşünce, iki ekolden oluşmaktadır.

a) İRAKÎLER: Arap yarımadasından gelen tasavvufî düşünce; Dünyevileşmekten kaçınma (zühd) ve takva çizgisidir. Cüneydî Bağdadî- Beyazıd-î Bestamî- Muhyiddin-i İbnî Arabî – Sadreddin Konevi bu çizgi için örnek verilebilecek şahsiyetlerdir.

b) HORASANLILAR: Orta Asya içlerinden gelen Harezmi ve Maveraünnehir bölgesinde yetişmiş şahsiyetlerin öncüleri, daha önce belirttiğimiz gibi Ahmed Yesevî- Abdülhalık Gücdüvanî - Necmeddin Kübrâ- Şihabeddin Sühreverdi- Behaüddin Nakşibend- Behaüddin VELED- Burhaneddin Muhakkık TİRMİZÎ'dir.

Kübreviyye tarikatı, KAYSERİ için özel bir mekândır. Necmeddin DAYE – Mevlana'nın babası Bahaddin Veled ve Seyyid Burhaneddin Muhakkık TİRMİZÎ bu tarikatın Anadolu'daki temsilcileridir. Halkın yaşamını, tasavvufî hayatını derinden etkilemişlerdir.

Kübreviyye ve Sühreverdiyye gibi iki önemli tasavvufî ekol, Mevlana Celâleeddin Rumî dönemine kadar ilgi görmüş ve sonraki dönemlerde Mevlevilik içinde erimişlerdir.

Necmeddin Kübra'nın 12 seçkin vekilinden biri, Sultanül ulema Bahaüddin Veled,olduğu kaynaklarda rivayet edilmektedir.. Bu silsile ışığında, Seyyid Burhaneddin veli'nin büyük mürşidi doğal olarak Necmeddin Kübra olmaktadır. Ayrıca, Kübrevi tarikatı,

Sultan Yıldırım Bayezid Han'ın damadı Buharalı Emir sultan hazretleri ve halifeleri ile Bursa yöresinde 16.yüzyıla kadar hayatini sürdürmüştür. Tasavvuf tarihinin iki önemli şahsiyeti Ahmed Yesevî ve Abdülkadir Geylanî'den sonra tarihi oluş içinde Türk İslam dünyasının tanıdığı ikinci büyük mutasavvıf Necmeddin Kübrâ olmuştur...

Abdulkadir Geylanî'nin, Kadiriyye - Nakşibendiyye ekolünün sistematik üstadı olarak yazdığı eserler Arapça'dır. Ahmed Yesevî ekolü ise Türkçe eserleri ile meşhurdur. Ancak ehl-i sünnet İran ekolü edebiyat ve siyaset dilinde üstünlük sağlayınca sonraki nesil Farsça eserler vermeye başlamıştır.

Necmeddin Kübra'yı kaynaklar; " Seyyid-üs Şüheda vel evliya" olarak tanımlar. Bu önemli sıfatı almasının nedeni, Moğol istilasında yurdunu kahramanca savunup şehit olmasından kaynaklanmaktadır.

Moğollar; Çevre ülkeleri istila amaçlı dev bir ordu ile saldırıya geçtiler. Miladî 1215 yılında Çin 'i istila ettiler.

Kısa bir süre sonra Moğol ordusu yönünü İslam topraklarına çevirdi. (M.1220) Buhara, Semerkant ve Tirmiz şehirleri Moğolların hâkimiyetine girdi.

Müslüman halk Moğollara teslim olmamış, tarihte eşine az rastlanan bir kahramanlıkla, kendinden kat ve kat üstün olan Moğol ordusuna karşı savaş devam etmiştir.

Dayanma gücü kalmayan Müslümanları, tarihte bir eşi bulunmayacak türde toplu kıyıma maruz bırakan putperest Moğol ordusu, bu vahşetle de yetinmeyerek, Ceyhun nehrinin su bentlerini açarak, tüm şehir su altında bırakılmıştır.

Tarihçi İbn-ül Esir, Moğol istilasını hakkında şu çarpıcı tespiti yapmaktadır: “ Eğer bir kimse; ALLAH c.c. , Âdem a.s.’ı yarattığından bu güne kadar İnsanlık bu kadar sarılsamıştı diye bir ifade kullansa, doğru söylemiş olur... Çünkü tarih bu felakete benzer bir olay kaydetmemiştir...”

Tarihçi Hodgson felaketi şu sözleri ile özetler:

“Kim ne derse desin, böylesi bir TERÖR daha önce hiç vaki olmamıştır...”

Moğol istilasını ile birlikte Orta Asya bölgesinde katledilen Müslüman sayısı 700 bin olarak ifade edilir.

İslam medeniyetinin beşiği olan bu bölgede kurulan devasa kütüphaneler, yeryüzünün en büyük kitap rezervini oluşturmuştu... Dönemin büyük ilim merkezlerinden MERV şehrinde ON büyük vakıf kütüphanesi vardı...

Moğolların tahrip ettiği ve yaktığı kütüphanelerden kaçırdığı kitapları bir mağaraya saklayan Nasireddin Tusî; Daha sonra 400 bin ciltlik bir kütüphane ve rasathane kurması, o devir için nasıl bir ilim ve kültür birikimi olduğunu belirler... Yıkımdan kaçırılan kitap bu kadarsa imha edilenler ne kadardı sorusu önemlidir...

İslam dünyasından başlayıp, şehrimize kadar dayanan Moğol istilasını konusunda ülkemizde bazı tarihi kaynaklar, olayları kısmen hafifletmekte, Cengiz Han ve Moğollar, neredeyse ecdat yerine konulmakta ve kahramanlıkları ile övünülmektedir.

Tarihi gerçekler, birtakım çevreler nezdinde kahraman muamelesi gören Cengiz Han ve Moğollar’ı, birinci İslam medeniyetinin yıkımı ve 700 bini Orta Asya olarak olmak üzere 1 milyon Müslüman’ın katlinden sorumlu tutmaktadır... Özellikle Orta Asya bölgesi

(Harzem, Hazarlar, Maveraünnehir) bir daha medeniyet merkezi olma ayrıcalığına kavuşamamış, yaraların tedavisi iki asır sürmüştür...

Necmeddin Kübra bu hengâmeli dönemde irşad faaliyetlerine devam ederken Moğollar Harzem'i istila eder... Katliamlar başlayınca, ilim yok olmasın niyeti ile 600 seçkin öğrencisini Harzem'den hicret ettirmiş ve Allah yolunda hizmete devam etmelerini emretmiştir. Kendisi, ilerlemiş yaşına rağmen savaşmaya karar verir.

Kaynaklar bu elim olayı şöyle naklediyor:

"...Küffar Harzem'e geldiğinde Şeyh öğrencilerini topladı. 600 kişi kadardılar... Şöyle hitap etti: Tez kalkınız... Memleketlerinize gidiniz! ...

Doğudan çıkan bu yalın ateş, Batı'ya kadar yaklaşmıştır. Bu afet büyük bir fitnedir. Ümmet içinde bundan daha büyüğü görülmemiştir..." dedi...

Öğrencilerinden bazıları şeyh neden dua etmez diye sordular şöyle buyurdu:

" Bu bir hükme-i kazadır, def'i mümkün değildir..." ülkelerine gitmek durumunda olan öğrencileri neden şeyh bizimle hicret etmiyor diye düşündüklerinde;

"... Ben burada şehid olmayı Allah'tan c.c. niyaz ediyorum. Bana, başka bir yere gitmeye izin yoktur..." diyerek, kalmalarını istediği bir kısım müritlerine hitaben;

"Geliniz Allah c.c. yolunda, O'nun ismini yüceltmek için savaşalım " diyerek, zırhını giydi...

Kâfirlerle kahramanca çarpışırken, ok yağmurunun altında, oklar göğsüne isabet etti... Dua ve niyazı kabul olmuş olarak şahadet şerbetini içti... Bu kahramanca direniş nedeni ile kendisine Seyyid'üs şühedâ unvanı verildi...

Tasavvuf düşüncesinde derin izler bırakmış olan Necmeddin Kübra; Ehlisünnet itikadına ve şer'i kurallara sıkı sıkıya bağlı, şeriat tasavvuf ikileminde bütünlük ve dengeyi esas alan ve müritlerini bu doğrultuda yetiştiren bir Üstad' dı...

Allah'a ulaşma konusuna insanları belli kalıplar içine sıkıştırmadan, her insanın kendi meşrebine uygun olan bir yolu benimsemesi gerektiğini beyan eder ve bu usul üzerine irşad faaliyetine devam ederdi.

İnsanoğlunu, Allah'a ulaştıran yolların mahlûkat'ın nefesleri sayısınca olduğunu ifade ederek asıl amacın Allah ile bir olabilme yeteneği olduğunu belirtmiştir.

İnsanı veli mertebesine ulaştıran manevî yolculuğun temelde üç aşamada cereyan ettiğini belirtmiş ve bu üçlemeyi ŞERİAT-TARİKAT- HAKİKAT olarak sınıflandırmıştır. Bu tertibi şu güzel örnekle izah eder;

Şeriat gemi gibidir... TARİKAT, deniz gibidir... Hakikat ise inci gibidir... İnciyi elde etmek isteyen denize açılır ve onu elde eder... Bu sıralamaya uymayan İnci'ye ulaşamaz. Mürit için gerekli olan ilk sıralama şeriattır.

Şeriattan maksat, Allah ve Resulü'nün emir ve yasaklarıdır... Abdest, Namaz, Oruç, Hac, Zekât, Haramları terk, Helal olanı istemek, diğer emirlere uymaktır...

Tarikat; Bütün dünyevi menzil ve makamlardan uzak kalmak ve kişiyi Allah'a yaklaştıracak olan TAKVA'ya sarılmaktır.

Necmeddin Kûbrâ, müritlerine, fazla yemek yeme alışkanlığını yavaş yavaş azaltarak az yemeği prensip edinmelerini;

Mürşid-i Kâmil'e tam bir muhabbet göstermelerini, emir ve tavsiyelerine riayet etmelerini;

Sürekli **Abdest'li** bulunmalarını, genellikle oruç tutmayı, çok konuşmaktan kaçınıp, sürekli Allah ile beraber olmayı, zikir-i daime dikkat edilmesini, kalplerin Allah'a bağlanmasını;

Şeyhe itiraz etmeyi terk etmelerini, kalbe gelen şeytani ve nefsanî duyguları atmayı tavsiye etmiştir.

Zamanının büyük bir bölümünü müritlerine ayıran üstad, eğitim ve öğretim hayatının yanı sıra günümüze kadar ulaşan önemli eserler vermiştir.

Necmeddin Kûbrâ kısa ve pratik gayeler güden, sorun çözücü eserlerinde en etkili olanı usulü aşere dâhil olmak üzere yaklaşık Arapça on, Farsça sekiz eseri günümüze kadar ulaştırmıştır.

Özellikle küçük bir kitap olmasına rağmen asırlardır tasavvufi ahlak ve düşünce konusunda oluşan anayasal değerlerin günümüzde bile geçerliliğini koruması üstadın önem ve şöhretini korumuştur. TASAVVUFİ hayatta ilerleme için gerekli olan on usul şunlardır:

1) TEVBE: Allah katında yasak olan işleri terk edip bir daha yapmamaya içtenlikle niyet etmek olarak tanımlanır. Bu erdemli davranış için üç şart gerekir.

- a) Pişmanlık b) Geçmişe yapılan hataları terk
- c) Tekrar aynı hatalara düşmemek

Necmeddin Kûbrâ, kulun kendi iradesi ile Allah'a yönelmesi bu yolun ilk adımıdır. Sağlam bir kararla öncelikle geçmiş günahlarından tevbe gerekir demektedir.

2) ZÜHD: Uzak durmak-rağbet etmemek- anlamına gelir. Cüneyd Bağdadi, "...Elde malın, kalpte mal sahibi olma arzusunun bulunmamasıdır. " diye tarif etmiştir.

3) TEVEKKÜL: Güvenme -bel bağlama, vekil tayin etme anlamına gelir. Tasavvufi tanım olarak; “Allah katında olanlara güvenme ve insanların ellerinde olan şeyden ümidi kesmektir.”

Necmeddin Kûbrâ; “Tıpkı ölü gibi Allah’a güvenerek, bütün sebep ve tedbirlerden uzak durmaktır.” diye tarif etmiştir. Kur’an bu tarifi şöyle kesinleştirir. “Kim Allah’a tevekkül ederse O, ona yeter...” (Talak/3)

4) KANAAT: Az olanla yetinmek, zaruri ihtiyaçların dışında, istek ve arzulardan arınmaktır. Cenabı Allah’ın “Yiyiniz içiniz, israf etmeyiniz...” (Araf/31) emri gereğince, yeme—içme ve mesken konusunda israf etmemektir...

Kanaat; Bolluk veya darlık söz konusu olmaksızın her zaman kalbin tatmin olmasıdır.

5) UZLET: Belirli şartlar dâhilinde kalabalıklardan uzaklaşmaktır.

6) ZİKİRİ DAİM: Allah’tan başka her şeyi unutmak devamlı O’nu zikretmek.

7) TEVECCÜH: Yönelmek anlamına gelen bu kelime tasavvufi anlam olarak sadece Allah’a yönelmek olarak tanımlanmaktadır.

8) SABIR: Tahammül ve dayanma anlamına gelen sabır, emir ve yasaklara uymaya, gelebilecek bela ve musibete tahammül ve isyan etmeme, nefsin alıştığı ve tiryakisi olduğu şeyleri kısmak ve bu yolda sebat etmektir.

9) MURAKABE: Bir kulun, Allah’ın her konuda kendisini denetlediğini ve kalbinden geçirdiği her türlü hesap ve düşünceyi bildiğini unutmamasıdır...

10) RIZA: Hoşnut ve memnun olmak anlamında gelen bu kelime, Allah’ın her türlü fiil ve takdiri karşısında kalbin sakin olarak kalması ve O’ndan gelene razı olması

demektir. Allah ile kul arasındaki en güzel huy, rıza ve teslimiyettir. Bu makamın ilahi yardımıla elde edildiği muhakkaktır...

Bu makama erişmek için ibadet'e devam, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı tam bir uyum içinde olmak şarttır.

Necmeddin Kûbrâ'nın bu risalesini İbrahim Hakkı Bursevî hazretleri Türkçemize kazandırmış, böylece Osmanlı sınırları içerisinde risalenin şöhreti daha da artmıştır. İbrahim Hakkı Bursevî, risaleyi şerh ederken kendi şiirlerinden örnekler sunmuş, hikmet dolu manzumelerle okuyucusuna rehberlik etmiştir

Necmeddin Kûbrâ konusunda ön giriş yapmamızın başlıca nedeni, gerek düşünceleri, gerekse müridleri kanalı ile Anadolu ve özellikle Kayseri kültür ve tasavvuf hayatına önemli katkılar yapmış olmasından dolaydır. Seyyid Burhaneddin velî'nin büyük mürşidi ifadesi kullanılabilir...

Kayseri ve çevresinde mürid bazında sayısal bir çoğunluk bulamasa bile fikirleri her zaman ön planda olmuştur. Bu tesir sahasının en önemli sonucu Mevlevîliktir.

Nefahatül Üns'e göre Mevlâna'nın babası, sultan-ül ulema Bahaaddin-i Veled, Necmeddin Kûbrâ'nın seçkin müridleri arasındadır. Ayrıca Anadolu topraklarında 35 yıl kalan ve Kayseri'de önemli eserlerini yazan Necmeddin DAYE'de Üstad'ın on iki seçkin müridinden birisidir...

Genç yaşında Sultan-ül ulema Bahauddin Veled'e intisab eden Burhaneddin Muhakkık Tirmizî, Kûbrevi ekolü ile yetişmiştir. Sultan-ül ulema Bahauddin Veled tasavvufi bağlamda Seyyid Burhaneddin velî'yi kendisine vekil bırakmıştır.

Öğrenci yetiştirme konusunda binlerce denilecek rakamdan bahsedilebilir... Ancak mürşid- mürid ilişkisinde sadece Seyyid Burhaneddin veli'yi seçmek önemli ve anlamlıdır.

Tasavvuf tarihinde başlangıçtan miladî 1300'lü yıllara kadar seçkin mutasavvıfların isimlerinin zikredildiği tüm eserlerde altı büyük üstadın Kayseri ile temasları olduğunu müşahede etmekteyiz. Bunlar sırası ile hicrî ve miladî vefat tarihlerine göre:

- 1) Bahaddin Veled (628-1230)
- 2) Şihabüddin es Sühreverdî (632-1235)
- 3) Muhyiddinî İbni Arabî (638-1240)
- 4) Seyyid Burhaneddîn –i velî (638-1240)
- 5) Necmeddin Daye (654-1256)
- 6) Sadrüddin El Konevî (673-1274)

Kayseri de kurumsal olarak İRŞAD faaliyetlerine devam eden, kökü Selçuklu ya dayanıp Osmanlı döneminde meşhurlaşan tarikatlar şunlardır:

EKBERİYYE tarikatı: Muhyiddin ibn-i Arabî kökenli olmasına rağmen, Sadreddin Konevi ile sistemleşmiş, Osmanlı döneminde Davud-ı KAYSERİ ile şöhret bulmuştur.

BİSTAMİYYE tarikatı: 1349 yılında Kayseri de dünyaya gelen, Şeyh Hamid-i Veli, Somuncu Baba lakabı ile Osmanlı döneminde şöhret bulmuştur. Kayseri de belli bir dönem irşad faaliyetlerinde bulunduktan sonra Bursa ya göç ederek fırıncılık yapmaya başlamış, bu nedenle mesleği ünvanı olmuştur...

Sultan I.Bayezit'in yakın dostu olan somuncu Baba, inşaatı yeni biten Bursa Ulu camisini sultanın ricası ile ibadete açmış ve ilk vaaz kendisine nasib olmuştur...

Hacı Bayram-ı veli, üstadın en önemli müridlerinden olup, Bistamiyye tarikatı, Hacı Bayram-ı veli nin çok daha fazla şöhret ve mürid bulması nedeni ile BAYRAMİYYE tarikatı içinde erimiştir...

BAYRAMİYYE tarikatının en önemli temsilcisi ise Kayseri de medfun, İbrahim TENNURİ hazretleri olmuştur.

SÜHREVERDİYYE: Orta Asya'dan gelen mürşid ve dervişler, Ahmed Yesevî bağlularından ibaret değildi... Kübrevî ve Sühreverdî ekolülüne mensup müridler, Konya va Kayseri civarında irşad faaliyetlerine başlamışlardı...

Sühreverdi tarikatı, Ebu Necib Sühreverdi tarafından kurulmuş(ö. 1167) ancak zamanında şeyhül meşayih diye anılan Ebu Hafs Ömer es Sühreverdi tarafından geliştirilmiş ve şöhret bulmuştur. Hz. Ebu Bekir soyundan geldiği rivayet edilir...

Sühreverdi'nin yazmış olduğu Avarif-ül maarif isimli eseri, tasavvuf muhitlerinde AVARİF ismiyle ders kitabı olarak okutulmuştur...

Sühreverdi, o dönem siyâsi otorite ile sıcak ilişkiler kurmuş, Selçuklu devletinin dağılmaması için uğraşmış ortaya çıkan fitne ateşini söndürmüştür...

Kayseri- Konya civarına ulaşıp buralarda misafir kalmış, Halife'nin iyi niyet mektubunu, sultan Alaaddin Keykubat'a götürmüş ve bu yolculuk sürecinde, Bahaüddin Veled, oğlu Mevlana ve Necmeddin DAYE ile tanışmıştır...

Yetmiş beş yaşında, elçilik ve mürşidlik vazifelerini bir arada yürüten Sühreverdi, kırkbeş yaşındaki genç Necmeddin DAYE ile ilgilenmiştir...

Seyyid Burhaneddin veli ile tanıştı ve hiç konuşmadan saatlerce karşılıklı oturdular gibi rivayetler,

tarafların net olmasa da bir şekilde beraber olduklarını yazılı kaynaklardan öğreniyoruz...Ancak tarihi seyir içinde,karşılaşma zor gözükmetedir... Sühreverdi 1230 yılında Hacc için Mekkei Mükerrermede olduğu, 1234 yılında vefat ettiği belirtilir... Üstadı Abdülkadir Geylani'dir...

Sühreverdi tarikatı daha sonraki dönemlerde Kübrevilik içinde eriyip tarihi gelişimini tamamlayacaktır...

Kayseri Ahilerinin kurucu üstadları, Ahmed Yesevi ile Sühreverdi'den etkilenmiştir. Sühreverdi ve Evhaüddin Kirmani arasında bazı konularda fikrî ayrılık olmasına rağmen Ahiliğin temel görüşleri hakkında taraflar arası fikrî iletişim olmuştur...

AHİLİK: Anadolu'da özellikle Kayseri ve çevresini etki alanına alan tarikat ve teşkilatlardan biri de Ahiliktir... Evhadüddin Kirmanî, Kirman Selçukluları Sultan'ı Turan Şah'ın oğludur. Turan Şah, tahtan indirilip öldürüldüğünde Kirmani 16 yaşındaydı... Evhadudîn Kirmanî bu elim olay sonrası Bağdat'a gitmiş, orada kendisini yetiştirerek, sağlam bir ilmi kariyere ulaşmış, tasavvuf yoluna girmiştir.

34. Abbasi Halîfesi Nâsır, Fûtûvvet teşkilatını kurmuştur. Kirmanî, Halîfe Nâsır'ın emrine girerek çeşitli ülkelere elçi olarak gitmiş, devletini temsil etmiştir.1205 yılında Anadolu içlerinde fûtûvvet teşkilatının kurulması için Halîfe' tarafından görevlendirilmiştir.

Kendisine yüklenen bu sorumluluk bilinci ile Anadolu'ya gelmiş ve 13. asrın başında KAYSERİ Kirmani için merkez olmuştur. Özellikle I. Gıyasedden Keyhüsrev ve oğlu I. Alâeddin Keykubat döneminde, Selçuklu devletinin himayesinde İRŞAD faaliyetlerine hız verilmiştir...

Zaman içinde fütüvvet hareketi Ahilik olarak dönüşüme uğramış, Ahiyan-ı rûm ve Baciyan-ı rûm hareketinin fikir babası Kirmani olmuştur...

Dinî sohbetlerini sade duru bir Türkçe ile yapıp Kayseri halkının anlayacağı seviyedeki hitap tarzı ile benimsenmiş ve şehrimizde hüsn-ü kabul görmüştür.

Âhî Evran, 1171 yılında İran sınırı içinde, Van ilimizin Özalp ilçesine 60 km mesafede bulunan HOY kasabasında doğmuştur.

Anadolu ÂHÎLİK teşkilatının kurucusu ve otuz iki ticarî meslek dalının pirî kabul edilir.

Asıl ismi Mahmut b. Ahmet el Hoyi olup künyesi Ebul Hakayık'tır. Kendisine niçin ÂHÎ EVRAN denildiği konusunda bir fikir birliği yoktur.

İlk tahsilden sonra büyük âlim olan Fahreddîn Razî'ye öğrencilik yapmış, daha sonra Bağdat'a geçerek RÂZÎ'nin öğrencilerinden Evhâddin Kirmanî ile tanışmış, bağlılığı üstadı vefat edene kadar sürmüştür... Dini ilimde de birinci dereceden edindiği bilgi birikimine tasavvufi yapılanmayı da eklemiş ve günümüze kadar ismi unutulmamıştır.

İbn-i Sina - Sühreverdi ve hocası Fahreddîn Razî'nin eserlerini tetkik etmiş bunlardan bir kısmını Farsçaya çe-virmiştir. Kendisinin telif ettiği eser sayısı da yirmi civarındadır.

1204 yılında Sultan Gıyasaddîn Keyhüsrev Selçuklu yönetiminin başına geçince Abbasi Halifesi Nasır İ-dinillah'e elçi olarak Sadreddin Konevî' nin babası Şeyh Mecdüddin İshak'ı Bağdat'a gönderir.

Aynı yıl hac ibadetini îfa eden şeyh Anadolu'ya dönüşünde, Bağdat âlimlerini ülkesine davet eder.

Evhaüddin Kirmanî ile öğrencisi Ahi Evran gibi seçkin şahsiyetler bu davet üzerine Anadolu'ya hicret kararı almışlardır.

Anadolu'ya kesin olarak yerleşme kararı alan Evhaüddin Kirmanî ile birlikte Kayseri'de irşad çalışmalarına başlamış, yaklaşan Moğol tehlikesine karşı Müslümanları uyarmıştır...

Şeyh Evhaüddin Kirmanî, (ö. 1237) Anadolu şehirlerini gezmiş, çoğunluk olarak Kayseri de ikamet etmiş ve burada evlenmiştir...

Üstün gayretleri neticesi Kayseri halkının duygu ve düşüncesi, Dini duyarlılığı ve yaşam tarzı gelişmiş, Seyyid Burhaneddin veli öncesi Kayseri, tasavvufi ve kültürel yaşamında belirli bir alt yapıya sahip olmuştur...

Kirmanî'nin vefatı sonrası Kayseri ve civarında Ahilerin piri olarak şöhret bulan Ahi Evran'ın tesir sahası İç Anadolu'yu aşmaya başlamıştır.

Kayseri'de deri atölyesi kurup, deri sektörünün büyümesi işçi ve ustaların çoğalması neticesi Kayseri'de bugünkü Millet ve Yoğun burç arasındaki bölgeye debbağlar mahallesi denilmiştir.

Esnaf ve sanatkârlar arasındaki dini duyarlılığın artması için sarf ettiği gayreti teşkilat olarak yürütmeye başladı...

Kayseri ve civar illerde, dışarıdan gelen konukları ağırlama dinî toplantıları tertip etme gayesine yönelik her şehirde dergâhlar inşa edildi...

Selçuklu sultanlarının özellikle I. Âlaeddîn Keykubat'ın teşviki ile Kayseri'de sanayi sitesi oluşturarak imalatları tek çatı altında topladı. Bu çalışmalar neticesinde daha önce de belirttiğimiz gibi AHİ EVRAN

otuz iki esnaf ve imalatçının piri olarak çalışmalarına devam etti. AHİ EVRAN Sultan Alâeddin Keykubat'ın teşviki ile Kayseri'den Konya'ya göç etti... Kayseri merkezli irşad ve esnaf yapılanmasını içeren faaliyetler Konya halkı nezdinde büyük takdir topladı.

Sultan I. . Âlaeddîn Keykubat'ın; ikinci eşinden olan oğlunu kendisinden sonra veliaht ilan edince, oluşan fitne neticesinde zehirlenerek şehid olduğunda ,(1237) Selçuklu yönetimini ele geçiren oğul, II. Gıyaseddîn Keyhusrev'e ilk tepki Âhîlerden gelmiştir.

Ahilerin yeni yönetimi, kalleşçe uygulanan bir yöntemle ele geçirdiği için gayrî ahlâki ve meşru görmemeleri neticesinde hoşnutsuzluk ve kısmı isyanlar artmaya başladı... Âhî Evran ve yakın arkadaşları Konya'da tutuklandı ve beş yılı aşan bir tutukluluk hali yaşamış oldu.

İç Anadolu'da Babaîler diye adlandırılan Orta Asya, saman inanç çeşitlerini bünyesinde taşıyan ve ehlisünnet âlimleri tarafından sapkın olarak nitelendirilen savaşçı Türkmenleri de susturmak için Baba İlyas Horasanî tutuklandı ve yakın müridleri öldürüldü.

Bu olay neticesinde isyan eden Babaîler, Sultan'ın ordusu ile 1242 yılında Kırşehir'in MALYA ovasında karşılaştılar. İki taraftan binlerce Anadolu evladı yok yere heder edildi. Sultan bu savaştan dolayı çok büyük can ve mal kaybına uğradı... Selçuklu için bu olay felaket zincirinin ilk halkası oldu... Devlet isyanlar neticesinde zayıfladı... Moğol tehlikesi Anadolu için kaçınılmaz oldu...

Bu elim olayın üzerinde henüz bir yıl geçmişken Anadolu içlerini istila niyeti olan Moğol ordularına karşı, Sultan II.Gıyasaddîn Keyhusrev, tedbirsiz, düşüncesiz ve

zamansız bir Őekilde seksen bin kiŐilik bir ordu ile Sivas'ın ZARA iląesi yakınlarında bulunan Kösedađ mevkiinde savaŐa girmiŐ ve ciddi bir savaŐ olmadığı halde müthiŐ bir hezimete uğramıŐtır. (29 Temmuz 1243)

Kösedağ yenilgisi, Anadolu Müslümanları için yüz elli yıl sürecek mihnet tarihinin başlangıcı olmuştur.

II.Gıyasaddîn Keyhusrev yenilgi üzerinden üç yıl geçmeden öldü... Selçuklu Devletini vekâleten Celaaleddin Karatay yürütmeye başladı...

İlk icraat olarak genel af çıkararak AHİ EVRAN ve arkadaşlarını ve diğer Türkmen gruplarını serbest bıraktı.

Kayseri'yi istila eden Moğol güçlerine AHİ EVRAN tutuklu olduğu için karşı koyamadı...

Ömrünün son beş yılını Kırşehir'de geçirdi ve orada doksan üç yaşında vefat etti.

Âhîlik sadece esnaflar arasında değil toplumun diğer katmanlarında hüsnü kabul görmüştür...

Dönemin bürokratları kadı- müderris, bilgin ve esnaf ve eŐraf bu yapılanmaya muhabbetle bakmaktaydı... Aynı zamanda tasavvufi düşünce olarak, Yesevilik ve Sühreverdiyye ekolü nün karıŐımı bir yapı Ahilik geleneği ile devam etmiştir.

İbn-i Batuta, Anadolu Şehir ve kasabalarında ağırlandığı âhî zaviyelerinden bahsederek Şu tespit' de bulunmaktadır. "... Âhîler Türklerin yerleŐtiđi ve yaşadığı her yerde bulunmaktadır. Memleketlerine gelen, yabancı fakir ve gariplerin her türlü sorunlarını giderip, onları korumakla kendilerini yükümlü saymaktadırlar. "

Gündüz geçimlerini sađlayan Âhîler kazançlarının belli bir bölümünü Tekke'ye bađıŐlayarak, tekke ihtiyaąları

bu ortak kasada toplanır ve ihtiyaç sahiplerinin her türlü giderleri buradan temin edilirdi.

İbn-i Batuta, bu güzel hizmetlerden dolayı Anadolu'nun çok güzel bir diyar olduğu hükmüne varmıştır.

Ahiler Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna kadar İç Anadolu coğrafyasında adından söz ettirmiş ve bu toprakları düşmana karşı korumuş, her türlü kötülük ve tehlikeye karşı da caydırıcı güç olmuştur.

Kösedağ yenilgisi ile birlikte Moğol akınları Kayseri'ye dayanmış çevre il ve kasabalar işgal edilmiş sıra Kayseri'ye geldiğinde devlet otoritesinin yardımı olmaksızın Kayserili Ahiler Moğol işgaline karşı kahramanca karşı koymuş ve Allah yolunda şehadeti seçmişlerdir

Moğol ordusu Kayseri'de en şiddetli mukavemetle karşı karşıya kalmış, iç kaleye kadar her tarafı istila etmişlerdir..

İki hafta şehri teslim etmeyen Âhiler karşısında Moğol ordusu kayıp ve moralsizlik içinde Kayseri muhasarasından vazgeçme kararı aldığı gün Kayseri Subaşı'sının (vergi memuru) ihanetine uğrayarak şehrin zayıf yerlerini Moğollara bildirmesi ile şehir tekrar kuşatılarak ele geçirilmiştir...

Bu acı mağlubiyetten sonra Kayserili Âhilerinin topluca imha edildiği ve teşkilatın tamamen dağıtıldığı anlaşılmaktadır. Moğol istilasını Kayseri'ye çok büyük bir bedel ödetmiş, Kale içinde ele geçirilen savaşlar neredeyse tek canlı kalmayınca dek kıyıma uğramıştır.

Şehitler, Meşhet ovasına götürölerek (yavuzlar-Yenişehir mahallesi arası veya bugünkü Seyyid

Burhaneddin mezarlığı civarında) toplu olarak defnedilmişlerdir

Kayseri de ortalama kırk yıl süre içinde, dini ve ekonomik hayatta belirleyici unsur olan Ahilik, şehir halkının meslek ahlakı ve meslek disiplini kazanmalarını sağlamış, Müslüman muhacirler iş ve aş sahibi olmuşlardır...

Yeni yurtlarına gelmiş hiçbir insan maddi ve manevi olarak yalnız bırakılmamış ve Ahiler tarafından, hayata tutunmaları sağlanmıştır...

12.yüzyılda Kayseri’de tasavvufi hayat

Konya-Kayseri ve Sivas gibi önemli ilim merkezlerini bünyesinde barındıran, Selçuklular Döneminde Kayseri; İslam dünyasındaki birçok zirve insana ev sahipliği yapmıştır. Orta Asya ve Horasan’dan gelen mutasavvıflar, İspanya’dan gelen Muhyiddinî İbnî Arabî ve öğrencisi Sadrettin Konevi, Davud-ı Kayseri - Necmeddin DAYE ve özellikle Seyyid Burhaneddin velî gibi mutasavvıflar Kayseri’de belirli süreler içinde kalmış, ilim irfanları ile şehre katkıları olmuştur.

Bu dönemin insanları sıkıntı ve çıkmazlara rağmen Avarif’ül maarif sahibi Şihabeddîn Sühreverdi, usulu aşere müellifi Necmeddin Kübra- Mirsad-ül İbad müellifi Necmeddin DAYE- Makalat sahibi Hacı Bektaşî velî’nin eserlerini inceleme ve bazılarıyla görüşme ve sohbetlerini dinleme fırsatı elde etmiştir.

Muhyiddinî İbnî Arabî’ni açtığı irfan yolu, üvey oğlu Sadreddin Konevî’nin eser ve faaliyetleri ile devam etmiş, Konevî ‘den feyz alan Davud-ı KAYSERİ ise ortaya koyduğu eserleri ile İslam dünyasında klasik eser olan Füsüs şerhine imza atmıştır.

Mođol istilasına bařkaldıran ve vatan savunmasında Őehit dűŐen Seyyid-űs Őűheda Necmeddin Kűbra'nın Anadolu'ya ulaŐan temsilcilerinden biri de Necmeddin DA-YE'dir. KAYSERİ ve Sivas'ta bulunduđu dűnemde kaleme aldıđı Mirsad-űl İbad, tasavvufi dűŐűncenin vazgeçilmez eserlerinden birisidir.

Anadolu topraklarında iskűn etmeye karar kılan Horasan eserlerinden biri de Hacı BektűŐ Veli'dir. Uzun yıllar Kayseri'de ikamet eden műbarek zat, űmrűnűn son demlerinde Kayseri'den hicret ederek medfun bulunduđu beldeye yerleŐmiŐtir.

İran toprakları bu dűnemde ehl-i sűnnet inancında olduđu için ciddi anlamda kűltűr alıŐveriŐine sahne oluyordu... Daha sonraki dűnemlerde Safeviyye tarikatı, ŐİA inancını benimsemiŐ İnan'ın Őii olmasında etkin rol oynamıŐtır.

Bu tarikatın Őii olmayan kolunun en etkin temsilcisi Hamudűddin-i Aksaray-ű, diđer meŐhur ismiyle Somuncu Baba Kayseri de dođmuŐtur. İlerleyen tarihi akıŐta Hacı Bayram veli'nin műrŐidi olacaktır.

SEYYİD BURHANEDDİN VELÎ

Seyyid Burhaneddîn Hüseyin Muhakkık-ı Tirmizî k.s. hakkında tafsilatlı bilgi birikimine sahip değiliz...Miladî 1166 veya 1169 yılında bugünkü ÖZBEKİSTAN sınırları içinde Afganistan sınırına yakın, Amuderya nehri civarında kurulmuş bulunan, Harzemşahlılar devleti sınırı içinde bulunan TİRMİZ 'de doğdu.Baba, Seyyid Hasan Tirmizî, dede ise Seyyid Kasım Tirmizî'dir. Soy ağacı Hz. Hüseyin'e (r.a) dayandığı için Hüseyini olarak bilinir.

Kırk yaşına kadar doğduğu kent, Tirmiz'de ilim tahsil etti... İlimde söz sahibi olacak düzeye gelince başka ilim merkezlerine göç etmek zarureti hâsıl oldu...Bugün Afganistan sınırları içinde olan BELH şehrinde Sultan-ül ulema namıyla şöhret bulan Mevlâna'nın babası Bahauddin-i Veled'e mürid oldu...

Kırk günlük beraberlik ve sohbet, mesafeler almasına kâfi geldi... Tekrar Tirmiz'e döndü... Ancak seven sevdiğinden ayrılamadı... Ertesi yıl BELH şehrine geri dönerek üstadı ile üç yıl kaldı...

Hz. Ebu Bekir Sıddık (r.a) soyundan gelen ve Sultan-ül ulema sıfatını, rüyada bizzat Resullullah (S.A.V) efendimizden aldığı rivayet edilen Behauddîn Veled, Belh ve çevresinde bulunan halkı irşad ederken, kendi çocuğu Celaleddin Muhammed'i, Seyyid Burhaneddîn'e emanet ederek Celaleddin'i yetiştirmesini istedi...

İlerleyen yıllarda Hz Mevlâna olarak çağına ışık tutacak olan küçük Celaleddin Muhammed'e, Seyyid Burhaneddîn dokuz yıl sürecek eğitimlik görevine başlayacaktır... Sultan-ül ulema Bahauddin Veled ve Belh sultanı arasındaki dostluk ve samimi ilişkiler, zamanın fitne ve haset oklarını üzerine çekti...Moğol istilası'nın Belh şehrine ulaşacağını da hisseden sultan-ül ukema iki ana sebep nedeniyle Hicret kararı almıştır...

Miladî 1220 yılında gerçekleştirilen büyük göç, üstad, ailesi ve öğrencileri ile birlikte Hicret'e gücü yeten büyük bir topluluğu kapsayacak şekilde başladı... Bağdat ve Anadolu'ya hicret niyeti ile Belh'ten ayrıldılar...

Sultan-ül ülema'nın Belh şehrinden ayrılması neticesinde, Seyyid Burhaneddîn de tekrar kendi şehrine döndü. Bu ayrılık Seyyid Burhaneddîn'i yalnız yaşamaya ve uzlete sevk etti.

Birkaç yıl süren bu inziva ve cezbe halinin normal bir seyre dönüşmesi ile tekrar irşad ve eğitim çalışmalarına başladı... Şehrinde sekiz yıl sürecek eğitim ve irşad faaliyetleri ile binlerce öğrenci yetiştirdi. Sultan-ül ülema Bahauddin Veled'in bu topraklarda vekili oldu.

Mürşidi, Sultan-ül ülemâ Bahauddin Veled, yolculuğa devam ediyor, son durak konusunda bir işaret bekliyordu...

Bağdat'tan ayrılan üstad HACC ibadeti için kutsal topraklara ulaştı... Hac ibadetini yerine getirdikten sonra Medine-i Münevvere'ye gelip, hasreti ile yandığı peygamberimize sav. misafir oldu...

Uzun süre devam eden bu misafirlik, manevi bir işaret üzere, ayrılık vaktinin geldiği anlaşıldı ve gözyaşları içinde Medine'ye veda edildi.

Şam'a ulaştığında, bu şehirde kalması yönünde ısrarlı teklife rağmen son durak olarak, Bilad-ı Rûm'a yerleşmek niyeti olduğu belirtilip yola devam etti...

Anadolu içlerinde LARENDE beldesine gelindiğinde, (Konya-Karaman) yerleşmeye karar verildi...

Karaman Beyi Emir Musa, Üstad'a gerekli saygı ve hürmet göstererek kendisine medrese yaptırdı... Sultan'ül ulema bu medresede irşad faaliyetlerine başladı.

Ortalama yedi ve sekiz yıllık LARENDE ikametinin ardından, Selçuklu Sultan'ı Alâaddin Keykubat'ın daveti üzerine Konya'ya göç etti ve bu günkü Mevlana müzesinin bulunduğu semti, yerleşime elverişli, yeşillik ve bahçelik olduğu için burayı sevdiğini sultana ilettiler... Bu alanı sultan kendisine hediye etti...

Ömrünün son dönemlerini Konya'da irşad faaliyetleri içinde geçiren Sultan'ül Ulema, 23 Şubat 1231 yılında Cuma günü vefat etti...

Aynı gün TİRMÎZ'de ders verirken; "...yazık... yazık... Şeyhim bu geçici âlemden gerçek âleme göçtü..." diyerek, şeyhinin vefat anının kendisine keşfen bildirilmesi sebebiyle Seyyid Burhaneddin'e "sırdan" sıfatı verilmesinde bu olay etkili oldu...

Seyyid Burhaneddin velî, şeyhinin vefatı nedeniyle hüznü dolu yalnızlık âleminde gezinirken bir gece rüyasında mürşidi Bahüddin Veled'i görür;

"...Benim Celaleddin'imizi yalnız bırakmışsın... O'nu korumak konusunda haksızlık ediyorsun..." hitabını duyması ve görevinin ne olduğunu bildirmesi ile hiç vakit geçirmeden birkaç sadık dostunu yanına alarak doğduğu şehir TİRMÎZ'den Anadolu'ya hicret başlar...

Seyyid Burhaneddin velî 1230 yılında 57 yaşlarında Mevlâna Celaleddin'i bulmak için Selçuklu başkenti Konya'ya doğru yolculuğa başlamıştır. Bazı kaynaklara göre önce Kayseri'ye uğrayıp, bir süre şehrin yöneticisi Sahip ISFEHANî tarafından misafir edilmiş, bir yıllık misafirlik sonrası Konya'ya ulaşmıştır. Tirmîz ve Konya arası hicret ve ikamet tam iki yılını almıştır.

Konya'ya ulaşın Sincari medresesine yerleşen Seyyid Burhaneddin, Mevlana'nın Larende de olduğunu

öğrenmiştir... Kendisine, Moğol istilası nedeniyle Larende'de kalmasının riskli olduğunu belirten ve Konya'ya hicret edilmesinin uygun olacağını beyan eden bir mektup gönderir...

Mektup kendisine ulaştığında, Seyyid Burhaneddin velî'nin Konya'ya gelişine çok sevinen Mevlâna, hemen davete icabet ederek Konya'ya gelir. Buluşup geçmiş günleri yâd ederler...

Seyyid Burhaneddin-i velî, Konya'ya niçin geldiğini anladı... O, şeyhi Sultan'ül ülema Bahauddin Veled'in biricik oğlu Celaleddîn'in küçüklüğünden beri öğretmeni iken şimdi mürşidi olacaktı...

Tam yirmi yıl sonra buluştuğu Celaleddîn, artık yaş olarak olgunluk çağına gelmiş, babasının vefatında yirmi dört yaşındadır... Çevresinde ahlaki meziyetleri ve ilmi ile örnek gösterilen GEVHER HATUN'la evlenmiş, Sultan Veled ve Alâeddin isimlerinde iki çocuk sahibi olmuştur...

Seyyid Burhaneddin velî; TİRMİZ'den ayrılış hikâyesini şeyhi ve üstadı Sultan'ül ülema'nın rüyasında kendisine vermiş olduğu görev emrini alıp bu işaret üzere yola çıktığını, kendisine üstatlık yapacağını bildirdi... Celaleddîn bu göreve hazır olduğunu belirtince Celaleddin ilmi ve tasavvufi seviyesini test için kısa bir imtihandan geçirdi... Mevlâna sınavdan başarı ile çıkınca, şam diyarında kendisi için yapılan şu tesbit hatırlandı...

Baba, Bahauddîn'i Veled Hacc farizasını ifa edip Anadolu'ya müteveccihen yola çıktıklarında, şam'a uğramışlardı... Devrin ileri gelen ilim ve irfan ehli ile tanışıyorlardı. Keşfi açık zatlardan biri Baba ve oğlu bir arada ilerlerken görünce şu takdir duygularını izhar edivermişti.

“...Subhanallah... Ne hikmettir ki bir derya, bir ırmağın peşine düşmüş gidiyor...”

Bu keramet ile gençlik döneminde bile gelecek zamanların Mevlâna'sının çapı keşfedilmişti... O günden sonra Mevlâna Celaleddîn Rumî; Seyyid Burhaneddîni velî'ye öğrenci ve mürid oldu...

Şeyhinin kendisinden istediği Kübreviyye tarikatının evrad ve ezkarına uyararak tesbihata başladı...

Bundan sonraki dönem içinde MEVLÂNA'yı asırların etkilediği bir marka değer yapan; doğumu itibarı ile TİR-MİZ'li, ancak ölümü ve şehir sevgisi ile Kayserili olan Seyyid Burhaneddîn velî'ye aittir.

Babası vefat ettiğinde yirmi dört yaşında olan Mevlâna, babasının vekili olarak bir yıl kadar vaaz - irşad ve fetva vazifelerini mükemmelen yerine getirdi...

Ancak Seyyid Burhaneddîn velî'ye mürid olunca bu vazifelerini terk etti... (m. 1232)

Seyyid Burhaneddîn velî, delikanlı Celaleddîn'in bilgi birikimini seçkin bir düzeyde olduğunu görmüş, iç âleminin ise işlenmeyi bekleyen bir cevher olduğunu keşfetmişti...

Mevlâna medresede ders veren bir öğretim görevlisi olduğu halde Seyyid Burhaneddîn velî'nin müridi olmayı kabul etmesi TEVAZU konusunda örnek teşkil edecek bir davranıştır.

Böylece Seyyid Burhaneddîn velî'nin irşadı ile iç âleme yönelik başlamış, irfanî tecrübeler elde edilmiş, zahiri ilimlerde mükemmel olan Mevlâna, manevî ve Batınî ilimler konusunda da büyük mesafeler kat etmiştir.

Gerçekleri iyi araştırıp kavradığı için “Muhakkık ” insanların iç âlemi, gönül dünyalarını rahatça gördüğü sırları haber verdiği için, “Seyyid-i sırdan” yani sırların

efendisi sıfatını almış olan, Seyyid Burhaneddin Muhakkık-ı Sırdan-ı Tirmizî manevi gelişim için sadece Mevlâna'ya has, tekil mürşid olmuştur...

Mevlâna'nın Seyyid Burhaneddin velî ile olan talebeliği dokuz yıl sürdü...

Bu dönem içinde insanoğlunun beşeri zaaf ve ruhi hastalıklarından, benlik gibi manevi eksikliklerden arındı. Bu dokuz yıllık süre içinde Seyyid Burhaneddin velî Mevlâna'nın babasından kazandığı tüm birikimlerini oğluna aktarmış oldu. Birinci dersleri Baba Bahauddin-i Veled'in MAARİF isimli eserini sürekli okutmaktı...

Öğretmen öğrenci ilişkisi sona erdiğinde, sevgili öğrencisini İslam dünyası ile iletişim kurmak ve yeni yüzler tanımak gayesi ile Halep ve Şam'a gönderdi...

Seyyid Burhaneddin velî ise sevdiği şehir Kayseri'ye döndü... Bir kaç defa Konya'ya gitmiş orada uzun süreler kalmış olmasına rağmen, Seyyid Kayseri'ye yerleşmeyi tercih etmiştir.

Kayseri'de onu himaye eden bir ev sahibi olduğu muhakkaktır. Nitekim Köseadağ Meydan muharebesinde yenik düşen Selçuklu Devleti, Kayseri hâkimiyetini Moğollar'a bırakmıştı... Moğollar'ı temsil eden Kayseri veziri İsfahanlı Sahip Şemseddin, Seyyid Burhaneddin velî'nin hamisi olmuştur. Kayseri'ye yerleşme niyetinin bu tür bir siyasi bir himayeden kaynaklandığı söylenebilir...

Seyyid Burhaneddin velî Kayseri'ye geldiği dönemde, Şems-i Tebrizî'nin de kısa süre bile olsa Kayseri'de olduğu rivayet edilmektedir. Ancak Şems-i Tebrizî- Mevlâna buluşması Seyyid Burhaneddin velî'nin muhtemelen vefatından sonra, 1244 yılında gerçekleşecektir...

Kendi adına yaptıran bir eşme kitabesinde Şemsi Tebriz-î ibaresi geçmektedir... İki gönül dostu bir süre Kayseri’de beraber olmuş veya Seyyid Burhaneddin Konyada iken, Şemsi Tebriz-înin Kayseri’de bulunduğu ihtimal dâhilindedir...

Bu dönem, AHİ EVRAN’ının üstadı Evhâuddin Kirmanî’nin de Kayseri’de bulunması ihtimal dâhilindedir... Kirmanî 1234 yılında şehrimizden ayrılmış Bağdat’a yerleşmiş ve orada vefat etmiştir.

Mevlâna’nın dört veya yedi yıl süren Halep ve Şam eğitim gezisinde O’nu Kayseri’de bekledi... Bu dönem zarfında Seyyid Burhaneddin velî, HUNAT medresesinde irşad faaliyetlerine devam etti.

Yıllar akıp gitti... Nihayet Mevlâna Kayseri’ye şeyhinin yanına döndü... İki dost hasret giderdikten sonra Seyyid Burhaneddin, Mevlâna’ya hitaben;

“Allah’a hamd olsun ki bütün zahiri ilimlerde Babandan kat be kat ilerdesin... Ancak ledün ilminin İnci’lerini bulabilmek için biraz daha çalışmanı istiyorum. Arzum benim nezaretimde HALVET’e girmendir. “ dedi.

Talep kabul olunca, Seyyid Burhaneddin veli muhtemelen Hunat medresesinde Mevlâna için bir oda hazırladı... İhtiyaç miktarı su ve gıda’dan başka bir şey olmayan oda da artık Mevlâna, Yaratanı ile baş başaydı...

Kırk gün sonra Seyyid Burhaneddin velî, kapıyı açtı... Mevlâna’yı tam bir huzur içinde gördü... Müthiş bir manevi ilerleme gören Seyyid, temel ihtiyaçlarını verdikten sonra tekrar kapıyı kapattı ve ikinci halvet yani kırk günlük, Allah ile baş başa olma hali başlamış oldu...

İkinci halvet bitmiş ve Seyyid Burhaneddin velî kapıyı açtığında, Mevlâna üzerindeki manevi oluşumun uç

noktalara geldiğini görmüş ancak son olgunluğa erişebilmesi için tekrar kapıyı kapatarak üçüncü halvet dönemine başlatmış oldu.

Yüz yirmi günlük, yalnızca Allah ile olma hali tamamlandığında, Mevlâna şeyhini gülerek karşıladı.

Seyyid Burhaneddîn velî, Mevlâna'nın gözlerinin içine baktığında ilahi bir denize dönmüş bir sonsuzluk gördü ve şükranlarını Yaratan Rabbine arz etti... Mevlâna'ya hitaben:

“ Akli, nakli, kesbi ve keşfi ilimlerde eşi ve benzeri olmayan bir insan oldun... Bu halinle manevi sırları bilme-hakikat ehlinin sîretlerini çözme- gizli sırları keşfetme gibi özellikler kazandın, tüm velilerin parmakla göstereceği bir kişi oldun...”

“Şimdiye kadar gelmiş geçmiş tüm şeyhler senin gibi bir sultanın huzuruna nasıl ulaşacağını ve senin bu vuslat makamına nasıl eriştiğini öğrenmek için hayret ve şaşkınlık içinde gelip geçtiler.”

“Allah'a hamd olsun ki zayıf ve güçsüz bir kul olarak hocan senin bu halini görmüştür...”

“BİSMİLLAH... Diyerek yürü... İnsanların ruhunu taze bir hayata, hesapsız bir rahmete gark et... Böylece kendi mana ve aşkınla dirilt “ dedi.

Bu konuşma bir anlamda DİPLOMA töreni idi... artık şeyhinden icazet alan Mevlâna, şeyhi Seyyid Burhaneddîn velî ile birlikte Konya'ya hareket etti.

Mevlâna Konya'ya ulaşır ulaşmaz irşad görevine başladı... Şeriat ilimlerinin öğretilmesi ile meşgul olarak vaaz ve nasihat ile zikir kapılarını açtı.

Mevlâna bu dönemi şöyle özetler.”Ömrümün özeti üç şeyden fazla değildir. Ham idim... Piştim... Yandım...”

Seyyid Burhaneddîn velî müridlerinin not tuttuğu vaaz ve irşad sahifelerinden müteşekkil maarifinde, Mevlâna'ya hitaben tüm Müslümanlara şu önemli öğütleri verir:

“Nefsine düşman ol... Çünkü O; Bana düşmanlık edişte ayak diriyor... Kim nefsini kötü arzularından alıkoymuş ise onun mekânın cennettir...”

“Allah ve Resulüne itaat edin... Günahı terk etmek itaatin ta kendisidir. “

“Tertemiz bir ağaç gibi Din ağacında terbiye ile kuvvetlenir...”

Mevlâna babasının vefatından sonra Seyyid Burhaneddîn velî gözetiminde geçen dokuz yıllık eğitim veya pişme dönemi, Mevlâna'nın sufi-şair muhakkık şahsiyetinin oluşmasında fevkalade etkili olduğu önemli bir aşamadır... Bu dokuz yıllık eğitim döneminde Mürşidi-Hocası Seyyid Burhaneddîn velî, onu yetiştirmiş, pişirmiş ve olgun bir kıvama getirmiştir.

Seyyid Burhaneddîn velî, bir süre Konya'da kalıp yetiştirdiği öğrencisinin, eğitim ve irşad faaliyetlerini gördükten sonra gönül rahatlığı ile çok sevdiği Kayseri'ye dönmeye karar verir.

Mevlâna'nın üstadının ayrılmasına gönül rızası olmadığını hal yolu ile arz ettiğinde şu cevabı alır:

“Konya'da güçlü bir Aslan peyda oldu. Aynı mekânda iki Aslan olmaz. “ ifadesi ile, keşfi açık üstadının niçin böyle bir cevap verdiğini sonraki günlerde anlayacaktır...

Artık Mevlâna Seyyid Burhaneddîn velî'nin maddi ve manevi irşadı ile olgunlaşmış, baştan aşağı nur olmuştu...

Mesnevî'de bu olgunluk çağı şöyle belirtilir:

“Piş olda bozulmaktan kurtul... Yürü! Burhan-ı Mukakkık gibi nûr ol... Kendinden kurtuldun mu tamamıyla Burhân olursun, kul olup yok oldun mu, sultan kesilirsin “

Mevlâna Celaleddîn-i Rumî, Kübreviyye tarikatının; Babasından ve hocası Seyyid Burhaneddîn velî'den öğrendiği prensiplerini geliştirmiş, aynı zamanda İmam Gazâlî'nin şeriat çizgisinde kaleme aldığı tasavvuff eserlerinden feyz almıştır. Üç üstadın düşüncelerini ve görüşlerini geliştirerek Kübreviyye metodu artık Mevleviyye olarak sonraki asırlara ulaşacaktır...

Seyyid Burhaneddîn velî, artık yaşlandığının ve ömrünün son baharında olduğunun bilincindedir... Mevlâna'ya icazet verdiğinde kendisinin yetmiş beş yaşında, öğrencisi ise hayatının tam olgunluk çağındadır. Bu yüzden son günlerini, Darül Fetih diye isimlendirilen KAYSERİ'de geçirmeyi arzu edecektir...

Kayseri Valisi Emir Sahib Şemseddin Isfehanî, Seyyid Burhaneddîn Velî'ye karşı muhabbetle bağlıdır. Konya'ya gitmeden önce zaman zaman Ali Dağı'na çıkar, yalnızlığın verdiği hüzünle Zikir ve oruçla ibadetine Ali Dağı'nda devam ederdi... Eski dost ve hatıralar nedeniyle üstad, sevdiği şehir Kayseri'ye döndü.

Kayseri halkı Seyyid Burhaneddîn velî'nin dönüşüne çok sevinmiş ve büyük velî'yi bağırlarına basmıştır...

Artık HUNAT medresesi Seyyid için son mekânlardan birisidir... Burada tekrar müderrisliğe ve yakınlardaki mükremin mahallesi HAKIRDAKLI camiinde imamlık görevini yerine getirmeye başlar...

Bazı zamanlar “namazda cezbe hali ”oluştuğunda, uzun süre ayakta kalmasına rağmen cemaat bu manevi

halin uzamasından Őikayet etmez ve severek cemaat'e devam ederlerdi..

Öđrencilerine icazet, cemaate imamet ile yaŐam devam ederken, bir gŭn, Seyyid Burhaneddin veli, son gŭnlerini hatta son saatlerini yaŐadığını keŐfeder... Bu hal onun kerameti olarak kaydedilir... Yardımcısından gusŭl abdesti almak için su ısıtmasını ister... KűŐesine çekilir ve"... İnŐallah beni sabredicilerden bulursun..." (saffat, 102) ayet-i kerimesini tekrar ederek Kelime-i Tevhid eŐliđinde ruhunu teslim eder...

Kayseri valisi Sahip Őemseddin Isfehanî dostunun vefat haberini alır almaz koŐarak Ŭstad'a varır ve gerekli techiz ve tekfin iŐlerini bizzat denetleyerek, fakirlere sadaka dađıtarak, hatimler okutarak, Seyyid Burhaneddin veli'ye layık bir Őekilde cenaze tűreni dűzenler.

Seyyid Burhaneddin veli'nin Konya dűnűŐű Kayseri'de tam beŐ yıl kaldığı ve ne zaman vefat ettiđi konusunda gűrűŐ ayrılıkları vardır... Kesin vefat tarihi belli deđildir.

Bir gűrűŐe gűre 1243 yılında Kayseri'ye gelmiŐ ve belirttiđimiz gibi Sultan Alaaddin'in eŐi Mahperi Hatun tarafından yaptırılan Hunat Hatun Medresesi'nde űđretim gűrevlisi olarak ders vermeye baŐlamıŐtır.

Mevlana Celaleddin Rumî, Őeyhini ziyaret için Kayseri'ye geldiđinde bir vakfiye de ismi, Seyyid Burhaneddin veli ile beraber Őahit olarak belirtilmekte ve tarih 1246 senesini gűstermektedir.

Ŭlűm 1240 tarihi olarak baŐlayarak 1251 tarihine kadar muhtelif kaynaklarda zikredilmektedir.

Ŭstad'ın űlűm tarihi çođu kaynakta sűrekli deđiŐik gűsterilmiŐ bir ittifak hâsil olmamıŐtır. Akademik

kaynaklar, ölüm tarihini 1240 veya 41 olarak zikretmektedir. O zaman üstad Moğol istilasından önce vefat etmiş bulunmaktadır...

Bazı kaynaklar ölüm tarihini 1250 li yıllara kadar uzattığında ise, Seyyid burhaneddin veli'nin Moğol istilası sırasında Konya da olduğu, tehlike nedeniyle, Mevlânâ'nın, şeyhini Kayseri ye göndermek istemediği kıssası gerçeklik kazanmış olmaktadır...

Ağır yenilgi sonrası üstadın Kayseri'ye dönme ve yaraları sarma niyeti yüksek ihtimal dâhilindedir...

Kayseri de Ahiyan ve Bacıyan-ı Rum'un Moğollar konusundaki görüşleri ile Seyyid Burhaneddin veli ve Mevlana'nın görüşleri tamamen ters yöndedir...

Moğollar'ın Kayseri'den sonraki en büyük hedefleri başkent Konya idi ancak Seyyid Burhaneddin veli ve Mevlana gibi, musibetle daha önce tanışmış olanların barış ve teslim görüşü ağır basarak, şehir direniş olmadan teslim edildi... Bu nedenle Konya harap olmadan, tarihi miras günümüze taşınabildi...

Moğol hâkimiyeti ise Anadolu da bir asır devam etti. Bu zaman içerisinde Müslüman olan işgal güçleri asimile olarak hayatiyetlerini devam ettirmişlerdir.

Bu zikredilen tarihleri göz önüne alırsak, Seyyid Burhaneddin veli, ortalama 78 veya 82 yaşına kadar hareketli ve bereketli bir ömür içinde tarihte seçkin bir şahsiyet olarak yer aldığını belirtebiliriz.

Seyyid Burhaneddin veli'nin vefatından hemen sonra Kayseri valisi Sahip Şemseddin, Mevlâna'ya bir mektup göndererek şeyhinin vefatını bildirir.

Mevlâna mektubu alır almaz Kayseri'ye gelir...

Vali Şemseddin İsfehanî Mevlâna'yı Kayseri'de mükemmelen ağırlar misafir eder... Konya'ya dönme vakti geldiğinde merhum Seyyid Burhaneddîn velî'nin şahsi eşyalarını, telif ettiği eserlerini Mevlâna'ya verir.

Mevlâna üstadından kalan bu hatıraları alarak Konya'ya döner...

Bu tevarüs nedeniyle belirttiğimiz gibi zaman içerisinde Kûbrevî tarikatı, Mevleviliğe dönüşmüş ve MEVLEVÎ zikir silsilesi Seyyid Burhaneddîn velî ile başlamıştır. Menakibûl Arifîn de, silsile şu şekilde sıralanmaktadır: (sondan başa doğru)

Seyyid Burhaneddîn-i Muhakkık-ı Tirmizî--- Bahaaddin Veled --- Abdullah Sarahsi-- Hatîb Belhî-Ahmed Gazzâlî--- Ebu Bekir Nessac--- Muhammed Zeccâc – Şiblî – Cüneyd-i Bağdadî-- Seriyi Sekatî-- Maruf-ı Kerhî- -Davud-ı Taî-- Habîbi Acemî – Hasan-ı Basrî- Hz. Alî- (r.a)--- Hz. Muhammed (S.A.V)

Tarikat silsilesinde Necmeddin Kûbrâ'nın isminin bulunmamasına rağmen kaynaklar; Bahaaddin Veled'in, Necmeddin Kûbrâ Halifesi olduğunu kaydetmektedir.

Mevlâna Celaleddîn-i Rumî, Üstad'ının vefatından dolayı yalnız kalmamış, Seyyid Burhaneddîn velî'nin ikinci seçkin müridi, Konyalı kuyumcu Selahaddin Feridûn'a (zerkup) daha sıkı bir şekilde bağlanmış ve en yakın dostlarından saymıştır.

Şeyh Selahaddin, Mevlâna'nın üstadı Seyyid Burhaneddîn velî'den feyz aldığı günlerde Üstad'ın kerametlerinden birine şahit olmuştu...

Seyyid Burhaneddîn velî ve Mevlâna'nın birlikte olduğu bir huzur anında Seyyid Burhaneddîn velî'nin

manevi birikimlerinin Mevlâna'ya bir NUR gibi aktığını görmüş, bu hal Selahaddin Feridûn'u etkilemişti...

O günde sonra da Şeyh Selahaddin'de Mevlâna sevgisi ayrı bir anlam kazanmıştır...

Seyyid Burhaneddîn velî'nin bu iki seçkin öğrencisi için şöyle dediği rivayet edilir:

“Bana şeyhim sultan'ül ulemâ'dan iki büyük güzellik nasîp oldu... Bunlardan biri KÂL güzelliği, diğeri de HÂL güzelliğidir. KÂL güzelliğini (güzel söz söyleme yeteneği) Mevlâna Celaledin'e verdim, çünkü onun HÂL 'i fazladır ve HÂL güzelliğine ihtiyaç yoktur.

HÂL'imi ise Selahaddin'e bağışladım. Onunda KÂL'a ihtiyacı yoktur. “

Mevlâna bu taksimatı emir kabul etmiş ve Selahaddin Feridun'u arkadaşlarına başkan, kendisine vekil tayin etmiştir. Bu düzene uyma Mevlâna'nın Üstâdına karşı göstermiş olduğu saygının ötesinde, emre itaat ve çizgiden sapmamaya delildir.

Ayrıca Şeyh Selahaddin'in kızını, büyük oğlu ve aynı zamanda kendisinden sonra temsilcisi ve manevi mirasçısı olan Sultan Veled ile evlendirmiştir. Bu evlilikten Sultan Veled'İN üç çocuğu olmuştur.

Mevlâna- Şems-i Tebrizî yakınlığı Seyyid Burhaneddîn'in vefatından sonra gerçekleşmiştir.

Seyyid Burhaneddîn velî yaşamında olduğu gibi vaaz ve ders notlarının kitaplaştığı eserinde; İslam'ın emir ve yasaklarına harfiyen uyma zorunluluğunu belirterek şöyle devam etmiştir:

“Allah'ın salât ve selamı O'na olsun... Muhammed'in ayağının toprağıym ben... O'da benim cânımın sevgilisidir.“ (Maarif, s. 56)“Dünyada itibar edilecek söz,

ya Kur'an ya da Hadîs'tir." (s.75) "Benim canım var oldukça Kur'an'ın kölesiyim. Mu-hammed Mustafa'nın (S.A.V) ayağının tozuyum." ifadesi Üstad'ın ölçülerini ortaya koymaktadır.

Seyyid Burhaneddîn velî, yaşamı boyunca nefis terbiyesine önem vermiş, İnsan-ı Kâmil olabilmenin tek şartı olarak nefsin isteklerine karşı gelmek olduğunu belirtmiştir.

Yaşamı nefis terbiyesi ve oruçla geçen ve ifade ettiklerini yaşayarak çevresine örnek olan büyük velî, insanoğlunu, aşırılık ve günaha meyleden içgüdüüne dikkat çekerek (nefsi emmâre) bu isteklere esir olunmaması ve boyun eğilmemesini tembihlemiştir.

Bütün tehlike ve afetlerin tek kaynağı NEFS'e hâkim olmamaktır. Nefs'e hâkim olunmadıkça insanoğlunun dünya ve ahret mutluluğuna ulaşması mümkün değildir.

Kur'an-ı Kerim "Kim Rabbinin makamından korkup nefsinin, heva ve hevesinden alıkoysa işte muhakkak cennet onun varacağı yerin ta kendisidir. " (Naziât 41–42) Ayet-i kerimesiyle kurala uyanlar müjdelenmiştir.

Bu ayet-i kerime ışığında üstad; "Nefsin istek ve arzularına aykırı davranmayı, bu uğurda Cenab-ı Hak'ın yardımına sığınmayı tavsiye eder, şöyle der: Nefsi Emmare'ye (iç-güdüsel günah işleme dürtüsü) aykırı davrandın mı, Yüce Allah seninle barışır... Fakat nefsin ile barışır isen Rabbin ile savaşa girmiş olursun. " tespitinde bulunmaktadır. Bir başka sohbetinde;

"Cehennem yolu o kadar hoş, o kadar gönül çekici olmasaydı, binlerce günahkâr kendisini, ebedi cennetten mahrum etmezdi..." tespitini şu hadis-i şerifle kuvvetlen-

dirmektedir: "... Cennet hoşlanılmayan şeylerle çevrilmiştir." (Suyutî, C. Sağır 1/145) Bu hadisi şöyle izah eder:

"Dünyadan şehvetle elde ettiğin yasaklanmış her haz ve lezzet, bil ki cehennem tavanıdır." (age. 75)

HİKÂYELER: Bazı menakıp kitaplarda Seyyid Burhaneddîn velî'ye atfedilen ancak dini kurallar çerçevesinde olaylar incelendiğinde üstad ile bağdaşmayan bazı öykü'ler maalesef tarih olarak aktarılmaktadır.

Bunlardan en önemlisi Moğollar'ın Kayseri'yi tarumar edip, taş üstüne taş bırakmadığı savaşın insani boyutlarını aşan safhasında Seyyid Burhaneddîn velî, dergâhında oturmaktaymış, dergâha gelen Moğol askerlerini azarlamış daha sonra Moğol askeri üstad'ın üzerine altın saçmış vs.

Büyük mürşidi, Necmeddin-i Kübrâ'nın Moğollar'a karşı savaşılarak şehid düştüğü nasıl unutulur? Seyyid Burhaneddîn velî'nin ümmet kırılırken tek başına tekkede oturma hikâyesi her bakımdan şeriata aykırıdır. Ancak kıyımından sonra Moğol askerleri şehrimizi uzun süre terk etmemiş askeri denetim sağlamışlardır. Savaştan sonra karşılaşma olmuş ise hikâye doğrudur...

Ayrıca tarihi kronoloji incelendiğinde, değişik varsayımlardan söz etmek gerekmektedir. Örneğin, Moğol istilasında Seyyid Burhaneddîn velî'nin Konya'da olduğunu veya Moğol valisi sahip İsfehani ile olan dostluğun savaştan sonra oluştuğu rivayet edilmektedir. Bir başka görüş ise;

Moğollarını neler yapabileceği konusunda, hayatlarını feda ederek acı bir tecrübe birikimine sahip olan Seyyid Burhaneddin ve Orta Asya kökenli

Maveraünnehir âlimleri, Moğol belasından en az zararlar nasıl çıkılır hesabı yapmaktaydılar...

Ahilerin bu tür bir acı tecrübe ile karşılaşmamaları onları Cihad ruhunun verdiği cesaretle, sulh'a değil, savaş'a itiyordu... Ayrıca Türkmen olan Ahiler ile sonradan Anadolu'ya yerleşmiş Kırgız ve Tacik'ler arasında, rekabet ve uyumsuzluk gibi bazı menfi farklılıkların olduğunu belirtmek gerekmektedir... Kendilerini yerli nüfus olarak görüp Milliyetçilik içgüdüsü Ahi'lerde ağır basmıştır

Maveraünnehir ve Horasan muhacirleri, akranlarını veya büyüklerini feda edip acı tecrübeye sahip oldukları için Moğolları en iyi bilenler olarak çözüm arıyorlardı...

Ahiler ve diğer yerli halkın, Moğollara isyan tutumu içine girmemesini tavsiye eden, muhtemelen bilek gücü ile yenmenin teknik zorluklarını yaşayarak gören bu insanlar, Moğollarla antlaşmanın veya savaşız teslim olmayı öngörmeleri asla ihanet olarak düşünülmemelidir...

Muhtemelen bir keşif veya ilham türü bir tahmin, Moğolların yıllar içinde İslam'la müşerref olup, kavimler mozayii içinde eriyebileceklerini de keşfetmiş olabilirler...

Bu ikilem daha sonraki dönemlere de yansımış, Moğol hâkimiyeti veya Beylikler arasında tercih yapma durumunda olan Mevlevilerin bu konu için verdikleri cevabı tarihçi Prof. Dr. Osman Turan şöyle naklediyor:

“Selçuklu ve İlhanlı Devlet nizamına bağlı kalan Mevleviler, daima devrin iktidarına itaatkâr davranmış ve bu sebeple, Türkmenler ve Karamanlılara karşı bu konuda aleyhtar olmuşlardır. Karamanoğulları bu konuda ulu Arif Çelebi ye sitemde bulduklarında, şu cevabı alırlar: Biz derviş olduğumuzdan, Allah'ın iradesini ve devleti kime

verdiğine bakar, onun yanında yer alırız... Nitekim bu gün de Allah; Devleti Selçuklulardan alıp, Cengiz Han'lılara ısımarladı..." cevabını vermiştir.

Bir başka hatalı menkıbe, kendisi ile eğlenen veya küçük gören bir genci beddua ile ağzını felçli konuma getirmesidir... Mevlâna'nın, Seyyid Burhaneddin veli'yi At'tan düşürmesi, akabinde kırılan ayak parmaklarını hemencecik iyileştirmesi gibi hikâyenin tasavvuf adabı ile uyuşması mümkün olmadığı için bu tür hikâyelere çalışmamızda yer vermedik. Kerameti inkâr değil, keramet ilanı'nın yanlış olduğuna tasavvuf ehli ittifak içindedir. Üstad kendi eserinde bile Keramet izharının en büyük musibet olduğunu beyan etmektedir.

Genel olarak menakıp kitapları, belli bir çevrenin veya stadın hayatını bizlere aktarıırken abartıya kaçmış olabilir... Gerek evliya yaşamlarını gerekse bir şahsiyetin yaşam öyküsünü tek elden dinlerken ölçü mutlaka Dini kurallar olacaktır.

Dini kurallara uymayan görüşleri, ya müellifin ařırđ sevgisi nedeniyle stadını yüceltme gayretine veya Bir sonraki dönem yazılan menakıp kitaplarında ise çevre ve müntesiplerin efsanevi katkıları, gerçekmiş gibi aktarmasına yormak gerekmektedir...

MA'ARİF

Maarif veya makalât isimleri Őeyhlerin müridlerine yapmış oldukları özel sohbetlerin derlenmesinden veya bir müridin not almasından sonra oluşmuş eserlerdir.

Mevlâna'nın babası Sultan'ül Ulema'nın müridlerine vermiş olduğu ders notlarından maarif ismi ile üç ciltlik bir eser meydana gelmiştir. Aynı şekilde Seyyid Burhaneddîn velî'nin tasavvuf ve ahlak içeren konulardaki sohbetlerinin not edilmesi ile oluşan kitaba da Maarif ismi verilmiştir.

Eserlerini yazım dili farsçadır. Selçuklu Devleti'ni resmî ve edebi dili FARŞÇA olması genellikle tüm müelliflerin, eserlerini Farsça yazmalarında etken olmuştur...

Bahaddin Veled- Seyyid Burhaneddîn velî- Şemsi Tebrîzi- Mevlâna Celaeddîn Rumî- Sadrettin Konevî ve diğer seçkin Şahsiyetlerin eserleri de Farsçadır.

Elimizde bulunun Maarif, m.1279 yılında Argun b. Aydemür tarafından, sohbetlerin bir özeti olarak yazılmıştır.

Maarif'in yazma nüshaları; Mevlâna müzesi kütüphanesinde, iki ayrı eser olarak, İstanbul, Üsküdar, Selimağa kütüphanelerinde ise ayrı muhafaza edilmektedir.

Merhum Prof. Dr. Bediüzzaman Fûruzanfer, tüm yazma nüshaları dikkate alarak, 1960 yılında tashih edilmiş, tıpkıbasımla, İran, Tahran üniversitesi matbaasında basılarak eser, sonraki nesillere kazandırılmıştır...

Türkçe'ye çevirisi ise, Mevlana'nın 700. vefat yıldönümü münasebetiyle 1973 yılında Abdalbaki Gölpınarlı tarafından yapılmıştır.

İkinci tercüme, Kayseri Reşit Efendi Kütüphanesi sorumlusu, Sayın Ali Rıza Karabulut tarafından gerçekleştirilmiştir. Her iki eserden alıntılar yapılarak, MAARİF hakkında fikir sahibi olmak ve eser'den istifade edilmesi düşünülmüştür...

MA'ARİF'TEN SEÇMELER

Sevgi ve Dostluk: Yüz Müslüman birbirleri ile Allah için sevip dost olsalar, dikkat ediniz! Birbirlerini sırf Allah için sevenlerin, makam ve mevkileri farklı olsa bile Allah hepsini aynı makam ve mevkiye yükseltir...

“Onların amellerinden hiçbir şey eksiltmeyiz” (Tûr, 21) Ayet-i Kerimesi bu misal için delildir.

Manevî derecesi yüksek dostlar hürmetine diğer dost ve arkadaşlara lütuf ve bağış nasip olur ve aynı derece ile muamele görür...

ÖFKE: HAK sözün, doğru sözün mutlaka söylenmesi gerekir ancak ÖFKELİ iken değil... Çünkü o doğru söz, öfke ateşini yüzünden yakıcı hale gelir...

Katı cisimler bile gönüldeki kırgınlık yüzünden öfkeli bir anda söylenenlerden etkilenir...

Gönül tandırından sıcak ekmek gibi çıkardığın söz nasıl olur da kızgın olmaz... O kızgınlık halinde söylenen sözler şekle bürünüp, bir insan'a verilse yakıcılığı yüzünden el bile vurulamaz...

Biraz bekle... O Ekmek soğusun... O öfke geçsin...

Ekmek yaşam için gerekli bir GIDA olduğu halde kızgın halinde, aç olan şahıs bile ağzına koyamaz, çıkarıp atar...

ORUÇ: Oruç tutmaktan daha üstün bir ibadet yoktur... Çünkü Yüce Allah (c.c) bir kutsi hadiste; “Oruç benim içindir, onun mükâfatını ancak ben veririm...” buyurmuştur. (Buharî, Savm) Bir kimse orucu hikmetine uygun olarak tutarsa, başka ibadetlerinde kusuru olsa bile, yine belli bir dereceye ulaşır. . Resulullah sav. efendimiz hadis-i şerifinde;

“Namaz müminin nuru, oruç ise cehennemden koruyucudur.” buyurmuştur. (Camiüs - Sağir) Mümini kötülüklerden koruyan en büyük yöntem oruçtur...

Hakikat derdi: Kimde hakikat derdi (gerçekleri araştırıp öğrenme çabası) yoksa hakikat istemiyor demektir. Mümin o kimsedir ki BALIK gibi susuz yaşayamaz... Bütün nimetleri balığın önüne koysan su olmayan bir mekânda yaşayabilir mi? Mümin’de bir balık gibi suya koşar suya atılır... Hem de küçük bir suda kurtuluş bulamaz... Küçük suda gezinen balık oltaya takılır... O su balığın içine sinmez, onu tatmin etmez...

Balık için deniz olmalı ki orada büyüüp gelişebilsin...

Ey mürit! Sen şeyhinin bedenini küçük görme... Denizi onun içinde bil... Sakın ola ki bu ölçüyü de olmayacak muhal bir şeymiş gibi sanma... Şiir

**“Denizi ve denizdeki canavarı görüp de şaşma,
İçinde deniz gibi olan canavarı gör de şaş...”**

Levhi mahfuzu görüyorum, orada peygamberlerin ve velilerin isimleri yazılıdır, hepsini de tanıyorum... Şariat sahibi Ahmed Muhammed (S.A.V) Efendimizden sonra birçok veliler gelip geçti. Ancak onların içinde Mevlâna, Bahaddin Veled’in mertebesi kadar yüksek mertebe sahibi yoktur...

Bu söylemde riya yok... Eğer riya olsaydı bu dünyadakileri överdim...

TEFEKKÜR VE ZİKİR: Tefekkür ve zikir için ideal ortam تنها bir yer bulmak ve yalnızlığı seçmektir. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "Boş söz işittiklerinde, ondan yüz çevirirler ve: Bizim işlerimiz bize, sizin işlerinizde size. Size selam olsun biz cahiller (ile sohbet etmeyi) istemeyiz derler."(Kasas 55) buyrulmaktadır.

Ceviz kabuğu gibi sert maddeleri yemek nasıl ki mideyi zayıflatırsa, kabuk konumundaki boş sözleri dinlemek ve söylemek de gönül dünyasını zayıflatır...

Güzel ve faydalı sözler gönül dünyasını kuvvetlendirir. Kul boş konuşmamak ve diğer olumlu davranışları nedeniyle yüksek derece kazanıp Allah katına ulaştı mı, melekler bile onun ulaştığı mertebeye erişemez.

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de:

Melekler şöyle derler: "Bizim içimizde herkesin belli bir makamı vardır. Şüphesiz ki o makamlarda sıra sıra dururuz ve Allah'ı zikir ve tesbih ederiz." (Saffat, 164-166) buyrulmaktadır...

VELAYET: Ebu Said el Kuraşî şöyle demiştir:

"Peygamberlerin uğradıkları musibet, vahyin kesilmesi, Evliyanın uğradığı musibet, kendilerinde keramet zuhur etmesidir... " Mü'minlerin musibetleri ise ibadetlerinde kusur etmeleridir. Cüneyd-i Bağdadî'ye veli'lerin özellikleri ve mertebeleri sorulduğunda her bölgenin kendine has özelliği olduğunu belirterek;

Iraklılarda gönül ferahlığı ve ibadet;

Horasanlılarda gönül ehli ve cömertlik,

Basralılarda, Zühd ve kanaat,

Şamlılarda ilim sahibi korku ve endişeden emin olmak,

Hicazlılarda, sabır ve Allah'a bağlılık hâkimdir.

Demek ki bu özellikler bir Velî'de bulunması gereken asgarî şartlardır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de; "Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında ise merhametlidir." buyrulmaktadır. (Fetih, 29)

Menfaate dayalı olmayan şefkat ve merhamet mü'minlerin sıfatıdır. Mü'min kendi derdi ile kardeşlerinin derdini ayrı görmez... Çünkü Kur'an-ı Kerim'de:

"Gerçekten müminler birbirlerinin kardeşidir." buyrulmaktadır. (Hucurat, 10)

Mü'min kimse kendisine iyilik ediyormuş gibi diğer mü'min kardeşine iyilikte bulunur. Nitekim Yüce Rabbimiz: "Başkalarına iyilik ederseniz Kendinize iyilik etmiş olursunuz." buyurmuştur. (İsra, 7)

Hiç kimse bekçilik yapmadan, çile çekmeden padişahlık makamına ulaşamaz. Yusuf a.s. ancak kuyudan çıktıktan sonra yüksek mertebeye ulaşabilmiştir.

Ben Hz. Muhammed Aleyhisselam'ın ayağının tozu toprağımı... O da benim canımın sevgilisidir. Dünya da itibar edilecek söz, ya KUR'AN'dır yahut da PEYGAMBER a.s.'in sözleridir...

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de "Bütün insanların Rabbi olan Allah'a sığınırım de!" buyurmuştur. (Nas,1)

Bir işe başlarken böyle söylersen bu işe yarar ve fayda sağlar... Nasıl ki sayısız düşman askeri hücum ettiğinde eğer bir sığınılacak bir yer veya bir köşe varsa oraya sığınmak veya kaçmak gerekli ise işte "Allah'a

sığınırım” sözü buna benzer... Kale’ye sığınıyorum demektir.

Ancak insan bir asır bu sözü söylerse, Kale’ye sığınmadıkça elinde bir fayda olabilir mi?.. Bu nedenle bildiği ile amel etmeyen ALİM bana göre ibadet etmeyen cahilden daha kötüdür. Hiç olmazsa cahil, bilseydim böyle bir iş yapmazdım diye özür beyan eder...

TEVBE: Peygamber Efendimiz sav. şöyle buyurmuştur:“Bir kimse işlediği günahı hemen sonra, Ey Rabbim ben bir günah işledim, kötülükte bulundum, sen benim günahımı bağışla “ diye dua ve niyazda bulunursa, Yüce Allah: “Kulum bir günah işledi, bu günahı bağışlayarak veya bu günah sebebiyle cezalandırılacak bir Rabbi olduğunu da bildi... Böyle olunca kulumu bağışladım...” buyurur... (Buharî 8/178)

Nitekim Kur’an-ı Kerim’de : “Bu, öğüt almak isteyen için güzel bir öğüttür” buyrulmuştur.(Hud, 114)

Günah işleyenlerin ümit’lerini kesmemelerini tevbe edenlerin ise tevbelerinin kabul edileceğini (diğer ayetlerle) bildiren bir müjdedir... Peygamber sav.efendimiz :

“Her kim can boğaza gelmeden önce tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder.” Buyurmuştur...

Yine Hz. Aişe’den rivayet edilen bir hadis-i şerife göre;

“Günah üç kısımdır... Bazı günahlar vardır ki Allah o günahları bağışlar... Bazı günahlar vardır ki bağışlanmaz... Bazı günahlar vardır ki hiçbir şeyini bırakmaz...” Allah’ın bağışladığı günah kulun kendisine ettiği zulümdür ki Allah ile kendisi arasında vuku bulmuştur.

Allah'ın bağışlamadığı günah ise Allah'a ortak koşmaktır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de ;"Bilmiş olunuz ki her kim Allah'a ortak koşarsa şüphesiz ki Allah ona cenneti haram kılar." Buyrulmaktadır.

"Hiçbir şeyi bırakılmayan GÜNAH ise kulların birbirlerine işledikleri günahdır." (kul hakkı) buyurmuştur. (Camiussağır 2/17)

NAMAZ: Namazda bir secde ile yakınlık elde ediliyor... Zira Kur'an-ı Kerim'de "Secde et, yaklaş" (Alâk,19) buyrulmuştur... Peki, ama sen, nice zamandan beri bu yolda yürümekte, her gün namaz kılmakta ve o şehre varmayı istemektesin... Fakat hala şehre ulaşmış değilsin... Allah'a yaklaşma ve uzaklaşmanın sebepleri vardır:

Hangi şey seni Allah'a yakınlaştırıyorsa ona sarıl!

Hangi şey seni Allah'tan uzaklaştırıyorsa ondan uzaklaş! Dünya'da NEFS'e aykırı ve ağır gelen ne varsa seni Allah'a yakınlaştırır. Nefsin arzu ettiği ve nefse uygun gelen ne varsa o şey seni Allah'tan uzaklaştırır...

Ulu Mevlâna (Sultan'ül Ulema Muhammed Bahaeddin) buyurmuştur ki; "Kur'an-ı Kerim'i baştan sona inceleyip taradım. Her ayetin, her kıssanın manası ve özeti olarak şunu buldum: "Ey kulum! Benden başkasından ilgi ve alakayı kes! Başkasından bulacağın ve elde edeceğin her şeyi (halka minnet etmeksizin benden) bulursun... Ancak benden bulacağın ve elde edeceğin şeyleri hiç kimseden bulamaz ve elde edemezsin."

Namaz kılmak Allah ile buluşmaktır... Zekât vermek, oruç tutmak Allah ile buluşmaktır. Allah ile buluşup konuşmanın lezzeti ve muhabbeti her şeyden üstündür.

Namazda Tahiyat'a oturulduğunda,

“Sonsuz hayat, ebedî mülk ve saltanat ancak Allah'a mahsustur. O'na hamd-ü sena ediniz. Beş vakit namaz yalnızca Allah için kılınır... Allah'tan başka ibadete layık kimse yoktur, birlik ancak onun sıfatıdır, diyoruz ve ey Peygamber! Salât ve selam sana olsun, çünkü sen ümmetine öğüt verip doğru yolu gösterdin. Allah'ın rahmeti ve merhameti, hoşnutluğu ve bereketi senin ve ehli beytin üzerine olsun! Dünya ve ahrette selamet kalmak yani Allah'ın bağışlaması kıyamete kadar bize ve bizden önce gelip geçen peygamberlerin üzerine olsun. “ deriz, sonra sağa sola selam verirken;

Ey mü'min kardeşlerim! Sizler benim kötü davranışlarımdan, emniyettesiniz, benden sizlere hiçbir zarar gelmez diyerek namaz tamamlanır. (Buharî, K. Ezan, 148-150)

NASİHAT: Allah'a kul ol... O'na tevekkül et...

Her kim kendi arzularına kapılmış, nefsinin isteklerini yerine getirmiş ise, yaptığı işler küle benzer... Bir gün savrulup gider.

Dostluğun ilk şartı, kendi istek ve arzularını, şahsi çıkarlarını bir yana bırakmaktır.

Yüce Allah'ın dostluğuna ulaşmaktan bir yolda çalışıp çabalamaktan alıkoyan her şey bozuk bir düşünceden ibarettir. Kur'an okumakla meşgul ol... Yüce Allah'ın ayetlerini dilinden düşürme... Allah'ın rahmetinden ümidini kesme...

Nitekim Kur'an-ı Kerim'de “Allah'ın rahmetinden sapıklardan başkası ümidini kesemez” buyurmuştur. (Hicr, 156) İnsan mutlaka bir işle meşgul olmalıdır. Eğer bir işle meşgul değilse ölmüş demektir...

MUHAMMED SÛRESİ TEFSİRİ

Yüce Allah Kur'anı Kerim'de "İnkâr edip (insanları) Allah'ın yolundan çevirenlerin amellerini (Allah) boşa çıkarmıştır. " buyurmaktadır... Bu tür insanların kendileri kâfir oldular... Başkalarının Müslüman olmasına engel olmaya çalıştılar... Yüce Allah Muhammed suresinin bazı ayetleri ve açıklamaları: onların yapmış oldukları iyi işlerini de geçersiz kılıp boşa çıkardı...

Bu ayeti kerimede nitelenen kâfirlerden maksat; Allah'ın verdiği nimetleri hiçe sayan, nimete şükretmeyen, nimete şükrediyoruz diye oyalanan, gerçekleri bilmedikleri halde biliyoruz diye iddia edenlerdir.

Allah'ın ortağı vardır diyen kimse mutlak kâfir olur... Ancak nimete şükretmeyene mutlak manada kâfir denilemez, Kûfran-ı nimette bulunuyor denilir. Surenin üçüncü ayeti, birinci ayeti şöyle açıklıyor: "İşte bunun sebebi, kâfirlerin batıla uymaları! Mü'minlerin ise, Rablerinden gelen HAKK'a (Kur'an'a) uymuş olmalarıdır.

Allah insanlara misallerini böyle açıklar. (çünkü kâfirler şeytana mü'minler ise Kur'an'a inanmışlardır.)" buyrulmaktadır. (ayet, 3)

Bu sapıklığın, şükür bilmezliğin sebebi şuydu:

O sapıklar ve şükür bilmez nankörler, boş şeylere uydular... Nefisleri ne emretmişse onu yaptılar... Nefsin istek ve arzuları ise DİN katında gelip geçici boş şeylerdir.

Onlar nefislerinin sonu gelmeyen ve istek ve arzularına tapıyorlar. Hâlbuki onların bu tür istekleri tuzlu ve acı suya benzer... Ne kadar içersen iç susuzluk giderilmez...

Bu ayetle ilgili Şeyh Muhammed Hazzâ şöyle diyor: Onların amelleri ve sadakaları şu nedenle boşa çıkmaktadır: Niyet amel duvarının temelidir... Temel sağlam atılmazsa üzerine yapılan duvar yıkılır... Bina tamamlanmaz.

Niyeti bozuk olanın ameli kabul edilmez... Tıpkı hırsızlık niyetiyle camiye giren gibi... Gaye namaz değil hırsızlıktır... Yüce Allah: "Onlar Kur'an'ı düşünmüyorlar mı? Yoksa kalpleri kilitli mi?" buyuruyor. (24. ayet)

Şeyh Muhammed Tirmizî bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir: Bu yolda yürüyenlerin ayaklarının kayması şu üç şeyden olur:

- a) Allah'ın her türlü ikram ve bağışına karşı şükretmekte kusur etmek, nankörlük...
- b) Yaptığı ve yapacağı işlerden dolayı Allah'tan başkasının kınamasından korkmak...
- c) Allah'tan başkasına el açmak bir şey ummak...

Bu üç önemli ihtar uyan kimse daima kendisini kusurlu görür, kusur ve günahlarından ürkmesi neticesi gönlü huzura kavuşur. Bu durumda bilir ki Yüce Allah onun rızıkına kefildir, olur olmaz işler yüzünden paniklemez, fakirlikten korkmaz, gönlü rızık için titremez...

"Eğer siz Allah'a yardım ederseniz Allah'ta size yardım eder." (ayet 7). Tefsiri şöyledir: "Allah c.c. birinin yardımını istemekten bir şeyin yardımına muhtaç olmaktan münezzehtir..."

Bu önemli kuraldan dolayı ayetin manası şöyle olmalıdır:

"Eğer benim peygamberime dostlarıma yardım ederseniz, ben de size yardım ederim... Eğer onları üstün tutarsanız, bende sizi üstün tutarım..."

Hız. Peygamberi üstün tutan sahabe-i kiramı, Allah c.c. üstün kıldı... Kıyamete kadar minberde, mescitlerde anılmalarını, övölmelerini sağladı...

Ebu Cehil ve Ebu Leheb gibi kendi nefislerinin üstünlüğü için peygamberlerini hor görenleri de kıyamete kadar lanetle anılmasını istedi...

Yüce Allah'ın "Bize nice şehirlerin halkını yok ettik ki onlar, seni yurdundan çıkaran şehir halkından daha güçlü ve daha kuvvetli idiler..." (ayet 13)

Bazı müfessirler bu ayet için; Hız. Musa'nın can korkusu ile Mısır'dan kaçtığı gibi Resulullah sav. efendimiz Mekke'den kaçmadı... Onu zorla çıkardılar... Nitekim ayette, "seni çıkardılar" ibaresi kullanılmış, "sen kaçtın" denilmemiştir...

"O şehirden çık " diye emir gelmiştir. Resulullah (S.A.V) Efendimiz orda kalıp horlanmaya layık değildi... Allah'a dayanmıştı gözünü O'na çevirmişti... O'nun hayatı Allah içindi... Nitekim "Benim hayatım da, ölümüm de âlemlerin Rabbi olan Allah içindir." (Enam, 162) Ayet-i kerimesi buna delildir.

Resulullah (S.A.V) Efendimiz, canından korktun da onun için kaçtın sorusuna muhatap değildi... En sade insanlar bile ondan güzel bir koku almışlar ve dağların tepesinden boşanan kocaman sel gibi ölüme koşmuşlardı... Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "Soluya soluya koşanlara and olsun" ayet-i kerimesi (Adiyat, 1) bu misale delildir.

İşte Allah yolunda Cihad eden kimseler yok mu?

Şairin şiiri için ilham beklediği, öğrencinin tatili iple çektiği gibi şahadeti ararlar ve beklerlerdi...

Kur'an-ı Kerim bu özlemi şu şekilde ifade ediyor:

“Mü’minler içinde Allah’a verdikleri sözü yerine getiren nice erler vardır. İşte onlardan kimisi verdiği sözü yerine getirip o yaşta canını vermiştir kimisi de şehid olmayı beklemektedir.” (Ahzab, 23)

Yüce Allah, “Rabbinden apaçık bir delil olan kimse, kötü işleri kendisine güzel gösteren ve kötü isteklere uyan kimse gibi olur mu? “ buyuruyor. (ayet, 14)

Sehl b. Tüsterî bu konuda şöyle demektedir;

“Kendisine Allah tarafından kesin olarak delil verilen kimse öyle bir kimsedir ki, her haliyle Resulallah (S.A.V) efendimizin sünnetine uyar...” cemaatle namaz kılan bir müminin imama uyması gibi...

14. ayette geçen “beyyine” kelimesi kesin delil anlamına gelir. Diğer bir anlamda aydınlık NUR demektir.

NÛR’u elde eden kimse, Rabbanî düşüncüyü şeytânî düşüncelerden, bu nûr sebebiyle seçip ayırt eder... Bu nûr sebebi ile gönülden bir ses koparsa, bu sözün adına “Bûrhan” denir...

Yüce Allah, “Bilmiş ol ki Allah’tan başka İlah yoktur...” buyuruyor (ayet, 19) ... Kelimeyi Tevhidi, öz temizliği ile canu gönülden ve gerçek olarak söyleyen kimse, tertemiz bir su ile gusül abdesti alıp namaz kılan ve dua eden kimseye benzer... Bu duaya karşılık yüce Allah, “Ey kulum iste... Bütün isteklerin ve duaların kabul edilmiştir...” buyurur.

İlim nurdur... Aydınlıktır... Âlimlerin gönülleri ise ışık saçan ışıldaklar gibidir... İlahî bilginin belirtileri ise; Korkmak ve alçak gönüllü olmaktır...

Bu iki önemli özelliğe sahip olana önce ilim kapısı açılır... Açılan kapıya şükreden kul için daha sonra TEVHÎD kapısı açılır... Cenabı Allah önce “BİL” emri

ilahisinden sonra “Allah’tan başka ilah yoktur” ölçüsünü beyan edip; Bilgiyi Tevhîd’den önce zikretmiştir.

Yüce Allah “Onlar hiç Kur’an üzerinde derin derin düşünmezler mi? Yoksa kilit vurulmuş kalplere mi sahipler?” buyurmaktadır (ayet, 23)

Nice kalpler ve diller vardır ki gerçekte kilit vurulmuş gibi düşünemezler ve konuşamazlar... Bu nedenle “Onlar Kur’an’ın buyruğunu düşünmüyorlar mı?” Emri ilahisini okuyamazlar.

Düşünmek nedir? İnsanda herhangi bir oluşum için bir hal meydana gelir... Bu oluşum neticesi, işin belirtisi zihne yansır.

Örneğin bahçıvan herhangi bir bitkiye baktığında ağaçtan ne doğacak, çiçekten ne çıkacak tahmin eder veya bilir... Bahçıvan olmayan ise bitkinin süs ve güzelliğine bakar, bundan sonra ağacın başına ne gelecek bilemez...

Bu kilit, gönül ve dillere şunun için vurulmuştur:

Onlar, Allah’ın verdiği nimete karşı nankörlükte bulundular. Onlara birazcık gerçeklerden bahsedildiğinde hasetlerinden dolayı gerçekleri gizlediler... Aleyhte şahitlik yaptılar... O nura o aydınlığa şükretmediler...

Şükür gerçeklere şahitlik etmek ve haset etmekten vazgeçmek demektir. O şükretmeyenlerin gönül kapıları daha da kapandı...

Yüce Allah “Eğer dileseydik, onları sana kesin gösterirdik ve elbet sen de onları kendi (gerçek) yüzleri ile tanımış olurdun, yine de sözün ede ve üslubundan mutlaka çıkarırsın ama Allah bütün yaptıklarınızı bilir. “ (ayet, 30)

Bu ayetin açılımı şöyle olabilir:

Ey Muhammed! Eğer isteseydik onların(münafıkların) iç yüzlerini sana gösterirdik. Fakat öğüt vermen için göstermedik. Zira öğütte hikmet vardır... Öğüt kimileri için kader, kimileri için sevinçtir...

Her ne kadar onları gerçek yüzleri ve mimiklerindeki sinsi ifadeleri net belirtmedik ise de “Andolsun ki sen onları; sözlerinin üslubundan tanırsın...” Ses tonundan, tavır ve hareketlerinden kimin münafık olduğunu algılersin...

Yüce Allah “Andolsun ki içinizden CİHAD edenlerle, sabredenleri birbirinden ayırt edinceye kadar ve (gizlediklerimizi) haber verinceye kadar sizi imtihan edeceğiz...” (ayet, 31) buyurmaktadır.

İbadet eden kimselerin samimi ve ihlâslı olmalarını emreden Allah, onları samimiyet derecelerine göre yüceltecek ve ibadetlerini kabul edecektir... Nitekim: Hz. Ebu Bekir (r.a) fazla oruç tuttuğundan, fazla namaz kıldığından dolayı ÜSTÜN olmadı... Gönlüne verilen ihlâs ve samimiyet yüzünden üstün oldu... Yüce Allah; “Ey iman edenler! Allah’a itaat ediniz, Peygambere itaat ediniz, amellerinizi boşa çıkarmayınız” buyurmaktadır. (ayet 33) Bu ayet dört emri beraberinde getirmektedir:

- a) Allah’ın emirlerini yerine getiriniz.
- b) Resulullah (s.a.v) Efendimiz’e hürmet ve itaat edip Onu Allah’ın elçisi olarak biliniz...
- c) Yüce Allah’ın apaçık, ilahi bir emri olarak; Resulullah (s.a.v) size ne getirmiş ise kabul ediniz.
- d) En önemli uyarı, İbadet ve dini yaşayış düzeyinizi büyük görüp gurura kapılmayın, o ibadetlere güvenerek tüm emeklerinizi boşa çıkarmayın...

Tasavvuf büyükleri şu tespitte bulunmuşlardır:

Akıllı kimse odur ki tüm ibadetlerini yerine getirmesine rağmen içinde bir boşluk hissederek kendisini eksik bir ibadet yapan biri olarak kabul eder...

Cahil ise az bir ibadeti çok görerek kendisini Allah'a layığı ile ibadet eden ve kullukta bulunan seçkinler zümresinden zanneder.

İbadetleri boşa çıkartan şey; GÖSTERİŞ- RİYA ve KENDİNİ BEĞENME, Halk'a büyüklük taslama ve ben ibadet ediyorum diye büyüklenmektir.

İBADET büyüklenmeyi ve kibirlenmeyi terk etmek içindir. Kibirle ibadet bir arada yaşamaz... Kibirlenerek ibadet eden bir kimsenin İBADETİ, sadece şekil ve gösteriştir.... Böyle bir ibadetin görünüşü fayda ancak manası ziyandır. Yüce Allah şöyle buyurmaktadır:

“Gerçekten dünya hayatı bir oyun ve eğlenceden ibarettir... Eğer iman eder ve takva sahibi olursanız Allah size mükâfatınızı verir ve sizden bütün mallarınızı Allah yolunda sarf etmenizi de istemez...” (ayet, 36)

Tasavvuf büyükleri şöyle demiştir:

Dünya ehli dört kısımda incelenebilir;

- a) Gafletle dünya nimetlerini elde etmeye çalışanlar.
- b) Bilgisizlik sebebi ile sağlığını kaybedenler.
- c) Hastalık sonrası yatağa düşüp sonrasında vefat edenler.
- d) Mezardan Azab'a (cehenneme) göçenler...

Birinci kısım lezzeti, tadı, zarar ve ziyanı görür... Dünyanın tat ve lezzetini aramakla birlikte, geçici lezzetlerden ebedî olana dönüş için gayret sarf eder...

Sağlığı bozulan bir kimseye Allah'ın yardımı erişirse hastalıktan kurtularak bir çare arar veya hastalıktan

oluşan sıkıntı ve acısı ona kolaylaştırılır... Hastalığın ağrısı, sızısı kendisine normal gibi gözükmeye başlar...

“...Her nefis ölümü tadacaktır...” (2/185) Hani Allah dostları ölmezler, denir ya, Ölmeyen, onların Allah'ın nazargâhı olan gönülleridir. Yoksa nefisler ölür... Çünkü her nefis ölümü tadar ayetinin hükmü umumidir, her kez hakkındadır... Ancak onların(velilerin) gönülleri ölmez. Őimdi bundan başka ne varsa ölür... Geçer gider. Sende ölecekleri, geçip gidecekleri bıraktı, ölmeyecek kalacak olan o kutlu nefis (ruh) kuvvetlensin... Zenginlik kalan şeydir... Kalmadıktan sonra ona zenginlik denmez...

“...Gerçekten inananlar kardeştirler...”(Hucurat, 10) İnanan kişi kendisine iyilik ediyormuş gibi, mümine iyilikte bulunur... Yüce Allah'ın sözüdür; iyilik ederseniz kendiniz için iyilik etmiş olursunuz. (İsra, 7) Hâsılı (insan) mümin kardeşini iyileştirmeyi, kendini iyileştirmek sayar...

Kur'an'da geçen kardeşlik ayetlerinin tasavvufta karşılığının İHVAN olması bu ayetler sebebiyledir...

FETİH SÜRESİ TEFSİRİ

Yüce Allah, “ **Biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik** “ buyurarak, Resulullah sav efendimize nimet ve vaatlerini beyan etti.

Bu nimetlerin ilki, devamlı çalmakta olduğu (ihsan) kapısını açarak, yaptığın ve yapacağın tüm dualar kabul olunmuştur...

İkincisi ise bu dua sebebiyle “ Allah senin geçmiş **ve gelecek günahlarını bağışlamıştır.** “ Bağışlayıp, affetmek dostluk işaretidir...

Üçüncü ise, “ **sana olan nimetini tamamlamak için bu fethi sana nasib etti ...**” ayetidir... Resulullah (sav) efendimiz, hususi bir makam ve mevkie sahip olduğu için, Hakkın hakikatine daha fazla ulaşmıştır...

Dördüncü ise, “... **ve sana şanlı bir zaferle yardım eder...**” Yardım, saltanat’a ve velayet’e delalet eder... Bu velayet, görüş ve sezış kuvvetidir ki buna nail olan kimse her şeyi HAKK’tan görür ve bilir...

Hz. İbrahim, ateş’e atıldığında, Hz. Musa deniz’e ayak bastığında, Hz. Süleyman Güneş’e emir verdiğinde, Hz. Nuh, Tufan’a hükmettiğinde,

Hz Davud, Demir’i hamur gibi yumuşattığında, aynı zamanda o güzel sesiyle dağları bile dile getirdiğinde,

Hz. İsa, ruhlari dirilttiğinde,

Hz. MUHAMMED Mustafa sav efendimiz ise Mirac’a giderken gökleri yarıp geçtiğinde, bu (aklin alamayacağı işleri) HAKK’ tan görmüş ve bilmişlerdir...

O mübarek insanlar her şeyi, ALLAH’IN emrine tabi ve kendilerini ALLAH’IN kulu olarak bildiler... Her şeye hüküm yürütenin ALLAH olduğunu gördüler... Bu sebeple

her şey onların (Resullerin) emrine boyun eğdi... Onlarda Hakkın emrine boyun eğdiler...

“... Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamak için bu fethi sana nasib etti...” ayeti için İbn-i Ata şöyle demiştir: Resulullah (sav) efendimiz, Miraç'ta sidretül muntehaya vardığında gördü ki Sidre ağacı Arş'ın üzerindedir... Burası Cebrail a.s.'in durağı ve makamıdır. Oraya vardığı zaman yol arkadaşı olan Cebrail a.s. ayağını geri çekti ve daha ileri gidemem dedi. Bunun üzerine Peygamber s.a.v. efendimiz;

“ Ey kardeşim Cebrail, böyle heybet ve azametli bir yerde beni yalnız mı bırakırsın! “ buyurdular...

Bu endişeye karşı Yüce Allah'tan bir hitap gelerek;

“Şu iki- üç adımlık yolda Cebrail ile ünsiyet meydana getirdin de, onsuz kalınca sızlanmaya mı başladın...” buyurdu. İşte “Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamak için bu fethi sana nasib ettik.” ayetinde sözü edilen günah, o günahdır... Yani, Başkaları ile olan ülfet ve ünsiyeti senden alıp, seni arıttık... Seni başkalarına muhtaç olmaktan müstağni kıldık... İbn-i Âta, şöyle devam etmiştir;

“Yüce Allah veli'leri ve Peygamberleri küçük bir günah veya zelle (hata) ile müptela kılıp imtihan etti... Sonra onlar kusurlarını bildi ve sızlandılar... Allah onları bağışlayıp affetti... Fakat Muhammed Mustafa'yı sav bir perde ile bu halden (zelle'den) korudu... Bir zelle işleyip de yalvarıp tevbe etmesine meydan vermedi, onun gelmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışladı...

Bu mertebeden maksat muhabbet ve sevgidir ki bu rütbe, diğer peygamberlerin mertebelerinden yüce bir mertebedir...

Yüce Allah, “... **Gelecek günahlarını da sana bağışladım...**” hitabıyla, Ümmetinin günahlarını da (belli şartlar dâhilinde) sana bağışladım... Çünkü onların yegâne ümidi ve rehberi sensin, zira evvel gelen ve sonra gelecek olan ümmetler, ulaşmak istedikleri yere ancak seninle ulaşabilirler...” diye beyan etti...

Ayet-i kerimede geçen nimet kelimesinin anlamı, muhabbet saltanatını elde etmek demektir...

Nimetin başlangıcı, sevenin sevgisini kazanmayı dilemektir... İşte bunu başardın mı; Seven biri iken sevilen olursun...

Yüce Allah “...**Göklerin ve yeryüzünün orduları Allah’ındır.**” buyuruyor... Gökyüzünün orduları Meleklerdir...

Yeryüzü nün orduları ise nefisleri ile cihad eden ve nefislerini öldüren erlerdir...

Yüce Allah, “**Gerçekten biz seni (ümmetine) şahit olarak gönderdik...**” buyurmaktadır. Her konumda, Allahın varlığı ve birliğini kabul ve tasdik için, tevhide şahit olarak gönderdik... “ ve müjdecî” yani Allah’ın affını, müminlere Cenneti müjdeleyici, Bidatten, sapıklıktan “ Kokutucu“ olarak gönderdik...

Resulullah (sav) efendimiz ancak Yüce Allahın emri ile müjdecî ve korkutucudur... Kendiliğinden değil. Müjde ve korkunun sebebi, “... Allaha ve Resulüne İman etsinler diye...” buyruluyor. Böylece doğru söyleyeni gerçekler doğru kılar... Gerçek bir er haline getirir... “ ona yardım edesiniz, onu büyük tanıyasınız...” Ben kime hürmet edip onu yüceltti isem, sizde canı gönülden ona hizmet edin ve toplum içinde onun büyüklüğünü belirterek saygı gösteriniz...

Yüce Allah, “ **Gerçekten sana bey’at edenler var ya ...**” buyuruyor... Sana biat ederek ellerini uzatanlar var ya, İşte onlar ellerini Allaha uzatmışlar ve Allah ile sözleşmiş gibi olmuşlardır...

“**Allah’ın eli, onların eli üzerindedir...**” Allahın kuvvet ve yardımı, o biat edenlerin vefa ve sadakatlerinin üstündedir... Allah, o güzel insanların bey’at etmesini dilemesiydi, onlar bu işi başaramazlardı... Çünkü , “ Kuvvet ve Kudret ancak Cenabı Hakka mahsustur... “

Yüce Allah, “Hani o kâfirlerin Kalp’lerinde coşup kabaran kıskançlık, öfke ve cahiliye gayretine sarıldıkları sırada Allah; Resulü ve müminlerin üzerine manevi huzurunu indirmişti... Onlara Takva kelimesini de ilham etmişti... Onlarda buna layık ve ehil idiler...” buyurmaktadır.

Yani (inanmayanlar) müminlerin imanlarına haset edip kıskanırlar ve “... Bizi şu güzelim yaşayışımızdan ayırmak, uzaklaştırmak istiyorlar, bize işin sonunu ahireti hatırlatmak istiyorlar... “ diyerek, müminleri incitirler... Müminlerin onların yaşamına karışmayacak olmalarını bilmezler.

Müminler ancak dünya ve ahiret hayatını birleştirmek isterler... Örneğin, akıllı bir kimse, tembel ve aynı zamanda cahil olan bir şahıstan bir miktar buğdayı zorla alıp, onun adına, aç kalmaması için ekip hasadı beklerken cahil adam üzülerken, Ne büyük bir haksızlıktır, Buğdayımı elimden aldılar diye feryat eder...

Tatlılık söz ile olmaz... Hal ile olur. Her kim halka hizmet etmeyi arzu ederse, onlarla konuşma ve sohbet yöntemini belirler, bunu sağlayacak AHLAK ile ahlak’lanır...

Akıllı kimse başına gelecek şeyleri, daha başına gelmeden önce bilen ve gören kimsedir... Ahmak ise başına gelmedikçe bilmez...

İMAN can gibidir... Canın bedende kalabilmesi için öldürücü zehir ve zehirli maddelerden sakınmak lazımdır... Yüce Allah, tüm hayvanlara, kendilerine zararlı olabilecek şeylere rağbet etmeme içgüdüğü vermiştir... Çünkü onlarda akıl yoktur... Sakınmayı bilmezler.

Allah, İnsanlara ise kendilerine zarar ve ziyan verebilecek Şehveti vermiştir...

İman artmaz eksilmez, bunun gibi can'da çoğalıp azalmaz... İnsanın bazen ölü bazen de diri olması mümkün değildir. Ancak Bir insanın sağlıklı diğerinin de hasta olması mümkündür... İMAN ibadetle birlikte olursa sağ ve sağlıklı, İbadetle birlikte olmaz ise hastadır... Hasta kimse sağlıktan daha çok ölüm'e yakındır...

“...Onlar aralarında (birbirlerine karşı) çok merhametlidirler...” (ayet 29) Yani garezsiz, karşılıksız merhamet müminlerin işidir... Acımalarının çokluğu nedeniyle onlar, filanın derdi benim derdimdir, nasıl kendimi iyileştirmeye çalışıyorsam, onu da iyileştirmeye öyle çalışıyorum derler... Senin ayağına diken batsa, önemli işlerinin hepsini bırakırsın, onunla uğraşırsın. Kardeşin için böyle uğraşman gerek...

Seyyid Burhaneddin veli, Kayseri halkının o sıkıntılı ve buhranlı dönemlerinde etrafındakilere cesaret ve ümit veriyor, aradan asırlar geçse bile aynı öğütlerden bizlerinde azami derecede istifade etmesini isteyerek, başarının sırrını şöyle anlatıyor;

Bir işe girişince, bütün gücü, kuvveti, bilgiyi, işletmek gerekir... İnsanlar kötü gönüllü oldular mı, küçücük bir derede boğulurlar, ama cesaretle, yiğitlikle koskoca denizleri bile aşarlar, geçerler... Pek az bir iştir ama kötü gönüllü olmamak gerekir...

Hiç kimse, önce bekçilik etmeden padişahlık elde edemez. Hz. Yusuf bile kuyudan çıktı da bir mevkie erişti...

Sultan Veled, Seyyid Burhaneddin veli'yi tanıtırken kendisinden şu nakli yapar:

“...Derdi olmayan kul, kul değildir... Toza toprağa bulanmamış adamın sözünü dinleme... Kimin derdi fazlaysa, yol alan önde giden odur... Ayağı olmayan nasıl yol alır? “

Seyyid Burhaneddin veli, aklın çalışma ve terbiye ile gelişeceğini şöyle izah eder:

“Akıllar yaratılıştaki noksan olabilir... Ancak çalışmak ile bir yere varır olgunluğa kavuşur. ... Olgun aklı ise biraz cilalamak yeter, o akıl kendiliğinden şimşekler çaktırmaya başlar...”

“İnsan, halkla ne kadar karışır, uzlaşırsa, o kadar HAKK'a yaklaşır...”

“Bilgisiz din nedir? Bir benzetiş bir taklit ancak... Malsız yaşayış nedir? Bir alçalış ancak... Ey genç arkadaş! Bilgi ile malı bir arada elde et... Bunlar olmadıkça ömür; Adamı kör ve rezil eder...”

Seyyid Burhaneddin veli, bilgisiz insanın ancak taklitçi olacağını, imanın olgun bir hale gelmesi için bilginin şart olduğunu belirtir... Bu yüzden gençleri, bilgili olmaya ve para kazanmaya teşvik eder... Bilgisiz insanı

kör'e benzeterek, mal ve para kazanmayan insanların da toplum içinde değerinin olmayacağını belirtir...

“Zenginlik ise kalan şeydir... Kaldıktan sonra ona zenginlik denmez... Asıl zenginlik gönül zenginliğidir... Nefis ve mal zenginliği değil...”

“Gönül ve irfan ehli olanlar hiç küstahlık etmezler... Yaptıkları işe ücret istemezler... ”...Allah'a güzel bir tarzda borç verin ...” ayeti hükmünce, varlarını yoklarını harcarlar, bağışlarlar... Malları varsa onu verirler... Malları yoksa bedenlerini verirler. Kendilerini yakıp yandırırlar, eritirler. Allah'a kavuşmaktan başka bir şey istemezler...”

Maariften aktardığımız üstadın öğütlerinden çıkaracağımız netice şudur: Anayurt'larını terk ederek yeni bir ülkeye göç eden tasavvuf ehli, ülkenin fikri gelişimine yardımcı olmuş, yöre halkını irşad ederek kaliteyi yükseltmiş, ahlaki olgunluğa erdirmişlerdir...

Yönetim zaafı olsa bile, iktidarların selameti için uğraş vermişler, o günün insanına, bağımsızlık ve hür düşüncenin kıymetini aşılamlıdır... Devlet ve millet bütünlüğü yanında, iman ve düşünce birliğine uğraş veren bu mümtaz şahsiyetler sayesinde, ilerleyen çağlarda imparatorluk kurulacaktır...

SEYYİD BURHANEDDİN VELİ TÜRBESİ

Miladi 12. asrın başlarından itibaren Şehrin kadim mezarlığı, Kale'nin gÜney tarafında meşhed ismi verilen yer olmuştur. Moğol katliamında Şehid olan halkın medfun olduğu bÖlge de burasıdır. Şehrin kuzey tarafı da meşhed olarak tanımlansa bile toplu mezarlık emaresi bulunmaması, gÜney meşhed bÖlgesinin mezarlık alanı olduğu gÖrÜŐünü doğrulamaktadır...

Seyyid Burhaneddin veli nin mezarı bu bÖlgede olduğu için zaman içerisinde mezarlık alanı Üstadın ismi ile ÖzdeŐleŐmiŐtir...

Seyyid Burhaneddin veli vefat ettikten sonra, Sahip Necmeddin İsfehani Kabri, türbe haline getirmek istemiŐ, inşa edilen yapı yıkılınca, bir rivayete gÖre, bir rÜya âleminde, İsfehani, Üstad tarafından kabrine türbe yapılmaması konusunda uyarılmıŐtır...

Kendisinden bir asır sonra vefat eden Emir ErdođmuŐ, vefatından Önce Üstadın kabri yanına kendisi için bir türbe yaptırmış ve Üstadın kabir mahalli Tatarhaniler türbesi yanı olarak kayıtlara geçmiştir...

1891 yılına kadar normal bir mezarlık hüviyetinde olan kabir, teftiŐ veya ziyaret amaçlı Kayseri'ye gelen Ankara valisi Abidin paşa tarafından ziyaret edildiğinde, mezarlığın türbe'ye çevrilmesi dÜŐÜnÜlür ve sultan II. Abdülhamid Han'a talep yazısı arz edilir...

Abidin paşa, sultan II. Abdülhamid Han'ın seçkin bürokratlarından olup, iyi derece altı dil bilen, Mevlana aŐıđı bir zâttır... MESNEVİ'yi tercÜme etmiş ve birinci cildinin aynı zamanda Őerhini yapmıştır... Birçok ilde valilik ve yüksek bürokratik makamlarda bulunduktan

sonra 1879 yılından itibaren Hâriciye nâzırlığı (Dışişleri bakanlığı) yapmıştır...

Sultan II. Abdülhamid Han'a ulaşan dilekçeye "olur" cevabı verildikten sonra 1894 yılında vakıf bütçesi ile türbe yapılmıştır... İnşaat bitiminde Sultan, ayrıca kendi şahsi bütçesinden, türbeyi tefriş ve avize hediye ederek özel ilgisini izhar etmiştir...

İnşaatın tamamlanıp ziyarete açıldığını Sultan'a 1157 sayılı rapor ile bildiren sadrazam Ahmet Cevdet paşa, özetle şöyle demektedir:

"Devletli efendi hazretleri,

Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin hocası olup, Kayseri de mezarı bulunan, Hoca Burhaneddin Tirmizi hazretlerinin Kabri üzerine, otuz bin kuruş sarf ederek, padişahımızın yüksek izni ve iradesi ile, zikri geçen türbe kargır olarak inşa edilmekte iken yapılan ikinci keşif ile otuz bin beş yüz on dört buçuk kuruşa tamamlanmış olup, padişahımızın şahsi parasından gönderilen avizenin, nakliye dâhil kurulumuna üç yüz yirmi yedi buçuk kuruş, türbenin tefriş ve tertibine de bin yedi yüz seksen beş kuruş harcanarak toplam beş bin altı yüz yirmi iki kuruş ile bütçenin denkleştirilmesine lüzum görülmüş ve tüm masraflar Cennet mekan Mustafa han vakfı bütçesinden karşılanmıştır..." 25 Rebiul-âhir, 312

Türbe kitabesi, Abidin paşa riyasetinde çalışan Kırşehir defterdarı Ali Emiri efendi tarafından yazılmıştır... Kendisi Osmanlı'nın yetiştirdiği seçkin bürokratlardandır... Döneminde kitap sevgisi ile şöhret bulmuş bu âlim zat, emekli olduktan sonra, on beş bin adetlik yazma eser bulunan devasa şahsi kitaplığını, İstanbul millet kütüphanesine bağışlamıştır...

Türbe girişindeki kitabede şu satırlar yer almaktadır:

**“ Fart-ı âdâb ile gir zâir muhlis ki budur.
Merkad-i muhterem-i hazret-i Burhaneddin .
Çeşm-i irfanına kuhl istersen olmalısın
Cephe sây-ı kadem-i Hazret-i Burhaneddin...**

Seyyid Burhaneddin Mezarlığı, kuruluşu neredeyse bin yıla yaklaşan Kayseri'nin kadim mezarlığıdır... Geçmiş dönemlerde oluşan ev veya mahalle kenarlarındaki küçük mezarlıklar zaman içerisinde kaybolmuştur...

Seyyid Burhaneddin Mezarlığı ve çevresi ıslah çalışmaları Merhum Osman Kavuncu zamanında başlayıp, Merhum Mehmet Çalık zamanında kısmen devam etmiş, çalışmalar Mehmet Özhaseki döneminde tamamlanmıştır. Mezarlık alanı tamamen yeşil örtü içinde park alanı görünümünü alarak, şehrin akciğerlerinden biri haline gelmiştir...

Seyyid Burhaneddin türbesi, açık namazgâh, mescid, dinlenme alanları içinde Kayseri'nin Eyüp Sultan benzeri sürekli etkinlik düzenlenen, ziyarete açık en fazla ziyaretçi alan yerlerin başında gelmiştir...

Kayseri, şehir merkezinin doğu tarafında ve bir tarafı Talas Caddesi diğer tarafı Gültepe parkında olan mezarlık alanının, türbe giriş tarafı Kültepe parkı tarafındadır...

Giriş alanında, türbe yakınında bulunan mezarlar Kayseri Mevlevi eşrafı, vali ve bürokratlara aittir... Türbe girişi, kapı önü küçük revakla başlar...

Seyyid Burhaneddin türbesi, ortası kubbeli, üç tarafı kubbeye bağlı, kısa yuvarlak tonozlu bir binadır... Türbenin güney tarafında bitişik nizam olarak 1348 yılında

vefat eden Eratna beyliği d6nemi emirlerinden Emir Erdoğmuş'un t6rbesi bulunmaktadır... Geçmiş dönemde Tatarhaniler t6rbesi olarak bilinmektedir...

1348 yılında Eratna beylerinden, Emir Erdoğmuş tarafından kendi adına yaptırılan t6rbenin içinde, altı adet daha mezar bulunmaktadır. Emir Erdoğmuş'a yakınlığı tam olarak bilinmemekle birlikte, kendisine manevi yakınlığı olan o dönem mutasavvifeden olan zatların mezarıdır demek mümkündür...

Evliya Çelebi, Seyehatnamesinde, Hanefi hukukunun önemli eserlerinden Fetevayı Tatarhaniye isimli kitabın müellifi'nin burada medfun olduğunu belirtmiş olmasına rağmen Hindistanlı fakihlerden Alim bin Atâ'nın öğrencilerinden birinin medfun olma ihtimali yüksektir...

Evliyâ Çelebi t6rbeyi Şu Şekilde tanımlıyor: “... **Hazret-i Molla Tatar: Fetvada Tatarhaniye kitabı sahibidir ki b6t6n Şer'i meseleler onun içinde vardır...**” Ayrıca çoğu b6y6k zatların kabrinin Seyyid Burhaneddin veli 'ye komşu olduğunu da Evliyâ Çelebiden öğreniyoruz.

T6rbe içine girer girmez, g6rkemli bir Şekilde 6stadın kabrine yandan ulaşılmaktadır. Sandukanın başında Mevlevi Őeyhlerinden Ahmed Remzi dede'nin yazmış olduğu ayinei seyyidi sırdan başlıklı manzum methiyesi bulunmaktadır...

6stad'ın ayakucunda 1835 yılında vefat eden Mevlevi Őeyhlerinden S6leyman Turabî, yanında ise oğlu Ahmed Remzi efendiye aid mezar bulunmaktadır...

Seyyid Burhaneddin veli'nin irtihalinden sonra Kayseri 'de Mevlevilik kurumsal konum elde etmiş, “

meşhur Selçuklu veziri ve Mevlana müridi, Pervane Muineddin Süleyman'ın Kayseri de yaptırmış olduğu medrese açılışına, Mevlana'nın oğlu, Mevlevilik kurucusu sultan Veled davet edilmiştir.

Açılışta, İslam dünyasının tüm seçkin Mevlevileri ve ilim adamları davet edilmiş, Sultan Veled Medrese ve Mescid'de iki ayrı konuşma yapmıştır... Kayseri artık bir anlamda Ahi hüviyetinden çıkarak Mevlevi kültürü etkisinde sosyal hayat devam etmiş, iktidarlarla yakın ilişki Osmanlı döneminde, artarak devam etmiştir...

Pervane tarafından yaptırılan ve Mevlevilere takdim edilen medrese ve külliye bu günkü konumu itibari ile kazancılar caddesi yanı eski Bakırcılar çarşısı olarak bilinen yerde kalıntıları halen mevcuttur...

Osmanlı döneminde 15. asırdan itibaren evkaf defterlerinde Mevlevihane ve buraya gelir için vakfedilen mülk envanteri mevcuttur. Mevlevihane'nin ayrıca ikinci yapımı Sultan 4. Murad döneminde 1637 yılında sadrazam Bayrampaşa tarafından şu anki Bayrampaşa vakıf iş hanı arsasına yaptırılmıştır...

Sultan 4. Murad'a sadrazamlık (Başbakanlık) yapan Bayram paşa, Bağdat seferine giderken bir süre Kayseri de ikamet etmiş, bu dönem içinde Mevlevîhane yapımına başlanmıştır. Mevlevîhane eski yapı üzerine veya yeniden inşâ konusunda ittifak hâsıl olmamıştır... Kurumsal olarak çalışmaya başlayan Mevlevihane de, maaş alan, aileleri ile birlikte ikamet eden yetmiş ilâ yüz kişilik bir kadro her zaman olmuştur. Evliyâ Çelebi seyahatnâmesinde mevlevîhâne şöyle anlatılıyor:

“Celâleddîn - i Rûmî Tekkesi, bir mevlevîhânedir. Her zaman bilgin, fakîr fukarâ ile doludur. Haftada iki def'a

Mevlânâ âyini semâ' ve raks iderler. Bu tekkenin bahçe kapısı önünde çeşme vardır. Bütün dervişler buradan abdest alıp su içerler. Tekkenin içinde oda ve sofalar olup mutfak, semâhâne, çalgı odası bulunur.”

Mevlevihane bu gün itibari ile vakıflar bölge müdürlüğü mülkiyetinde Bayrampaşa işhanı olarak yeniden inşa edilmiştir. Bu konuda, o dönem vakıflar kayseri bölge müdürü Mehmet Çayırdağ'ın gayretleri neticesinde arsa gün yüzüne çıkarılmıştır.

Tekke ve zaviyelerin kapatılma kanununa kadar Mevlevilik makamı Baba'dan oğul'a tevarüs ederek geçmiştir. Yazılı kaynaklarda bulabildiğimiz kadarı ile Kayseri Mevlevî meşayihini şöyle sıralayabiliriz; Osmanlı Mevlevilerinin yetkili mercii Konya mevlevî dergâhıdır. Dergâh'ın 24. Temsilcisi (Postnişin) Hacı Mehmed Çelebi (v.1742) vefat etmeden önce, yerine Mehmet Saîd Hemdem efendiyi vasiyet etmiştir. Saîd efendi henüz olgunluk çağına gelmediği için dergâhın baş sorumlusu Hasan Emir Dede ye, hem dergâhı, hem de Said efendiyi emanet etmiştir.

Hasan Emir Dede vefat etmeden önce Said Çelebi ve Süleyman Turâbî ye Hilafet vermiştir. Hasan Emir Dede vefat edince, Mehmed Said Hemdem Çelebi, Konya mevlevihânesini temsil etmiş, Süleyman Turabî efendi ise kendi isteğiyle Kayseri Mevlevihanesi ne tayin edilmiş, vefatına kadar on yıl bu görevde kalmıştır.

Son Mevlevi şeyhleri:

*Süleyman Turabi Efendi, vefatı, 1835

*Ahmet Remzi Efendi, vefatı, 1865

*Süleyman Atâullah Efendi, vefatı, 1913

*Hüsameddin Dede, kapanış 1925

Son dönem mevlevî şahsiyetler içinde seçkin bir yere sahip olan Ahmet Remzi Akyürek efendinin babası Süleyman Atâullah Efendi kesintisiz elli yıl Kayseri mevlevihanesini yönetmiştir. Atâullah efendiden sonra, mevlevihanenin kapatıldığı 1925 yılına kadar Kayseri mevlevihanesi'ne, Atâullah efendinin oğlu Hüsameddin dede potnişin olmuştur. Ahmet Remzi dede o dönem Haleb mevlevîhanesi potnişinidir.

Şeyh Atâullah efendinin diğer evlatları, Huldî efendi, Çanakkale savaşında şehid olmuş, Mehmet Şemseddin efendi ise Üsküdar mevlevihanesinde kalmış ve orada vefat etmiştir kabri Mevlevihane türbesi içindedir.

*Ahmet Remzi Akyürek; 1872 yılında Kayseri mevlevîhânesi'nde dünyaya gelmiştir... İlköğretim yılları, mevlevîhâne eğitim ve terbiyesi ile geçmiş, yirmili yaşlarda İstanbul'a gelerek, Yenikapı Mevlevihanesi şeyhi Celaleddin efendiye intisab etmiştir... Kısa süre sonra sırasıyla, Kütahya - Kastamonu –Haleb Mevlevihanelerine idareci olarak tayin olunur...

Birinci Dünya savaşı yıllarında, mevlevîlerle birlikte gönüllü olarak savaşa katılır... Şam ve Medine'ye gider...1924 yılında Üsküdar mevlevihanesi idareciliğine atanır... Tekke ve zâviyelerin kapanma kanunu yürürlüğe girince, Üsküdar Selimağa Kütüphane sorumlusu olur...

Hayatının son yıllarını memleketi Kayseri de geçirmek niyeti ile şehrimize gelir ancak uzun süre ikamet edemez,1944 yılında doğduğu mevlevîhâne, satılmış ve ev olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ev sahibi izni ile eski Mevlevihane ye misafir olarak kabul edilir ve orada vefat eder... Yirmi'ye yakın yazılı eseri mevcut olup, unutulmuş değerlerden olan üstadımızı rahmetle anıyoruz...

Zikredilen zevatın mezarları, Seyyid Burhaneddin'e komşudur...

Tekke ve Zaviyelerin kapatılmasından sonra, 1950'li yıllara kadar mevcudiyeti ev olarak devam eden Mevlevihane, sonraki dönemlerde yıktırılarak arsa haline getirilmiş ve geçici olarak kerestelik, garaj gibi iş kolları faaliyet göstermiştir... Şu anki Bayrampaşa iş hanı, belirttiğimiz gibi Mevlevihane arsası üzerine inşa edilmiştir

Kayseri, Mevlevî ekol'ün kurucu şehri olmasına rağmen, Cumhuriyet döneminde, bağlıları yok denecek kadar azalmış, sonraki yıllarda mevcudiyetini koruyamamıştır.

1960'lı yıllar itibari ile dini hayatın sıkı denetim sürecinden kısmen sıyrılmasından sonra, Seyyid Burhaneddin türbe hizmetkârlığı, Mevlevî meşrebe mensub olanlar kalmadığı için yerine, Üstad'ı benimsemiş iki merhum zât tarafından yapılmıştır. Salih dede ve Hüseyin amca diye meşhur olan bu zatlar belli bir dönem sonra Medine-i Münevvere'ye hicret etmiş ve orada vefat etmişlerdir. İki hizmetkâr'ın kısa hayat hikayeleri aşağıdadır.

Son dönemlerde ise Seyyid burhaneddin vakfı ve başka bir tüzel kişilikle Seyyid Burhaneddin Derneği, çalışmalarını sürdürmekte ve vakıf bünyesinde; Ramazan ve Cuma günleri yemek ve diğer etkinlikler düzenlenmektedir.

SALİH KOÇ

Şehrimizde Salih dede olarak bilinen mübarek insan,1915 yılında,Kayseri Kocasinan ilçesi Güneşli beldesi Karahöyük köyünde dünya ya gelmiştir...Beş veya altı yaşlarında, Çanakkale savaşına giden babasından şehadet haberi gelmiş , küçük yaşlarda yetim kalmıştır...Annesi gibi teyzesi de,eşini Çanakkale de yitirince iki kız kardeş aynı çatı altında

çok zorlu bir hayat koşullarına uyum sağlamaya başlamışlar ve küçük Salih'i, dul iki kız kardeş büyütmiştir...Evlenmiş ancak fakirlik ve yaşam koşullarına uyum sağlayamayan eşi, ana evine geri dönmüştür...

1957 yılına kadar hem yaşam mücadelesi vermiş, hem de seyyid Burhaneddin velî hazretlerine hizmet etmiştir... Yine zor koşullarda Suriye üzerinden vize alınarak Medine-i Münevvere ye hicret edilmiştir... İlerleyen yıllarda ulaşabildiği Medine fakirlerine hayır için köprü olmuş, bir asr'a yakın geçen ömür, Allah yolunda harcanmış ve 23-11-2010 tarihinde vefat etmiştir.

Mezarı Cennet-ül Bakî de bulunmaktadır...

HÜSEYİN ALANKUŞ

Salih Dede'nin Medine-i münevvere'ye hicretinden sonra bir müddet boş kalan Seyyid Burhaneddin Türbe hizmetkârlığı, yine Hüseyin Alankuş tarafından uzun yıllar devam ettirilmiştir. Sevenleri tarafından Hüseyin dede veya Hüseyin amca diye anılan müteveffa; 1928 yılında Bünyan ilçesine bağlı Pirahmet köyünde dünyaya

gelmiştir...

Gençlik yıllarında, duvar ustalığı yaparken bile kendisine bahşedilen hizmet yeteneği neticesi ilçe cami'sinde gönüllü olarak çalışmış ve hayır için uğraşmıştır... Üstad Mahmud Sami Ramazanoğlu efendi hazretlerinin Kayseri vekili, Hacı Şâban Kavafoğlu ile tanışan Hüseyin amca, ilçeden merkeze taşınmış ve muhtemelen manevi bir işaretle, 1960 'dan sonra, Seyyid Burhaneddin Türbesi'nde ilk yıllar fahri olarak daha sonra Kayseri Belediyesi tarafından görevlendirilerek türbedarlık vazifesine devam etmiştir...

Hüseyin amca tıpkı selefi Salih Dede gibi Resulullah aşkı ağır basarak Medine-i Münevvere ye Hicret etme kararı vermiş ve eşi ile birlikte 1977' li yıllarda

Medine'ye yerleşmiştir... Olası bir dönüş yolunu kapamak için Pasaport'larını yakmış ve seven sevdiği ile vefatına kadar aynı belde de kalmıştır... 1982 yılında vefat etmiş ve Cennet-ül Bakî'ye defnedilmiştir... Eşi daha sonra Kayseri ye dönüş yapmıştır... Şu an Konya'da yaşamına devam etmektedir...

Yaşamında, Hüseyin dede ye hizmet eden büyüklerimizin hatıraları hala diriliğini korumaktadır. Aynı zamanda şairlik yeteneğine sahip olan Hüseyin dede, dostları ile zikir meclislerinde kendisine aid şu ilahiyi sürekli okurmuş;

**Tevhîd olsun her sözün,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...
Aşk ile yansın öz'ün,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**

**Başka şeyi neylersin,
Dil'in Tevhîd söylesin...
Dâim böyle olasin,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**

**Hakk'a kurbiyyet olur,
Gönüller âbâd olur...
İşte, necât yoludur,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**

**Bütün Esmâ'yı sultan,
Gönülleri yıkayan,
Tazeleyip ser îmân,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**

**Kaçma Tevhîd'den oğul!
Gel Tevhîd'e huzur bul,
En kestirme işi bul,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**

**Aşk'a düşen âşıklar,
Bağrı Od'a yanıklar,
Ey! Cennet'e lâyıklar,
Tevhîd'e gel ,Tevhîd'e...**

**

**Âşıkların medârı,
Tez buldurur dîdârı,
Hem giderir kederi,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e**

**

**Âşıkların vird'i bu...
Sâdıkların yurdu bu,
Âşık olan uyur mu?
Tevhîd'e gel , Tevhîd'e...**

**

**Kalk gidelim dağlara,
Durmamalım âvâre...
Kaçma behî, bî çâre,
Tevhid'e gel ,Tevhîd'e...**

**

**Aşka gelip çûş eyle,
Nefisle savaş eyle,
Dîde'leri yaş eyle,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**

**Gider kalb'in zulmeti,
Kalmaz kibir illeti...
İstiyorsan Cennet'i,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**Söylesin dudu diller,
Vecd'e gelsin gönüller,
Duyarsa duysun eller
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**Kurtuluşun çaresi,
Gönüller imâresi,
Ey! Cennet'e giresi,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**Söylemeye âr etme!
Menzilini nâr etme!
Kendine zarar etme!
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**Aksın gözden yaşların,
Ötsün gönül kuşların,
Bağışlanır suçların,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**Münker Nekîr'e cevab,
Dola defterin sevab,
Gel, halkaya gir ahbâb,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**Ol mîzân'ı dolduran,
Şeytanın belin kıran,
Hep bir ağızdan yârân,
Tevhîd'e gel ,Tevhîd'e...**

**

**Gâfiller bilmez bunu,
Bin bir ismin kutbu nu,
Vird ediver Rabbini,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

**

**Kalbini mâmur eyle,
Sür cilayı gönüle...
Tutuşalım el ele,
Tevhid'e gel, Tevhîd'e...**

**

**Hüseyin yan bu aşk'la,
İsteme nesne başka...
Bu yolda ölsem keşke,
Tevhîd'e gel, Tevhîd'e...**

*** HÜSEYİN DEDE ***

Arkadaş ve dostlarını irşad için her türlü fedakârlığa katlanan Hüseyin dede, hem türbe, hem de evinde, zaman mefhumu gözetmeksizin kendisini hizmete vakf etmiştir... Sohbetlerde okunup istifade edilmesi için Üstad Mahmud Sami Ramazanoğlu'nun "Mükerrerrem insan" kitabından alıntılar yaparak kitap bastırması ve dostlarına hediye etmiştir... Kitab'a ilave ettiği iki şiiri bulunmaktadır. İlk sunacağımız şiir üstad Mahmud Sami Ramazanoğlu'na izafe edilmektedir. Ancak üstad'ın şiir'ine Hüseyin dede ekleme yapmış olabilir. Ayrıca bazı eklemeler de tarafımızdan yapılmıştır.

**Bunca günah bunca vebale
Tübtü ilallah Estağfirullah...
Gel cân-ı dilden de, sûi hâl'e
Estağfirullah tübtü ilallah...**

**

**Zahirî batini zem imiş kârım
Yâd eller içre, yok imiş ârım,
Bâde-i gaflet içre efkârım
Tübtü ilallah Estağfirullâh...**

**

**Halktan ayırdın cümle âzâyı
Kalbime verdin aşkı sevdâyı,
Gelin diyelim zikri Hüdâyı,
Tübtü ilallah Estağfirullah...**

**

**Sami'yi Yârâb etme senden dûr
Zenbû günahın eyle gel mağfûr,
Umarım âhirette yüzüm ak olur,
Tübtü ilallâh Estağfirullâh...**

Üstad Mahmud Sami Ramazanoğlu /
veya Hüseyin Dede

Hüseyin Dede'nin bir başka Őiri;

**Uyan ey gâfil nefsim,
Uyanmana ne kaldı?
Bir bir sayılı nefesin,
Tükenmeye ne kaldı ki?**

**

**Vâdemiz erince sona,
Bir baş ağrısı bahane,
Uzanıp ta yatağına,
Uyumana ne kaldı ki?**

**

**Sevdiğin evlâd-ü iyâlin,
Helal-Haram topladığın,
O kaçtığın kara ölüm,
Tutmasına ne kaldı ki?**

**

**Mirasçı ya oldun hamal,
Aldatıyor, tûl-i emel,
Bülbül gibi konuşan dil,
Durmasına ne kaldı ki?**

**

**Saç ağarmıŐ, yok haberin,
Yiyemediğin malların,
Sevemediğin vârislerin,
Bölmesine ne kaldı ki?**

**

**Haberin yok yürür Gemi,
Yolcusun, azığın hani?
Çok sevdiğin dünya seni,**

Yıkmasına ne kaldı ki?

**Çoğaldı gayri akların,
Hemen devşirip işlerin,
Mezarında Baykuşların
Ötmesine ne kaldı ki?**

**Her sözümde bin mânâ var,
Anlayanlar güzel anlar.
Yakasız gömlek imamlar,
Biçmesine ne kaldı ki?**

**Acı gelmesin bu sözüm,
Dilim söyler, yanar özüm.
Çok sevdiğin oğul-kızın,
Bıkmasına ne kaldı ki?**

**Hele bazı zümrelere,
Müsbet ilim bilenlere,
Çelenk ot'un önlerine
Konmasına ne kaldı ki?**

**Bir gün kapanacak gözlerin,
Teneşirde yıkanacak tenin,
Öz malın çünkü kefenin,
Giymesine ne kaldı ki?**

**Güzel evi terk etmeye,
Bir cansı ata binmeye,
Varıp ta o musallâ'ya
Yatmamıza ne kaldı ki?**

**

Ahbabların g6t6r6p'te,
Bir çukura yatırıp'ta,
Toprağını bastırıp'ta,
D6nmesine ne kaldı ki?

**

Gel oğul, beni dinle gel,
D6nya ya meyil verme gel,
Hem gırtlağını Azrail
Sıkmasına ne kaldı ki?

**

Bitmedi mi gaflet uykun,
Hiç mi yoktur, behey kaygun,
Seni gezdiren o ruhun
ıkmasına ne kaldı ki?

**

6n6n menî, sonun cife,
Ya... Ne zanneyledin efe,
Uğratmazsa, Rabbim affa,
Yıkmasına ne kaldı ki?

**

Toprağın karnına girip,
M6nker-Nekir sual sorup,
Beyaz teni yılan akrep,
Sokmasına ne kaldı ki?

**

B6t6n 6zâlar ayrılıp,
Hem 6r6y6p toprak olup,
İsrâfil,sûr'unu vurup,
Kalkmasına ne kaldı ki?

**

**Bütün kemikler, derilip,
Kalkar topraktan dirilip,
Defter-i âmâl verilip,
Bakmamıza ne kaldı ki?**

**

**Gider mahşer'e yolumuz,
Acep ne olacak halimiz,
Yüce Rabbim a'mâlimiz,
Tartmasına ne kaldı ki?**

**

**Yıllar geçti yok haberin,
Bilmedin zararın, kâr'ın,
Günah işleyeni nâr'ın,
Yakmasına ne kaldı ki?**

**

**Bilmem daha ne söylerim,
Anla! Sende varsa Beyin,
Adın senin be Hüseyin,
Batmasına ne kadı ki?**

***HÜSEYİN DEDE ***

Hüseyin Dede'nin sohbet ve hizmetinde bulunmuş Hakk âşığı bir ağabeyimiz, katıldığı sohbetlerin feyzinden mü'min kardeşlerinin de istifade etmesini şu dizelerle arzu etmektedir:

GELİN SOHBET'E DEVAM EDELİM

Edeb, ilim sohbetlerinden bellendir,
Sulanırsa, kuru çalı güllenir,
Sohbet ile latâyif'ler dillendir,
Gelin bu sohbet'e devâm edelim...

**

Pervâne bir ışık görse ayrılmaz,
Âşık olan, aramakla yorulmaz,
Yalnız bir taş'la binâ kurulmaz,
Gelin bu sohbetlere devam edelim...

**

Sohbet dinlemeyen derviş olamaz,
Çeşmeye gelmeyen desti dolamaz,
Avâm'a karışan Hakk'ı bulamaz,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...

**

Melek gibi, halka,halka dizilir,
Edebinden titreyerek büzülür,
Defterine saîd diye yazılır,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...

**

Sahabe, sohbet'e devam ederdi,
Resûlullah, onlara sohbet ederdi,
Ashâb-ı suffa'ya himmet ederdi,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...

Kovandan ayrılan arı bal yapmaz,
Bir damla yağmur'dan dere sel yapmaz

**Sürüden ayrılmayı Kurt kapmaz,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...**

**Sohbet için bak! Efendim ne dedi?
Sohbetsiz ihvanda hayır yok dedi,
Sudan çıkınca balık ölür dedi,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...**

**Rabbim her adama nasîb mi eder?
Aklı olan sohbet'e devam eder,
Rabbimin merhameti ham'ı has eder,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...**

**

**“ ve kûnû maas'sâdıgîn”, Allah emridir,
Cennet bahçeleri sohbet yeridir,
Sohbet'e gelmeyen ihvan geridir,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...**

**

**Rabbim bu şehre merhamet etti,
Bir kez nazar etti, meyveler yetti,
Kurumuş çöllerde has güller bitti,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...**

**Şükür, zamanın kutbunu bulmuşuz,
Sohbet içre aczimizi bilmişiz,
O sürüye, bizde dâhil olmuşuz,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...**

**

**Öyle bir silsile ki Hakk'a dayanır,
Bu sohbet'te, uyuyan kalb uyanır,
Sîne, âbâd olur, nûr'a boyanır,**

Gelin bu sohbet'e devam edelim...

**Ŗeyh'ine candan muhabbet beslersen,
Resûlullah'tan Ŗefeât istersen,
Cenâb-ı Allah'tan vuslat dilersen,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...**

**Nefis,Ŗeytan,dünya,bir tuzak hile,
Sultânım, Rabbimden affımız dile,
Mehmet Mustafa der,kardeŖler bile,
Gelin bu sohbet'e devam edelim...**

Mehmet Mustafa (1976)

Kaynakça

- *Akşit, .Ahmet, Kaytam , yayın no: 1 ve 3 --- G.Ü.K.S.B. dergisi, 2011,yıl,3 sayı: 4 ---Tarih incelemeleri der. 2004, c.19,sayı1—Melike Adiliye kümbetinde Selçuklu devri saltanat mücadelesi...
- *Aslanapa, prof.dr. Oktay, Yeni Şafak Gazetesi,25-07- 2011 röportajı.
- *Barkan, prof.dr. Ömer Lütfi, İ. devirlerinin kolonizatör Türk dervişleri ve zaviyeler,vakıflar der.Ank. 1942
- *Bayram, prof.dr. Mikail, Kaytam, yayın no:4 ----Ahi Evran Tasavvufi düşüncenin esasları, TDV, 1995.
- *Can, Şefik Hz. Mevlana'nın etrafındakiler.
- *Çayırdağ, Mehmet Kaytam yayın no:4----Seyyid Burhaneddin Hüseyin-- Kayseri Mevlevihanesi
- *Cebecioğlu,prof.dr.Ethem AÜF Dergisi
- *Ecer, Dr.Ahmet Kaytam, yayın no:3 ve 4
- *Erkiletlioğlu ,Halit Geniş Kayseri tarihi, Kayseri, 2006
- *Eraydın, Dr.Selçuk Tasavvuf ve tarikatlar, ist. 1981
- *Evliya Çelebi Seyehatnamesi, haz. Seyyid Ali Kahraman, ist, 2006, ykby,3. cild,1. kitap
- *İslam Ansiklopedisi, TDV.
- *Gölpınarlı,Abdülbâki, Maarif,inkılap yay. İst.--Mevlânâ,kapı yay.ist
- *Haksever,Ahmet Cahit,A.Rezi Akyürek, Semazen_net.
- *Karabulut Ali Rıza, I. Kayseri kültür ve sanat haftası konuşmaları, Kayseri 1987---Maarif çevirisi---
- *Karaman,prof.dr. Hayrettin,Ebediyet yolcusunu uğurlarken,tdv,1989,Ankara.
- *Koçer H.Mehmet Zeki, Kayseri Uleması, İst. 1972
- *Köprülü, prof.dr.Fuad Türk edebiyatında ilk mutasavvıflar,Ank,1976
- *Kaya Demir, Ayşe Nur, EÜSBE, 2006
- *Satoğlu, Abdullah Mevlananın hocası seyid Burhaneddin, K.B.Ş.B. kültür yay. No:31 ahk.1999
- *Sipehsalar, Feridun b. Ahmet Mevlana ve etrafındakiler. Çev. Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, Pinhan yay. İst.2011
- *Önder, Mehmet I.kayseri k.s. haftası konuşmaları
- *Özcan, dr.Koray bilig,yaz2006,sayı38
- *Özköse, Kadir, CÜF Dergisi, C.4, Haziran2003, Sivas
- *Sevgi, Yrd. Doç. Dr. Ahmet, Kayseri'de bilim ve Din Sempozyumu,1996 KBŞB yayınları
- *Topbaş,Osman Nuri,Tasavvuf,ist,2016 –Tasavvuf ve Hz. Mevlana, yüzakı dergisi,sayı22---ist,2006
- *Yılmaz, Prof. Dr. H. Kamil, Ana hatları ile tasavvuf ve tarikatlar,Ensar yay. İst.

FİHRİST

ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ	1
KAYSERİ	6
YESEVİLİK	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
KÜBREVİYYE	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
SEYYİD BURHANEDDİN VELÎ	49
HİKÂYELER:	<i>Hata! Yer işareti tanımlanmamış.</i>
MA'ARİF	67
MUHAMMED SÛRESİ TEFSİRİ	75
FETİH SÛRESİ TEFSİRİ	83
SEYYİD BURHANEDDİN VELÎ TÜRBESİ	90
SALİH KOÇ	98
HÜSEYİN ALANKUŞ	99
Kaynakça	112

www.mehmethusrevoglu.com

adresinden erişebilirsiniz...

